

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קצ"ט | פרשת דברים-חזון | תשפ"ד

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
מסע	מסע	מסע	מסע	מסע	מסע	מסע	מסע	מסע	מסע	מסע	מסע
20:45	20:07	18:53	20:42	20:09	19:08	20:49	20:49	21:11	21:30	21:46	21:46

זמני כניסת וציאת שבת קודש:

חשיפה: מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א: שמעתי מעד נאמן בשם מרנא ה"חפץ חיים" זצ"ל שאם לומד ולא חוזר ד' פעמים - לא יצא מצות תלמוד תורה... | עמ' י"ג

סגולה: סגולת המתאבל על גלות השכינה - זוכה לכתר של תורה! | עמ' ב'

אקטואליה: האם מותר להחמיר לאחר חצות היום של ט' באב ולשבת על כסא נמוך | עמ' י"ד

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

מכתלי בית ההוראה עמ' ל"א

עינים צופיות של בעל ה'פתחי תשובה' בהענקת סמיכה לאברך

הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידעים לשבטיכם (א, יג).

הגה"צ רבי אברהם צבי הירש אייזנשטאט, אב"ד אוטיאן, בעהמ"ח פתחי תשובה על השו"ע, סיים בגיל 22 את חיבורו על יו"ד, שהפך לנכס צאן ברזל לכל רב ודיין.

לא לחינם זכה שחיבורו יתקבל ויצורף לנו"כ השו"ע שקדמו לו כמאתיים שנה, צדקתו קדמה לחכמתו.

צדקתו נתפרסמה למרחקים ורבים נהרו להתברך מפיו. אף הרה"ק ה'צמח צדק' מליובאוויטש הפנה אליו את חסידיו שגרו בסביבתו, באמרו: אל תטרחו ותרבו בהוצאה לבא אלי, אצלכם מצוי גאון וצדיק בעל 'פתחי תשובה'.

בענוותנותו סירב להצעה לכהן ברבנות בפוניבז', על אף שקיבל בעיירתו רק 3 רובל לשבוע, והוצע לו 22 רובל ועוד. באמרו: לעירי הריני למדן דיי, אולם בעבור פוניבז' הגדולה המליאה בלומדים איני נחשב ללמודן.

היה מקרב צורבים צעירים שבאו לפניו להיסמך להוראה, והיה מלמד, מדריך ובוחנם בנתיבות הוראה, אף היה טורח לחפש להם רבנות. מ"מ לא נכשל במי שאין תוכו כבור, ובטביעות עינו החדה הבחין בין תכלת לקלא אילן.

מעשה באברך שבא לאוטיאן מעיר רחוקה, ולמד בבית מדרשו של ה'פתחי תשובה' בשקידה

וכדרכו לכתוב את 'פרט' השנה בלשון הכתוב, כתב הפעם 'וידועים לשבטיכם לפ"ק'.

יצא אותו אברך מלפניו שש ושמה. בדרכו לביתו חנה בעיירה בה נתפנה כס רבנות, נשתהה שם ונתכבד לדרוש והשביע את רצון בני העיירה. לכשהציג את הסמיכה שקיבל מבעל 'פתחי תשובה', התפעלו כולם מן השבחים המרובים שחלק לו, אולם כשהגיעו אל ה'פרט', נתקשו, מה הקשר בין 'וידועים לשבטיכם' ולפרט, אין זה מתאים למנין השנים.

נצנצה מחשבה בלבו של אחד מלמדני העיירה, ואמר, בפסוק זה 'הבו לכם אנשים

רבה, הוא קירבו בחביבות, הזמינו לביתו ונשא ונתן עמו רבות בהלכה, ואכן נוכח כי הוא מלא וגדוש בש"ס ופוסקים.

לאחר שנשתהה שם כמה חדשים ביקש הלה מהרב כי יסמכו להוראה. הרגיש ה'פתחי תשובה' באותו אברך כי אין תוכו כבור, השתמט ממנו ודחה אותו לפעם אחרת, וכך חזר הדבר מפעם לפעם.

לבסוף בא הלה לה'פתחי תשובה' בטרוניה: ממה נפשך, רבנו, אם בחנתני די, סמכני, ואם לאו, בחנני נא וראה. לא נותרה להפת"ש ברירה אלא לסומכו. כתב לו סמיכת חכמים נאה,

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע עמ' כ"ג

פניני אביר יעקב עמ' ו'

רק כשיש ידידות קרובה ואמיצה מותר להוכיח בלשון קשה

וַיְהִי כִּאֲשֶׁר תָּמְנוּ וּגְוַ' וַיְדַבֵּר ה' אֵלַי לֵאמֹר (ב, טז-יז). פירש רש"י אבל משלוח המרגלים עד כאן לא נאמר בפרשה 'וידבר' אלא 'ויאמר' ללמדך שכל ל"ח שנה שהיו ישראל נזופים לא נתייחד עמו הדבור בלשון חבה וכו'.

וקשה דאם כן היה צריך לכתוב כאן בפסוק 'ויאמר' מכיון שאמירה היא לשון רכה, ולא 'וידבר' שהיא לשון קשה.

ואמר הרה"ק רבי דוב בעריש מביאלא זצ"ל: מכאן יש ללמוד דרך בעבודת השי"ת, שהפסוק בא ללמדנו שאם בינך לבין חבריך שורת אהבה אחוה ורעות, אז רשאי אתה לדבר עמו גם בלשון קשה, אבל אם אינך מרגיש בלבך אהבה אמיתית לחברך, אז צריך אתה לדבר אתו רק בלשון רכה. מגיד דבריו ליעקב - בפרשתנו

והשם יתברך שפך חמתו על עצים ואבנים כדי שיתקיימו ישראל.

ויש לפרש, כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו, הוה כאילו נחרב בימיו, ומהראוי שימחול לו הקדוש ברוך הוא עונותיו.

'בני יששכר' - מאמרי חודש תמוז - אב (מאמר ב אות טו)

ע"י שחשכו עינינו נצא מהגלות

כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה (ב"ב ס:).

י"ל ע"ד צחות דידוע שע"י סמיית עין עבד יוצא לחירות, ויען שבגלות חשכה עינינו, עלינו לצאת לחירות.

וזהו כוונת חכמינו ז"ל כל המתאבל על ירושלים ומקיים 'עֵינֵי עֵינֵי יִרְדָּה מֵיָם' (איכה א, טז) - "ועל זה חשכה עינינו" זוכה ורואה שמחתה, שע"י יצא לחירות.

שארית מנחם (וויוווא - ליקוטים)

חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם', מפרש רש"י, כך אמר משה לישראל 'אם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא ומאיזה שבט הוא ואם הגון הוא, אבל אתם מכירים בו שאתם גידלתם אותו, לכך נאמר וידועים לשבטיכם' - יש לבדוק אפוא במקום גידולו של אברך זה.

שלחו בני העיירה לעיר מולדתו, ואכן נודע הדבר, שאין בו יראת שמים כלל, וחם מלהעלותו על כסא רבנות. עמדו וכתבו לפתחי תשובה: 'סוד ה' ליראי'.

גדיל תורה - בפרשתנו

מליצה נפלאה על כלל ישראל מחנך הבני יששכר

אמרו רז"ל כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו (ירושלמי יומא פ"א ה"א).

יש לפרש, דהנה אמרו רז"ל (ויק"ר פ"א ז) ביום שחרב בית המקדש נטלו ישראל איפופסין על עונותיהם היינו שנמחלו להם עונותיהם

סגולת השבוע

סגולת המתאבל על גלות השכינה - זוכה לכתר של תורה!

כתב הגה"ק הבני יששכר בספרו אגרא דפרקא (אות יב): "נראה לי כשילמוד האדם איזה דבר ואינו מבין, יתמרמר על הגלות ויתפלל על הגאולה, ע"י יתעורר דעתו להתבונן מה שלא ידע... והנה תתבונן, הדעת שבכל איש הישראלי המתבונן בתורה הוא ניצוץ ממש (כשארז"ל [שבת קא]. משה שפיר קאמרת), וכאשר האדם אינו מבין בדעתו איזה ענין בתורה הנה הוא מגודל הגלות של בחינת משה שבתוכו, וכאשר יתפלל על הגאולה, כשמתעורר בחינת גאולה מתעורר גאולה גם לבחינת משה דאתתך רוחיה וישוב ויתבונן.

והנה תשכיל ותדע מה שארז"ל (במדרש תהלים קלז, י) כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו. דקשה הלא רבים וכן שלמים יסודי עולם הלכו למנוחות עולם ולא נבנה ביהמ"ק בימיהם, אבל באמת שבונים בכל עת ביהמ"ק כל אחד חלקו השייך לנשמתו, וכל מי שלא נבנה בימיו כאלו וכו', על כן כאשר האדם אינו מבין התורה בדעתו הוא שחלק ביהמ"ק שלו עדיין לא נבנה מגודל חטאו, הנה ישוב אל ה' על עונותיו ויתמרמר על הגלות ויתפלל על הגאולה ותתחזק דעתו ויראה פלאות מה שלא ידע עכ"ל.

בהגהות אגרא דצבי (שם, ב) להגאון רבי הירש מייזליש אבד"ק וייצען, הוסיף לפרש בזה מאמרם ז"ל בתענית (ל:): כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, והקשו המפורשים היה לו לומר יזכה ויראה דהרי אינו רואה תיכף.

ולהג"ל י"ל, דהנה ידוע דהגאולה העתידה תהי' בזכות לימוד התורה וכדאיתא בב"ב (דף ח.) אי תנו כולהו עתה אקבצם [אי ילמדו כולם - עכשיו אקבצם מן הגלות], וכדאיתא באור החיים הק' (פ' תצוה) שכ' הטעם, שכיון שהגאולה העתידה תהי' בזכות משרע"ה, על כן אינו חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה, עיי"ש.

ולפי"ז יש לבאר הכוונה 'כל המתאבל על ירושלים' והיינו המתפלל על הגאולה 'זוכה ורואה' ר"ל שזוכה ורואה בתוה"ק מה שלא הבין עד עתה כדברי האגרא דפרקא, וממילא מתרבה הדעת בתוה"ק ועי"ז יזכה לראות גם בשמחתה, וכדברי האוהה"ק הנ"ל, דעי"ז גורם התקרבות הגאולה כנ"ל.

עוד יבואר בזה כמין חומר מה שאנו מבקשים 'יהי רצון שייבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך' דלכאורה אין שייכות בין ב' הבקשות, ולפי דברי האגרא דפרקא נפלאים הדברים, דעל ידי שיבקש ויתפלל על הגאולה יזכה ל"ותן חלקנו בתורתך" עכ"ד, ודפח"ח.

ונסיים בדברים נפלאים שכתב בענין זה בספה"ק קב הישר (פרק צ"ג) וזה לשונו: וקבלה אמיתית היא ביד: כל מי שבלבו תדיר צער על גלות השכינה, זוכה לכתר של תורה!

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

יִסְף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלְף פְּעָמִים:

הדולר הבודד שהוסיף האברך להוראת קבע החודשית, הביאה לתרומות נוספות בסך \$100,000, הסכיתו ושמעו:

הביקור הסתיים. הם צעדו לכיוון הדלת, ופתאום נזכר המנכ"ל בשיחת הטלפון הנ"ל. הוא מיד סיפר עליה לנוכחים. התומך כל- כך התלהב מהסיפור עד שביקש את הצ'ק בחזרה וסימן לאשתו להכין צ'ק על סכום כפול - \$10,000.

וואו! אם האברך הזה היה יודע מה הדולר הבודד שלו עשה! הוא תרם דולר, אך הארגון קיבל \$5,000 - אין מצייג כזה בעולם, הכפלה של 5,000!...

חלפו חודשיים והתומך מתקשר מאמריקה לראש הארגון ומספר: אני מגיע לארץ עם משלחת מארגון ה'בונדס' למשך שבוע, ומכינים עבורנו מפגשים עם נשיא המדינה, ראש הממשלה וכו' וכו'. אבל בין המשתתפים במשלחת ישנם שניים שלאחרונה מאוד התקרבו ליהדות, ואני שואל ומבקש אם תוכל לארגן עבורם פגישה עם מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל. כמו"כ היינו שמחים לשוחח עם הרה"ג רבי ישראל מאיר לאו, ועם הרה"ג רבי אורי זוהר. הבקשה הרביעית מעלה חיוך - אבל זה מה שהוא ביקש: לקחת אותם לשווארמה ישראלית כשרה ואוטנטית... הגיעו לבית של "רב אהרן לייב" בליל-שישי. ראש הארגון היה המתרגם בינו לביןם, שיחה מרגשת שנמשכה מעל מחצית השעה ועסקה בענייני אמונה. הפגישה עשתה עליהם רושם עצום. סוכם שלמחרת בבוקר ייפגשו עם הרב לאו ובהמשך עם הרב אורי זוהר. השיחה האישית עם הרב זוהר נמשכה כשעה ומחצה.

כאשר סיימו היה התומך כל-כך נלהב שמיזמתו הוציא פנקס צ'קים, רשם מה שרשם ומסר לראש הארגון. מחמת הנימוס לא הציץ הלה לצ'ק בנוכחותו, אלא תחב אותו לכיס בעודו מקופל.

במהלך הנסיעה בדרך הביתה - וזה כבר היה בשישי בצהריים - נשאל ע"י הרב אורי זוהר בטלפון מה היה הסכום בצ'ק - כדי שיוכל להודות לתומך כראוי.

השיב שבאמת שכח להציץ... שלף אותו מהכיס ונדהם לראות רשום: \$90,000

בפעם הבאה שנכנס ל"רב אהרן לייב" סיפר בהתלהבות איך דולר אחד - זך וטהור - הביא לארגון \$100,000!...

כעת נוכל לספר שראש הארגון היה הרב אליעזר סורוצקין, יו"ר 'לב לאחים'. אך למען המסר באמת לא משנה עם איזה ארגון התרחש הסיפור שמלמד אותנו: השתדלות קטנה מעומק הלב, יכולה להפוך עולמות - והיא לא מוגבלת לא בזמן, לא במקום, ולא באמצעים. אחינו כל בית ישראל בכל מקום שהם ממתינים להשתדלות הקטנה הזו שתבוא מצידינו, ואם לא בכסף אז בזמן: הבה נאמץ אותם אל ליבנו, נקדיש מעט כדי לקרבתם, ובכך נקרבת גם את גאולתנו ופדות נפשינו במהרה!

(גל' איש לרעהו)

היה זה ב"ימים ההם", כאשר ראש הארגון עוד החזיק ברכב הג'יפ עם סיי הישן שלו. לא היה לו נהג, והמשענת שלימינו שימשה לו כשולחן משרדי לכל דבר ועניין... ערב אחד הוא נוהג לכיוון ביתו בשרון, ובאמצע הנהיגה מתקשר יהודי.

ממרחק של שנים, הנה שחזור שיחת הטלפון כפי שהתנהלה: "הלו, האם אני מדבר עם הרב..."

כן, שלום.

"יש לי הוראת-קבע לארגון, ואני מבקש להגדיל את הסכום".

ככלל היה עליו לומר לפונה "תתקשר בבקשה מחר בבוקר למשרד, תבקש את הפקידה שאחראית על הוראות הקבע - ושכרך כפול מן השמים".

הרי אין זה מתפקידו של המנכ"ל לעסוק בעבודה משרדית - וודאי שלא באמצע אוטוסטראדה...

אבל משום מה הוא מצא את עצמו רושם את פרטיו של הפונה ושואל:

של כמה הייתה ההוראת-קבע עד היום?

עשרה דולר.

ולכמה תרצה להגדיל?

אחד-עשר דולר.

זה כבר סקרן אותו! משהו מסתתר פה! בדרך כלל אנשים מגדילים מעשרה לחמשה-עשר, שמונה-עשר, עשרים ושישה, ולמעלה בקודש. אך מי מגדיל בדולר אחד?

יישר-כוח, אבל אם אפשר לשאול, אה, בשביל הסקרנות גרידא - מה הסיפור שמסתתר מאחורי הדולר?

והיהודי מספר: אני אברך שלומד בכולל-ערב ומקבל מלגה של מאה דולר. עבור שמירת-סדרים מקבלים מאה ועשרה דולר, אבל בחודשים האחרונים הייתה אשתי צריכה עזרה ממנו, ולא יכולתי למלא שמירת-סדרים. לאחרונה נולד לנו ברוך השם תינוק בריא ושלם,

מזל טוב! הרבה נחת!

והאברך ממשיך: כעת אני שוב יכול להקפיד על שמירת-סדרים, ממילא אני מקבל עוד עשרה דולרים ויש לי מעשר של דולר נוסף.

מרגש. אשריך וטוב לך! בעזרת השם יעמוד הדולר לזכות היולדת והרח הנולד - שיהיה לכם רק נחת!

את אותה שיחה הוא מסכם כך: "יצאתי מהתפעלות מהאברך שלנו. ההתרחשות הזו עשתה עלי רושם עצום!"

חלפו כמה שבועות וראש הארגון יצא לחו"ל - יחד עם הרה"ג אורי זוהר שליט"א - לגייס משאבים. באחד הבקרים, לאחר תפילת ותיקין, הם סערו ארוחת בוקר בבית אחד התומכים. עם סיום הארוחה ביקש התומך מאשתו לרשום צ'ק על סך \$5,000

ואַצְרֵף כַּבֵּר סִיגִיף:

עצת החוקר היפני של כניסת כרישי ים לתוך כלוב הדגים - שישארו טריים לחיך האוכלם - והלקח המאלף לנסינות הזמן שכל יהודי זוכה להתמודד עמו - מאלף ומחזק:

אנין ומועדף, ואילו הדגים המובאים בכלובים מעומק האוקיינוס מאבדים את טעמם? מה הבעיה בכמה ימי שהות בכלוב, בתוך מי ים, כשהדגים נמצאים איש לצד רעהו בדיוק כמו בים, עד כדי שהדבר גורם שטעמם של הדגים טוב ואיכותי פחות?!

אחד מהחוקרים המומחים העלה השערה, וביקש לבדוק את הצעתו. 'בנוהג שבעולם', פתח החוקר, 'הדגים שבעומק האוקיינוס מתגוננים כל העת מהכרישים הטורפים. הם רצים ומתרוצצים כל העת, והדבר מזרים את הדם בעורקיהם במרץ. לעומת זאת, הדגים המועלים לכלובים יושבים בשלווה איש בחברת רעהו, ללא כל איום. לפיכך הם שטים בנחת, ללא פחד ומורא, הדם שלהם כבר לא בשיא המרץ, ולכן בשרם מתייבש...

אם לעצתי תשמעו, הבה נעשה ניסיון: נדוג כריש אחד או שניים, ונציב אותם בכלובים של הדגים המובאים מעומק הים. נכון, הכריש יטרוף כמה מהם, חסרי המזל מבין הדגים לא ישרדו, אבל כל יתר הדגים שבכלוב ימשיכו לחיות במרוץ מתמשך, יעסקו כל העת בבריחה מהכריש ובהגנה על עצמם, וכך דמם יומרץ כמקדם ובשרם יוסיף להיות רך ועדין כמו בעבר!'

החוקרים קיבלו את ההצעה, ועד מהרה עשו כדבר החוקר. הם העלו כרישים אל הכלובים, ויצאו למסע דייג ארוך. הכלובים התמלאו בדגים, אחדים מהם נטרפו בידי הכרישים, אבל רובם המוחץ שרדו. עד להגעתם לחוף כמובן - אז הובאו אל המטבחיים, והתברר שהחוקר צדק:

האיום מהכריש עשה את שלו. הדגים שהיו בכלובים המשיכו לחיות במרוץ מתמשך. גם בשוהותם בכלוב לא היו להם רגעי שלווה. כל העת הם התרוצצו בכלובים אחוזי פחד מאימת הכרישים, ובשרם נותר רך וטעים כמו הדגים הניצודים בים עצמו. החשש מפני הכריש הטורף הפך את הדגים לממשיכים להילחם על חייהם, רצים ללא הרף ומתרוצצים ללא הפסקה, והדבר בא לידי ביטוי בטעמם של הדגים!

אין מענייננו כמובן לעסוק ברמת הטעם של דגי הים היפנים, זולת שאת כל הסיפור הזה סיפר מזכה הרבים ומקרב הלבבות הרה"ג רבי דוד ברוורמן שליט"א ליהודי המתקרב לאור האמונה, ששאל אותו את שאלת החיים של כל יהודי: למה בורא עולם מעמיד אותנו בפני קשיים ונסיונות כל העת? למה יהודי שרוצה להתקרב לבוראו, להתפלל כראוי, ללמוד בהתמדה, לשמור על פיו, לבו ועיניו, נדרש להתמודד מול היצר בלי הפסקה?!

השאלה טובה, והתשובה טובה שבעתיים: כי זה מה שממריץ לנו את הדם הרוחני! באין כריש טורף ויצר מאיים, הגוף מתנוון ואיננו, השאיפה לחיות דועכת, הסיפוק הולך ונעלם! נדרש יצר הרע פעיל ומלא מרץ, שיציב בפנינו כל העת קשיים ונסיונות, יעמוד עלינו להכשילנו פעם אחר פעם, כדי שכל העת נמשיך לחתור, נמשיך להילחם, נמשיך לצמוח

חופי הענק המשתרעים לגבולותיה של מדינת יפן הענקית, נודעו בעולם כולו כמקום דייג מובחר ומבוקש.

היפנים חובבים גידולי ים טריים, ואלו סופקו להם בשפע רב, פרי עמלם של הדייגים המקומיים הניצבים על החופים ויורדים לים בסירות קטנות, דגים מהמצולות את מיטב הדגים, ההופכים למעדני מלכים על שולחנם של היפנים המקומיים.

עם התרבות האוכלוסייה והגידול בדייג כדי לספק את צרכי הציבור, קרה מה שקורה במצבים כאלה באופן טבעי: הדייג המתמשך ניצח את קצב הגידול של הדגים הנולדים, ואוכלוסיית הדגים הלכה והצטמצמה. בהתאם לכך - הדייגים החלו לשוב מהדייג עם רשתות קלות וריקות מתמיד. כעת נוצרה בעיה חמורה: יש מחסור בדגים, המחירים הולכים ומאמירים, הציבור דורש ומבקש עוד ועוד, והדגים הולכים ומתמעטים...

טובי החכמים של יפן ישבו על המדוכה והחליטו כי אין מנוס אלא לשכור ספינות ענק ולצאת למסע של כמה ימים אל עומק האוקיינוס. שם אוכלוסיית הדגים עצומה בכמויות בלתי נתפסות, וניתן לדוג מהם ללא הפסקה, כמויות גדולות ומשמעותיות שיספקו את הביקוש. הדייגים שעד אז נהגו לשוב הביתה מדי ערב - סיגלו לעצמם הרגלים אחרים: מעתה הם יוצאים בתחילת שבוע, מפליגים אל עומק הים, דגים שם במשך כל השבוע, ושבבים בסוף השבוע - עם יכול רב!

העצה היתה רחוקה מלספק את הפתרון הרצוי. היפנים אניני הטעם דרשו דגים טריים דווקא, ולא כאלה שדגו אותם לפני כמה ימים והספיקו להתייבש. גם התקנת מקפיאי ענק על הספינות לא עזרה לפתרון הבעיה הבוררת: היפנים - בחושיהם המחודדים - הרגישו על נקלה שמדובר בדגים קפואים, ולא כאלה שהגיעו זה עתה מהים לצלחת.

הבעיה שבה ונידונה, ואז החליטו חכמי יפן שיש עצה נוספת: הם בנו כלובי ענק, מלאי מים, והעלו אותם אל הספינות. כעת ביקשו מהדייגים לדוג את הדגים בעומק האוקיינוס ולהעבירם אל הכלובים שעל הספון. במשך כמה ימים שטו להם הדגים בשלווה בתוך הכלובים הענקיים שעל הספינות, ורק בהגיעם לחוף - רוקנו את הכלובים מהמים, וכל הדגים שהועברו מהאוקיינוס אל הכלובים ושטו להם בשלווה בכלובים - הפכו לניצודים ועלו אל השולחן...

אלא שגם עצה זו לא פתרה את הבעיה, וכאן כבר איש לא הבין למה. הרי הדגים זכו לחיות חיים שלווים, בתוך מי ים, עד שעות בודדות לפני העברתם לצלחות הסועדים אותם בתאבון. מדוע היה טעמם של הדגים שונה ויבש מדגי הים הניצודים מעומק האוקיינוס? ויותר מכך - לצורך המחקר שבו וניצודו דגים בסביבות החוף, ואלו היו טעימים לבלי הכר, הרבה יותר מהדגים שהובאו מעומק הים ובילו את ימי חייהם האחרונים בכלובים שלווים!

בלית ברירה זימנו היפנים חוקרים מומחים ממדינות אחרות, והציבו בפניהם את השאלה הבוררת: כיצד ייתכן שדגים הניצודים מתוך הים - טעמם

'בנוהג שבעולם', פתח החוקר, 'הדגים שבעומק האוקיינוס מתגוננים כל העת מהכרישים הטורפים. הם רצים ומתרוצצים כל העת, והדבר מזרים את הדם בעורקיהם במרץ. לעומת זאת, הדגים המועלים לכלובים יושבים בשלווה איש בחברת רעהו, ללא כל איום. לפיכך הם שטים בנחת, ללא פחד ומורא, הדם שלהם כבר לא בשיא המרץ, ולכן בשרם מתייבש...'

אם לעצתי תשמעו, הבה נעשה ניסיון: נדוג כריש אחד או שניים, ונציב אותם בכלובים של הדגים המובאים מעומק הים. נכון, הכריש יטרוף כמה מהם, חסרי המזל מבין הדגים לא ישרדו, אבל כל יתר הדגים שבכלוב ימשיכו לחיות במרוץ מתמשך, יעסקו כל העת בבריחה מהכריש ובהגנה על עצמם, וכך דמם יומרץ כמקדם ובשרם יוסיף להיות רך ועדין כמו בעבר!'

ולתפתח!

היצר הרע המאיים עלינו - הוא המתנה הטובה בעולם! בלעדיו, היינו

כשאדם נעמד להתפלל ומתקשה להתרכז, כשהוא רוצה להקשיב בשיעור היומי ונרדם שוב ושוב, כשהוא יוצא לרחובה של עיר וקוסם לו להביט לכל הכיוונים ומאידך הוא יודע שנדרש ממנו לעצום את עיניו מלראות ברע, כשאדם מתמודד מול שכן נרגן או חבר עצבני ונדרש לעבודת המידות כדי לשתוק - בשעת מעשה הדבר קשה מנשוא, והלב ממאן להבין למה אנו נדרשים כל הזמן למלחמות, כל העת להתגברות על היצר.

האמת היא - שאלה וכאלה חמדה לבנו. זה מה שבונה אותנו, זה מה שמחשל אותנו. הנסיונות הם הדרך שלנו להתרומם ולהתעלות, להיטהר ולהתקדש. הבה נסתער על כל ניסיון באנרגיות עצומות, נאמין ונדע שאנו יכולים להתמודד אתו ומסוגלים לעמוד בו, וכך נזכה לעלות ולצמוח לשם ולתפארת!

(גליון פניני פרשת השבוע)

שטים לנו בשלווה בעולם הזה, לא ממזהרים לשום מקום, נחים בנחת על זרי הדפנה ולא חותרים אל-על! לפיכך הבורא מעמיד בפנינו קשיים ונסיונות, הממריצים לנו את הדם, לא נותנים לנו מנוח, מכריחים אותנו לפעול, לרצות, להתקרב, להתרומם ולהתעלות!

אחים יקרים, הנסיונות הם אתגר לא קל, אבל הם לא אמורים להיות אתגר קל. אדרבה, ככל שהניסיון קשה יותר, מורכב יותר, בעייתי יותר - כך הוא מגדיל אותנו יותר, נותן לנו יותר, מרומם אותנו שבעתיים! בשעת מעשה, התמודדות עם מחלה, קושי עם ילד או פרנסה דחוקה - עשויה להיראות כאתגר בלתי אפשרי, כניסיון קשה ומתמשך, אבל האמת היא שהדבר נועד לחזק את שרירי האמונה והביטחון שלנו, לקרב אותנו לבורא עולם, ללמד את הלב שלנו להישען רק עליו!

כָּל עֲמָה נֶאֱנָחִים מִבְּקָשִׁים לָחֶם:

הבחור הצעיר שגם בימי מצוק ומצוק שלא היה די אוכל, ישב ולמד בהתמדה מרובה, והתחזק בקבלה שקיבל על עצמו, ולא עזבו ה' הסכיתו ושמעו:

נשים ובנות, לא אוכל אפוא להתלוות אליך! נחרד האיש והתפלא, וכי זו עת עתה לנהוג בחומרות? [צו פראווען פרומקייט...], הלא אם לא תאכל תגווע חלילה ברעב! נישט דא וואס צו רעדן! [אין על מה לדבר] - פסק הבחור נחרצות, לבית זר אינני נכנס ויהי מה! זיי נישט קיין שוטה! [אל תהיה טיפש] - פתח האיש בדברי מוסר ותוכחה, הרי יודע אתה שהמלחמה הקשה משתוללת בחוצות בעוז, ואין מי שיסתכל עליך כלל, ומי ידאג עבורך לפת לחם? - אצווה אפוא על אשתי ובנותי שיטמינו את עצמן בחדריהן פנימה עד שתסיים את ארוחתך, ועתה אל תמהמה! כי מי יודע אם בעודכמה שעות יישאר בידינו משהו...

אך להפתעתו הגדולה, לא נענה הבחור ונשאר בסירובו העיקש, ועל אף חולשתו ורעבונו הנורא, אמר: מודה אני לך מאוד על טוב לבך, אבל על גדרי לא אעבור! בטוח אני בחסדי צורי וקוני, שלא יטשני ויימצא המזון הנצרך לנפשי!

הלך אפוא האיש לדרכו, והשאיר את הבחור לרעוב ולחמו. והנה - סיפר הגאון רבי דוד זצ"ל, שעמד כל אותה עת כמחריש מן הצד - לא חלפה לה שעה קלה, ולפתע נכנס אותו אדם לביהמ"ד עם מגש נאה בידו, כשעליו ערוכה ומסודרת כל אותה ארוחה שהזמינו מקודם לסעוד אותה עימו בביתו.

מה קרה? שאל הבחור בפליאה, הלא זה עתה עזבתני בהחלטה ברורה להשאיר אותי כאן ברעב אם איני מצטרף אליך לביתך?

התחרטתי! ענה האיש בפשטות, פשוט ריחמתי עליך והתבוננתי בנפשי שהביטחון הזה שאתה בוטח אין בו עדיין מאכל ומשקה לגופך המיוסר, הא לך את סעודתך ואכלת ושבעת! [ולא שת אל לבו, שדווקא אותו ביטחון שבטח הבוטח בקונו גרם להפוך את דעתו להביא המזון לביהמ"ד...].

ועל שכיוצא בזה מעיד נעים זמירות ישראל בספר תהילים (לד, ט-יא): "טעמו וראו כי טוב ה'" - כשתשמרו את העיניים היטב שלא לראות כי אם בטוב ה' אז תזכו לראות את ישועת ה'!" - "אשרי

הגבר יחסה בו, יראו את ה' קדושי כי אין מחסור ליראיו.

(גליון טיב הקהילה)

סיפר הגאון רבי דוד סולביצ'יק זצוק"ל ראש ישיבת בריסק, בן מרן הגרי"ז זצוק"ל גאב"ד בריסק, טיב מעשה מיוחד במינו שראהו במו עיניו.

בתקופת מלחמת העולם בעת שרגזו ורעשו מוסדות תבל, היה בחור פליט אחד תלמיד חכם ירא אלקים ושמור מן החטא, שבהמוט עולם ומלואו נס לפליטה מעירו וממשפחתו, הגיע יחיד בגפו, נכנס היישר לבית מדרש קטן שמצא, ותיכף התיישב לו בשיאה של מלחמת העולם רכון על תלמודו בבית המדרש. כשתורתו הקדושה

משוש חייו ובה מצא את מנוחת נפשו, הוא לא שת אל ליבו שום פחד ומורא, גם כאשר מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, ולא פסיק פומיה מגירסא.

אולם 'שאלה' טבעית אחת היתה מנקרת בבטנו: מהיכן ירק זה חי? - כאשר בזמני הרעב הקשה והמחסור שנוצר בעקבות המלחמה שהקיפה את רוב העולם, היה קשה עד מאוד להשיג מזון.

אבל גם לקושיא אלימתא זו לא נתן הבחור הצדיק דנן להפריע בעדו בעבודת הקודש, והתעלה עצמו מעל הרעב המקרקר, לא עזב את ספסלי בית המדרש, והמשיך בעוז בסדרי לימודיו. - מצידו היה זה נראה 'כאילו' עולם כמנהגו נוהג, 'כאילו' אין רעב... 'כאילו' אין מלחמה ואין שואה!

אחד מבאי אותו 'שטיבל' קטן, שנכמרו רחמיו על הבחור שהלך ונחלש מיום ליום בהעדר תזונה ראויה, ניגש אליו ושאלו: אמור נא בחור'ל, האינך רעב?

רעב מאוד! - זעק הבחור ברוב חולשתו.

בוא נא אם כן עמי לביתי והצטרף עימנו לארוחה, הרבה אמנם אין לי להגיש בזמנים קשים שכאלו, אבל כרגע יש מעט בביתי כדי להחיות מעט את רעבון נפשך!

מן הסתם, אמר הבחור כמבין דבר מתוך דבר, ישנם בביתך גם את אשתך ובניך ובנותיך, שגם הם צריכים לסעוד את ליבם...

אכן כן, נענה האיש, אבל לעת עתה ברוך ה', ביכולתנו לחלוק את ארוחתנו גם לאורח חשוב כמך,

וזה תהיה זכות גדולה עבורנו! צר לי! ענה הבחור למטיבו, אך מעודי קיבלתי על עצמי בגדרי שמירת העיניים, שלא להיכנס לבתים זרים שמסתובבות שם

פנינים על הפרשה:

יתרחק מאד מהרהורי עבירה

פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הפנעני והלבנון עד הנהר הגדל נהר פרת (דברים א ז). אפשר לרמוז דסמוך לזה אמר (שם פסוק ו) ה' אלהינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה ואחר כך אמר פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי, יש לרמוז שני הרים אלו על יצר הטוב ויצר הרע, דכל אחד מהם נקרא 'הר', ועוד, דשניהם שוכנים בלב האדם, אחד מימין שהוא יצר הטוב ואחד משמאל שהוא יצר הרע, כמו שנאמר (קהלת י ב) 'לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו' (במדכ"ר כב ח), זה מרבה לו מחשבות והרהורים רעים וזה מרבה לו מחשבות והרהורים טובים. והנה מלת 'הרהור' היא אותיות 'הר והר', דהיינו שהרהור האדם משתפים בו שני הרים שהם יצר הטוב ויצר הרע, כל אחד מהם מתנשא לאמר אני אמלך, שכל אחד רוצה שעצתו והרהורו הוא שיתקיים, וזהו מלת 'הרהור', 'הר והר' כאמור:

הר האמורי הוא יצרה"ט

וזהו שנאמר כאן ה' אלינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה שהוא יצר הרע, שהזהיר לנו להתרחק ממנו בתכלית הרחוק ולא נשמע לעצתו והרהורו, וזהו רב לכם שבת בהר הזה שהוא יצר הרע, 'הר (ה) זה גימטריא 'הריב', דהיינו צריך שתדעו לכם שיצר הרע הזה כל עסקו הוא לעשות ריב ביני וביניכם כדי להרחיקכם מעלי, לכן התרחקו ממנו רחוק גדול, ומיד פנו וסעו לכם ממנו ובאו הר האמרי שהוא יצר הטוב. וקראו הר האמרי מלשון 'את ה' האמרת היום' (דברים כו יז) שהיא לשון חטיבה (חגיגה ג), משום שהוא שרשו טוב ומורה לכם כי אם דרך טובה וישרה, ולזה אמר ובאו הר האמרי הוא יצר הטוב. ואל כל שכניו הם המלאכים טובים המסיעים עמו לאדם ללכת בדרך טובה וישרה: (מעגלי צדק אות פ"א)

לימוד התורה מציל מיצר הרע

מאיבי תחכמי מצותך כי לעולם היא לי (תהלים קיט צח). אפשר לרמוז, דהנה נחש הקדמוני הרמאי נאמר בו (בראשית ג א) 'והנחש היה ערום', וליכא מאן דידע למפתי כותיה, ולכן ראוי האדם להשמר ממנו מכל צד ומכל פנה. וכמו שהנחש עושה תחבולות ועצות רעות כדי לתפש את האדם ברשותו, כך צריך האדם שיעשה תחבולות ועצות טובות להמלט ממנו (ברכות יז), ובפרט בשעה שירצה האדם לעשות שום מצוה, ישמר עצמו ביותר, שיצר הרע רצונו שלא תעשה המצוה ההיא בשלמות, ומתאמץ בכל כחו להטיל בה איזה פגם שלא תהיה שלמה. וצריך האדם לידע שבאותה השעה השטן עומד על ימינו לשטנו, ויתאזר האדם בכח כדי לעשות אותה המצוה בשלמות, וזכות התורה וכחה הוא שמסייע האדם על ענין הזה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל:) אמר הקדוש ברוך הוא אני בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין. משמע מזה דכל מה שיצר הרע מרבה בתחבולות ועצות רעות, דהתורה מפרה כל תחבולותיו ומועצותיו הרעות, ועל זה נאמר (תהלים יט ח) 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי', דהיינו אפלו אדם שעדיין פתי מצד יצר הרע, כשיעסק בתורה היא מבטלת ממנו פתוי יצר הרע. ואמר בזה 'עדות ה' נאמנה', הכונה דאמונה וקבלה בדיעבד דהתורה היא המצלת מיצר הרע, דכן אמר הקדוש ברוך הוא בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין:

עצות וסגולות:

סגולת ותיקון חצות הלילה

צריכים להשתתף בצער השכינה בחצות

והנה הצער הגדול שיש לשכינת עזנו הוא בכל לילה ולילה, שנדחית ממקומה הקדוש העליון, שהוא עולם האצילות, ויורדת לעולמות בריאה יצירה עשיה, ששם אחיות הקלפות. וכשירדת שם היא בצער גדול, ובחצות הלילה היא שואגת ומקוננת על שנפרדה מדודה, וצריכים יראי ה' וחושבי שמו להשתתף עמה בצערה ולקום באותה שעה לקונן ולבכות על צערה. ואחר כך יעסק בתורה, כדי לתת לה סיוע לעלות בבקר על ידי התפלה למקומה. ועל זה הדבר צריך האדם להתאמץ ולהתחזק בכל לילה, ובפרט מאחר שאנחנו גרמנו לה, חובה עלינו להתאבל עמה. (אלף בינה, אות ח"ת ו)

הקם בחצות - חלקו עם הצדיקים בגן עדן

מי שקם אחר חצות לעסק בתורה, דאותה שעה עת רצון שבה הקדוש ברוך הוא משתעשע עם הצדיקים בגן עדן (ח"א פב: ח"ב קעג:), והקם באותה שעה נוטל חלקו עם הצדיקים אשר שם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה יב:) כל העוסק בלילה בתורה חוט של חסד משוך עליו ביום, שנאמר (תהלים מב ט) 'יומם יצוה ה' חסדו' משום דב'לילה שירה עמי', והחוט של החסד הזה עקרו משעשוע הצדיקים אחר חצות.

(פיתוחי חותם פרשת חוקת, ד"ה על כן)

להיות זריז לקום אחר חצות

הרוצה להיות חלקו עם השעשוע שמשעשע הקדוש ברוך הוא עם הצדיקים בגן עדן אחר חצות, צריך להיות זריז לקום אחר חצות לעסק ברנה של תורה.

(פיתוחי חותם שם)

הקם בחצות צריך ליזהר בעוד דברים

והנה באמת צריך לידע דלאו בקימת חצות לבדה תליא מלתא, שצריך שיהיה זה הקם בחצות שלם בכל דרכיו, שיהיה מתפלל בכל יום שלש תפלות כראוי, ויהיה משאו ומתנו באמונה, ולא יוצא שקר על פיו. ואם הוא בעל תורה לא יתבטל מדברי תורה כל עת שאינו עוסק במלאכה או בסחורה. כלל העולה, יהיה זריז במצות עשה ולא תעשה כראוי, וכשיהיה עושה כך אז קימת חצות תועיל לו להשלימו בשלמות, אבל אם הוא זהיר כי אם בקימת חצות לבד ואינו חושש לקיום המצות, עליו נאמר (תהלים קכז א) 'שוא שקד שומר', שאין הקדוש ברוך הוא והצדיקים שגגן עדן מקשיבים לקולו כלל, רק אומרים לו שתק שתק, שתיקתך יפה מדבורך. לכן יזהר האדם שיהיה שלם בכל דרכיו, כדי שיהיה קם בחצות לילה יקשיב הקדוש ברוך הוא והצדיקים שגגן עדן לקולו, ויכתב בספר זכרון מבני היכלא דמטרוניתא.

(מעגלי צדק, אות ח"ת, ד"ה חכו ממתקים)

קימת חצות הוא עיקר הדביקות בשכינה

ואפשר לרמוז זה בפסוק (דברים ד ו) 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום', 'ואתם הדבקים' גימטריא 'זה הוא חצות הלילה', דעקר הדבקות בשכינה והקדוש ברוך הוא הוא קימת חצות. ובה זוכה כל יום לחיים חדשים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה יב:) כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום, שנאמר (תהלים מב ט) 'יומם יצוה ה' חסדו' משום דב'לילה שירה עמי'.

(מעגלי צדק, אות קו"ף, ד"ה קדמתי בנשף)

קימת חצות מסוגלת לטהר הנשמה

וידוע מה שאמר בזהר הקדוש (ח"ב יח: ח"ג כג:) ובדברי רבנו זל"ה (שער הכוונות דרושי הלילה דרוש ד), דקימת חצות היא סגולה נפלאה לטהרת הנשמה ביותר, ולהשגת החכמה, ובפרט בחכמת סודות התורה, והיא עת רצון ממש (בכמות עב:), שבו הקדוש ברוך הוא נכנס ומשתעשע עם נשמות הצדיקים בגן עדן, ואין לה עת רצון יותר משעה זו שהקדוש ברוך הוא משתעשע עם נשמות הצדיקים, וכשהצדיקים למטה קמים בחצות הלילה ועוסקים בתורה, הרי הקדוש ברוך הוא ונשמות הצדיקים שגגן עדן של מעלה מקשיבים לקולם, כמו שכתוב (שה"ש ח יג) 'חברים מקשיבים לקולך', ובנדאי מה ששואלים ומבקשים הצדיקים של מטה באותה שעה הקדוש ברוך הוא עושה להם רצונם.

(מעגלי צדק, אות ח"ת, ד"ה חסדך ה')

הרע בראתי לו תורה תבלין:

תורה מגינה על לומדיה גם כשאין עוסקים בה

אי נמי אפשר לומר לפי מה דקימא לן (סוטה כא.) דהתורה בין בעדנא דעסיק בה ובין בעדנא דלא עסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא, וזהו שנאמר מה אהבתי תורתך, דהינו אני דבק בה תמיד, והטעם משום שהיא מצלת אותי מאיבי שהם יצר הרע וגונדא דחמא דיליה, והתורה היא הנותנת לי חכמה להנצל מיצר הרע וגונדא דחמא דיליה כדי לקיים מצותיך. וזהו מאיבי תחכמני מצותך, דהינו התורה נותנת בי חכמה לעשות מצותיך כתקונם, וזהו מאיבי תחכמני, דהינו יותר ויותר מחכמה שמתחכמים איבי שהם יצר הרע וחילותיו, ועושים לי תחבולות כדי שלא לעשות המצוות בשלמותם, יותר מתחבולותיהם נותנת בי התורה חכמות כדי לעשות המצוות בשלמותם. וזהו תחכמני מצותך, דהינו התורה נותנת בי חכמה לעשות מצותיך כתקונם, וזהו תחכמני מצותך, דהינו התורה תחכמני לעשות מצותיך בשלמותם. והטעם, כי לעולם היא לי, דהינו התורה לעולם כך סגלתה שמצלת את האדם מיצר הרע ומכל חילותיו, כמו שאמרת מפי כבודך בראתי יצר

אך צריך האדם ללמוד ולקיים, כמו שנאמר (דברים ד ו) 'ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה', הכונה דכשישמעון הגוים שנצטווים על תר"ג מצות, רמ"ח עשה ושמ"ה לא תעשה, ואתם מקיימים אותם ולא הועיל בכם גרוי ופחתי יצר הרע, יתמהו על זה הדבר תמיהה גדולה, אשר הם בשבעה מצות לא יכלו לעמוד, ואתם בתר"ג יכלתם לעמוד. ויאמרו הגוים זה סגלה הנפלאה תלוייה בתורה הקדושה שקבלתם, שכתה גדול מכת היצר הרע, ואינו שזה לנגדה כלום. וזהו שנאמר 'רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה', דהינו יאמרו העקר הוא החכמה שנתנה להם, שבה נקראים 'עם חכם ונבון', בזאת החכמה שגרמה להם:

נמצא עקר הכל היא התורה, ולכן בכת התורה הקדושה וכול האדם להתחכם כנגד יצר הרע ולבטל ולהפר מועצותיו הרעים, ולעשות כל מצוה ומצוה בשלמות כהלכתה. וזהו שנאמר מאיבי תחכמני מצותך, הכונה כיון שהצביר 'מה אהבתי תורתך,

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

בס"ד

כ"ק אדמו"ר מלעלוב שליט"א: הדברים מבהילים ומעוררים כל לב, בית המקדש הוא בבחינת 'חי' ועלינו להתאבל ולהצטער עליו כמתאבלים על החי, מתוך ידיעה מוחשית שבכל שעה הוא יכול להתגלות מחדש.

בשעה שאתם 'מתאבלים עליה', כי האבל והצער שאינם פוסקים, הם ההוכחה הגדולה ביותר שמדובר בצער על החי, ולא על המת.

וכן מצינו בספה"ק 'קדושת לוי', על לשון הפיוט לתשעה באב 'אלי ציון ועריה כמו אישה בציריה', דהנה האישה בשעת לידתה רבים ייסוריה, אך מיד כשתלד חולף הצער ובאה שמחה גדולה לכולם, וכך הוא גם צער הגלות, למרות שאנו רואים כעת רק את הצער והכאב, אמנם הקב"ה רואה את השמחה הגדולה המזומנת לבוא מיד אחריה, הוא ית' יודע שכל הצער והכאב אינם אלא זמניים, הקדמה לשמחה הגדולה שתהיה כשיבנה בית המקדש.

תשובתו של ירמיהו הנביא

והדברים מבהילים ומעוררים כל לב, בית המקדש הוא בבחינת 'חי' ועלינו להתאבל ולהצטער עליו כמתאבלים על החי, מתוך ידיעה מוחשית שבכל שעה הוא יכול להתגלות מחדש.

ובאמת שהוא מפורש בדבריו הקדושים של המגיד מקוזניץ זי"ע (יקר מפז, הפטרת ראה) שלפי האמת בית המקדש לא נחרב וטיטוס לא נכנס לתוכו, לפי שהקב"ה הגביה שתי המקדשים למעלה, והם רק דימו שהחריבו אותם. ולעיתים לבוא, עת יבוא הגואל, יוריד הקב"ה בית שני למטה, ובית ראשון יהיה למעלה, ויהיו מאירים זה נגד זה ולא ייחרבו עוד, עכ"ל.

ובנותן טעם להוסיף את המסופר (מובא ב'לב אליהו', שביבי לב, איכה) שהפילוסוף הגדול אפלטון בא לירושלים עם נבוכדנצר, לאחר החורבן עלה להר הבית ומצא שם את ירמיהו הנביא כשהוא מקונן בבכי על החורבן. שאל אותו אפלטון שתי קושיות: א. אתה הרי חכם שבישראל אם כן מדוע תבכה על חורבן עצים ואבנים. ב. לא מתאים לחכם כמוך לבכות על העבר, הרי בית המקדש נשרף ואיננו ומה תועיל בכייתך. השיב לו ירמיהו: הנה אתה הוא פילוסוף גדול אך גם לך ישנם בוודאי שאלות שטרם באו על פתרוןם. אכן, השיב לו אפלטון, בוודאי שיש לי שאלות שאני סבור שאיש בעולם לא יוכל להשיב לי עליהם. ביקש ממנו ירמיהו לשתוח בפניו את כל שאלותיו העמוקות, והוא השיב לו על כולן בזה אחר זה כלאחר יד.

כשמוע אפלטון את תשובותיו השתומם מעומק חכמתו, עד שתמה אם עומד מולו ילוד אשה. ויאמר לו ירמיהו דע לך שכל החכמה ששמעת עכשיו ממני מקורה הוא באותם עצים ואבנים ועל דא קא בבינא, זוהי התשובה על שאלתך הראשונה. ועל שאלתך השנייה לא אוכל להשיב כי עניין זה לא תוכל להבין, עכ"ל.

ונהג לפי כל האמור לעיל מובן מהי התשובה על שאלתו השנייה, כי ירמיהו בוודאי לא היה

צדיקים היו אומרים (הרה"ק מברדיטשוב זי"ע) 'כמה נאה ויאה לישראל שהצום הרביעי והחמישי יהיו לששון ולשמחה ולמועדים טובים, י"ז בתמוז יהיה יום טוב ראשון של חג ותשעה באב אחרון של חג ושלושת השבועות ימי בין המצרים יהיו כחול המועד ארוך ביניהם'. וזקה"ק הרבי מלובלין זי"ע אמר פעם בליל שבת חזון שהינו צופה ורואה כבר איך בני ישראל יושבים בליל תשעה באב בשולחן הסדר ואומרים בהתרונות הנפש 'ותיתן לנו ה' אלוהינו את יום תשעה באב הזה לששון ולשמחה'. יעזרנו השי"ת שנזכה עוד בזו השנה לקדש על הכוס בליל תשעה באב, ולומר 'ותיתן לנו ה' אלוהינו את יום תשעה באב הזה לששון ולשמחה, אכי"ר.

אלמושינינו זצ"ל שישעת האיבול הוא שעת השמחה, והיינו שבה בשעה שאדם מתאבל ומצטער על ירושלים עליו להתמלא שמחה, כי אלמלא עתידה ירושלים לחזור ולהיבנות, לא היה האבל מדאיב את נפשותינו והצער היה מתמעט ונשכח כמת מלב כדרך העולם.

וזו כוונת הפסוק 'שישו אתה משוש' - ואימתי?

"כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה" (בנחמתה) (תענית ל, ב).

ה"חתם סופר" (דרשות, ז' אב) מדקדק למה דיברה הגמרא בלשון הווה, למה לא אמרו 'זוכה ויראה בנחמתה' כשיבנה בית המקדש. ומתרג' החת"ס על פי מה שאמרו חז"ל שתשעה באב נקרא 'מועד' ומטעם זה אין אומרים בו תחנון, ולכאורה הדבר תמוה, וכי תשעה באב הוא יום מועד?

אך באמת, כותב החת"ס, הא גופא שאנו אבלים ומצטערים עד היום על החורבן, ועפעפינו יזלו מים על שבר בת עמנו, הוא כשלעצמו דבר פלא ואינו מובן מאליה. הרי מאז חורבן הבית חלפו כבר יותר מאלפיים שנה, ובמהלכם נשכחו מעמנו כל הטובות שהיו בימי הבית, וכבר אמרו חז"ל גזירה על המת שישתכח מן הלב, אם כן בדרך הטבע היה על האבל להתמעט ולהישכח.

אלא, העניין הוא שעבור עם ישראל חורבן הבית אינו בגדר מת שטבעו להשתכח מהלב, כי אם בגדר 'תנחומין' על החי' שאינם מתקבלים. בשונה משאר אומות העולם שירדו מגדולתם ואין בליבם תקווה להשיב לעצמם את ימי תפארתם שחלפו, ומסיבה זו הם שוכחים את עברם כמת מלב, הרי שעם ישראל מאמין ומייחל בכל רגע ליום בו יירד הקב"ה וחומת אש סביבו יבנה את בית המקדש.

וזו הסיבה לאבלות והצער הנמשכים עד היום, כי כאשר מתאבלים על אדם חי שיכול לשוב ולהתגלות בכל רגע נתון, לא שייך לשכוח ולקבל תנחומים. נמצא שהכאב והצער הם עצמם מקור לנחמה וחיזוק, וכגודל האבל כך גודל הנחמה. ועל כן נחשב לנו יום תשעה באב, יום האבלות, ליום מועד, כי בו נשכיל ונדע שעתידינו אנו לחזור לקדמותנו כימי נעורינו.

לפי זה מובנים היטב דברי חז"ל 'כל המתאבל על ירושלים, מי שאינו מקבל שום תנחומים וממשיך להתאבל עליה, 'זוכה ורואה בנחמתה' הא גופא היא נחמה עכורו, האבל עצמו הוא 'אות חיים' ומעיד כי בית המקדש חי ועתיד להיבנות במהרה.

שישו אתה משוש

על זו הדרך מצינו עוד ב"חתם סופר" (חידושי הש"ס, בבא בתרא) שדקדק בלשון הפסוק 'שישו איתה משוש כל המתאבלים עליה', דהנה הפסוק פותח בלשון הווה, 'שישו איתה משוש', משמע שמדובר בו על זמן הגאולה כשירושלים תיבנה ותיכונן, אם כן צ"ב מדוע נאמר 'המתאבלים עליה', היה לו לומר 'כל אלו שהתאבלו עליה?' או לחילופין לכתוב בתחילה בלשון עתיד 'ישישו אתה כל המתאבלים'.

ועל כך מתרג' החת"ס בשם הגאון רבי משה

אוצרות הפרשה

את גודל כאבכם לנוכח התגשמותה של נבואת אוריה, הרי זה מעיד שבית המקדש חי ועתיד להיבנות מחדש, והא ראייה שאינכם מקבלים עליו תנחומים כדרך העולם, אם כן בידוע שנבואתו הטובה של זכריה שהתנבא על הגאולה תתקיים. ועל כך השיבו לו חבריו: עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו.

לששון ולשמחה ולמועדים

והנה צדיקים היו אומרים (הרה"ק מאבארדיטשוב זי"ע) 'כמה נאה ויאה לישראל שהצום הרביעי והחמישי יהיו לששון ולשמחה ולמועדים טובים, י"ז בתמוז יהיה יום טוב ראשון של חג ותשעה באב אחרון של חג ושלוש השבועות ימי בין המצרים יהיו כחול המועד ארוך ביניהם'. ויש שאמרו בנוסח אחר (מובא בשם הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא זי"ע) שתשעה באב יהיה יו"ט ראשון של חג וי"ז בתמוז אחרון של חג, וכל הימים שבין ימים חול המועד.

וזקה"ק הרבי מלובלין זי"ע אמר פעם בליל שבת חזון שהינו צופה ורואה כבר איך בני ישראל יושבים בליל תשעה באב בשולחן הסדר ואומרים בהתרוננות הנפש 'ותיתן לנו ה' אלוקינו את יום תשעה באב הזה לששון ולשמחה'. יעזרנו השי"ת שנוזה עוד בזו השנה לקדש על הכוס בליל תשעה באב, ולומר 'ותיתן לנו ה' אלוקינו את יום תשעה באב הזה לששון ולשמחה', אכ"ר.

(כ"ק אדמו"ר מלעלוב שליט"א - אוהל מועד)

של זכריה בנבואתו של אוריה.

באוריה כתיב 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש וגו'', בזכריה כתיב 'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים', עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת בלשון הזה, אמרו לו עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו, ע"כ.

ובמהרש"א הקשה וז"ל, יש לדקדק שהרי הנביא היה מצטער על זה שנאמר 'על זה היה דווה ליבנו וגו' על הר ציון ששמים שועלים הלכו בו', ומה ענין שתי הנבואות של אוריה וזכריה זה לזה, דהרבה נביאים ניבאו זה בפורענות וזה בנחמות ירושלים, עכ"ל ועיין בדבריו מה שתירץ.

ועוד יש לדקדק במעשה זה, הרי רבי עקיבא עצמו קרע את בגדיו בצער כשהגיעו להר הצופים, אם כן מדוע כשהגיעו להר הבית והתחילו הן בוכין העלה בת שחוק על שפתי, מה נשתנה כאן ממה שהיה קודם? אכן לפי כל האמור יבואר היטב, דהנה בשעת מעשה זה כבר עברו שנים רבות מאז החורבן, ובדרך הטבע היה על הצער והכאב לדעוך, ואף על פי כן כשראו התנאים את הר הבית בשממונו הזדעזעו ופרצו בבכי כאילו זה עתה אירע החורבן. הבכייה הזו היא שגרמה לרבי עקיבא לשמוח, כי היא הוכיחה שבית המקדש עדיין חי וקיים ואינו כמת הנשכח מלב.

וזהו שאמר להם רבי עקיבא, עכשיו שראיתי

כבוכה על העבר כפי שדימה אפלטון, בכיו היה בכי של געגוע לדבר חי וקיים, כאדם מתאבל ובוכה על אדם חי שרחק ממנו אך בכל רגע הוא יכול להימצא ולהתגלות, מתוך אמונה שלימה שבית המקדש עתיד

לשוב ולהיבנות במהרה והחורבן אינו אלא זמני בלבד.

ואכן דבר זה לא יכול היה להסביר אפילו לחכם אומות העולם כאפלטון, שהרי הוא ראה רק את בית המקדש עומד בחורבנו הנראה לעיניים, ולא יכול היה להבין את האמונה המפעמת בלבו.

הבכי עורר את השמחה

והנה איתא בגמרא שלהי מסכת מכות (כד:): על רבי גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא שהיו עולים לירושלים, "כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם, כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק. אמרו לו מפני מה אתה מצחק, אמר להם מפני מה אתם בוכים.

אמרו לו: מקום שכתוב בו 'וזהו הקרב יומת' ועכשיו שועלים הלכו בו, ולא נבכה. אמר להן לכן אני מצחק דכתיב 'ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו', וכי מה ענין אוריה אצל זכריה, אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני? אלא תלה הכתוב נבואתו

להגות בפרשת השבוע עם האוצר הכלול

האוצר הכלול בתוך הספרים המובחרים...
אוצר מלא של ספרים המכילים את כל פרשי השבוע...
כדור 'כיתוב דורות' עם מילים מיוחדות של כל האספיקר רבי דוד חי אבן עזירא שליט"א

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

כ"ק אדמו"ר מטאלנא שליט"א: והזמן גרמא, להוסיף ולהתבונן בעבודת השמחה, להרבות בשמחה של מצוה בכל עת ורגע, יחד עם העצבות והאבלות על חורבן הבית, וכוח השבת מסייע, וביום השבת שישו ושמחו כמקבלי מתן נחליאל, וע"י שנתאמץ ונתחזק להיות בשמחה בכל מעמד ומצב, בכל עת ורגע, בכל הקישויים הקטנים עם הגדולים, בכל הניסיונות והתלאות, הספקות וההרהורים, נזכה בעזה"י להמשיך עלינו שמחה גדולה, עד שנזכה לשמחת עולם על ראשינו

נמצא עולה שיחד עם הצער והאבל על חורבן הבית, ועל כל הצרות הנוראיות שארעו אותנו, עדיין יש מקום בראש ובלב להודות ולשבח, מתוך שמחה והכרת הטוב, על כל הדברים שיש לנו בכל יום ויום, על ניסיון שבכל יום עמנו, על הדברים שנראים כמוכנים מאלהים באופן דממילא, שהקב"ה נותן ומשפיע עלינו ברוב רחמיו וחסדיו המרובים בכל עת ועונה, ובתוך האבל והצער על חורבן הבית, שכבר כמעט ב' אלפים שנים אנו מטולטלים בגלות הנוראה והחשוכה הזו, עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו, עם כל זה אנחנו חייבים להודות ולהלל ולשבח על כל הניסים הגדולים שהקב"ה עושה עמנו, עם כל יחיד ויחד, בכל רגע ובכל זמן, ובענין זה צריך להוסיף ולהרבות שמחה וחדוה בחי העולמים.

ובענין השמחה ראיתי דבר מיוחד, שבדקו כמה חוקרים נכריים, שהשמייעו ניגונים שמחים לקבוצת אנשים חולים השרויים בתרדמה בחוסר הכרה רח"ל, ובאזני קבוצה נוספת השמיעו ניגוני עצבות, ובאזני קבוצה אחרת לא השמיעו מאומה, והעלו דבר פלא במחקרם, שאותם החולים שהשמיעו באזניהם ניגונים שמחים, נרשמה פעילות גבוהה במוחם, בכפל כפליים מן הקבוצה ששמעו ניגוני עצבות, ובוודאי מאותם שלא שמעו שום ניגון, שלא היה ניכר שום פעילות במוחם, והלוא כבר אמרו חז"ל (איכ"ר ב, יג) 'חכמה בגויים תאמין'. ואם בגויים גרורים, נכרים דחביל גופיה כד, על אחת כמה וכמה בני קל חי עם בני ישראל, וודאי שכל פעולת שמחה, מרוממת ומעלה אותם לדרגות גבוהות.

והזמן גרמא, להוסיף ולהתבונן בעבודת השמחה, להרבות בשמחה של מצוה בכל עת ורגע, יחד עם העצבות והאבלות על חורבן הבית, וכוח השבת מסייע, וביום השבת שישו ושמחו כמקבלי מתן נחליאל, וע"י שנתאמץ ונתחזק להיות בשמחה בכל מעמד ומצב, בכל עת ורגע, בכל הקישויים הקטנים עם הגדולים, בכל הניסיונות והתלאות, הספקות וההרהורים, נזכה בעזה"י להמשיך עלינו שמחה גדולה, עד שנזכה לשמחת עולם על ראשינו, בב"א.

(כ"ק אדמו"ר מטאלנא שליט"א - דברות קודש)

נמצא עולה שיחד עם הצער והאבל על חורבן הבית, ועל כל הצרות הנוראיות שארעו אותנו, עדיין יש מקום בראש ובלב להודות ולשבח, מתוך שמחה והכרת הטוב, על כל הדברים שיש לנו בכל יום ויום, על ניסיון שבכל יום עמנו, על הדברים שנראים כמוכנים מאלהים באופן דממילא, שהקב"ה נותן ומשפיע עלינו ברוב רחמיו וחסדיו המרובים בכל עת ועונה, ובתוך האבל והצער על חורבן הבית, שכבר כמעט ב' אלפים שנים אנו מטולטלים בגלות הנוראה והחשוכה הזו, עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו, עם כל זה אנחנו חייבים להודות ולהלל ולשבח על כל הניסים הגדולים שהקב"ה עושה עמנו, עם כל יחיד ויחד, בכל רגע ובכל זמן, ובענין זה צריך להוסיף ולהרבות שמחה וחדוה בחי העולמים.

כבר הזכרנו פעמים הרבה היסוד שהעלו בזוה"ק (ח"ג עה). 'אמר רבי אלעזר בבייה תקיעא בלבאי מסטרא חדא. וחדוותא בליבאי מסטרא אחרא'. שיכול לבו של איש ישראל להשיג ב' ענינים הפכיים בהדי הדדי ובחדא מחתא, שמחה מחד גיסא ועצבות מאידך גיסא, ולב האדם עמוק עמוק ומי ימצאנו, והוא יכול להשיג נפלאות, ותהא השמחה וההודאה תקועה בלבו ביתד בל תימוט, יחד עם כל צער החורבן, ועבודת איש ישראל למצוא נקודת השמחה והחדוה, בכל עניני הצער והאבלות, עבדו את ה' בשמחה.

ובענין זה כבר הזכרנו מעשה פשוט, אשר ראיתי בעיני, שהייתי בניחום אבלים אצל משפחה שארע בהו מילתא קשה, שנהרג אחד מבני משפחתם במיתה משונה רח"ל, וישבו האבלים הדויים בעמק הבכא בעצבות נוראה, ויתמות קשה, ותוך כדי שישבתי שם, יצא מחדר האוכל אדם זר, ואמר שהוא סיים לתקן את המקרר, ונאנחו הכל אונחת רווחה, וראיתי שמחה על פני האבלים, ושאלתי לשמחה זו מה עושה, והשיבו שכבר ב' ימים שהמקרר נשבר, והמאכלים נפסדים, ואין משקה קר לצנן את החום, ועתה הגיע מומחה לתקן את המקרר, ומשעה שסיים מעשיו, והמקרר עושה מלאכתו נאמנה, שמחו הכל במעשיו.

ושאלתי את האבלים למה הביאו שמחה בלבם, וכי בן משפחתם שנפטר רח"ל קם לתחיה יחד עם המקרר, והלוא האבל לפנינו, ומה נשתנה מעתה, ומה השמחה הגדולה בתיקון המקרר, אלא נמצינו למדים יסוד גדול, שעד כמה שהצער הוא גדול ונורא, עם כל זה תמיד הוא יכול להיות קשה יותר, ובכל עצב יהיה מותר, ועדיין יכול אדם למצוא שמחה בלבו על ענין פשוט וקל, בתוך כדי עצב וצער גדול ביותר.

ואמרת לאותם אבלים, שמאחר וכן הוא, כמה צריכים להודות ולשבח ולשוש ולשמוח על כל אותם הדברים שלא נתקלקלו, והם עושים מלאכתם נאמנה, וב"ה הם חיים ובריאים ושלמים והם יכולים לאכול ולשתות ולישון, וכך על כל ענין וכל דבר צריך להודות ולשבח בכל רגע ורגע, ואין צריך להמתין עד שמתקנים איזה דבר שנשבר, בכדי להודות עליו, ואפשר להודות עליו כבר מלכתחילה.

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: באותו היום היה הרה"ק מזידיטשוב בסערת רוח ונפש גדולה מאוד, וגם תפילתו לא היתה כתמול שלשום. בשעות של אחר הצהריים, כשראה הרה"ק מזידיטשוב את בנו רבי אליהו פתח ואמר לו: "בני יקירי, אבקשך מאוד שבעתיד אל תביאני לידי קבלת פדיונות שכאלה, שהרי זה היה לאחר 'מעשה בית דין', ולא נותרה לי עצה אחרת אלא לשנות את צורתו..."

פנים במשפט

להבות האש הענקיות ליחנו ברעבתנות רבה את שדות התבואה הגדולים של ר' נטע. במהירות עצומה הפכו את השטחים הזהובים למאכלת אש. השדות שהיו עמוסים בחיטה, תאוה לעיניים, ושהיו עתידים להיקצר על ידי פועליו של ר' נטע ולהפוך לקמח משובח, בערו באש חזקה שלא הותירה להם כל סיכוי. רק לאחר מאמצים רבים הצליחו פועליו של ר' נטע להשיג שליטה על האש הבערת, אך כבר היה זה מאוחר מדי: השדות נשרפו לחלוטין, יחד עם כל מחסני התבואה, ולא נותר מהם כלום.

אין לשער ואין לתאר את גודל צערם של ר' נטע בראותו את מעשי ידיו עולים באש, אך נחמה הייתה לו: בהיותו בר דעת השכיל ר' נטע לבטח את כל רכושו בביטוח ממשלתי רחב היקף. אמנם ביטוח זה עלה לר' נטע בסכומי כסף גדולים, מדי שנה בשנה, אך עתה התברר שהיה זה צעד נבון בהחלט: הביטוח היה עתיד לשלם את כל הנזק שחוללה השריפה, מהחל ועד כלה. היה זה ביטוח מקיף וכולל שכיסה את כל הנזקים עד לפרוטה האחרונה.

תוך זמן קצר הגיעו אנשי הביטוח כדי לבחון את השדות השרופים ולאמוד את גודל הנזק, על מנת להכין את התשלום המלא לר' נטע. אנשי הביטוח סובבו בשדות, בדקו היטב את הנעשה, עיינו בספרי החשבונות של ר' נטע, והגיעו למסקנה כי הנזק עומד על סכום של חמישים אלף זהובים, והודיעו לר' נטע כי בהקדם ממש יגיע אליו הסכום במלואו.

בעוד אנשי הביטוח מסיימים את ענייניהם אצל ר' נטע ומתכננים את צעדיהם לשוב אל בתם, הגיע אליהם שמש הכנסייה המקומית ולחש באזניהם כי מוטב יעשו אילו יואילו לבוא לביקור נימוסין אצל הכומר המקומי, שכן מידע חשוב יש לו בעבורם, כזה שיכול להביא להם רווחים עצומים שהם אינם מעלים על דעתם.

אנשי הביטוח לא התמהמהו ותוך שעה קלה כבר היו ישובים סביב שולחנו של הכומר המקומי, שונא ישראל מובהק, איש רע מעללים וערמומי להפליא. לאחר שהכומר ציווה להגיש בפניהם כיבוד, החל ללחוש באזניהם: הלא תדעו כי בני העיירה מגיעים לשתף אותי בכל ענייניהם וסודותיהם ומבקשים ממני את עזרתי ועצתי. ובכן, אני מרשה לעצמי לשתף אתכם בסוד מעניין שנודע לי: אמש הגיעו אלי שני אנשים מתושבי העיירה וסיפרו לי כי בעיניהם ראו את נטע היהודי, בעל שדות התבואה, מגיע בחשאי לשדותיו כשבידו לפיד אש בוער ופח נפט גדול. לאחר שהתז את הנפט על התבואה, הוסיף נטע והבעיר את התבואה, וכך נשרפו כל השדות.

שמה תשאלו, המתיק הכומר סוד, מפני מה עשה זאת נטע היהודי? אין אני יודע תשובה ברורה לכך, אבל דומה עלי כי הסיבה לכך היא כי ידוע ידע נטע היהודי שבזו השנה התבואה לא עלתה יפה, סחורה קלוקלת צמחה לו והיא לא הייתה ראויה למכירה. החליט איפוא היהודי, ככל הנראה, לשרוף את השדות על התבואה, וכך ישלם לו הביטוח את כל ההפסדים מתחילה ועד סוף, והוא את נפשו הציל.

אם תמתינו כמה דקות, השלים הכומר את דבריו, אשלח את שמש הכנסייה להזמין הנה את עדי הראייה והם יספרו לכם את שראו עיניהם. לא המתין הכומר לתשובתם של אנשי הביטוח ותיכף ביקש מהשמש שיזמין הנה מיד את פלוגי ואלמוני, כדי שהללו יספרו את אשר "ראו".

לאחר זמן קצר הופיעו שני ברנשים משולי

השופט ניסה גם הוא את כוחו ושאל את הנאשם: האם אתה הוא נטע היהודי ממקום זה וזה אשר פרטיו האישיים הם כך וכך. ר' נטע ענה בקול: בוודאי! כך שמי וזה זכרי! שוב פנה השופט לעדים ושאלם: האם אדם זה הוא נטע היהודי? האם אדם זה הוא זה ששרף את השדות? והעדים עונים בבטחון עצום: זה אינו נטע ואת האיש הזה לא ראינו שורף את השדות.

החברה של העיר, טיפוסים מפוקפקים בעליל, ובשפה עילגת סיפרו כי הם ראו את היהודי מגיע עם לפיד אש ופח נפט ושרוף את השדות. הם האריכו בתיאורים חיים של המאורע ועל האש שהתפשטה במהירות וכמעט שסיכנה את כל בתי העיר. אנשי הביטוח שמחו מאוד על המידע ופנו תיכף לשלטונות לדווח על המאורע.

ר' נטע שלא ידע מכלום הופתע עד מאוד כשפתח את המכתב שהגיע אליו מהנהלת הביטוח. הוא כשלעצמו היה סבור שהמעטפה מכילה המחאה בנקאית על כל סכום הנזק שהסבה השריפה: חמישים אלף זהובים. אך לא כך היה: המעטפה הכילה זימון בהול לבית המשפט הממשלתי בעוון נסיון הונאת הביטוח בנסיבות מחמירות, ועוון סיכון שלום הציבור

בהצתה מכוונת של שדות התבואה. אל הזימון היה מצורף גם עדותם של שני הברנשים שטענו כי הם אלו שראו את היהודי מצית את השדות.

המחשבה הראשונה שעלתה בראשו של ר' נטע הייתה: הנה לי שמותיהם של מציתי האש! אכן, מאז השריפה הגדולה הטרידה השאלה את מנוחתו של ר' נטע ללא הרף: כיצד אירעה השריפה הגדולה? הלא אמצעי בטיחות רבים היו מפוזרים בשדות, והם נועדו למנוע מקרים שכאלה; לא היה זה יום חם מהרגיל והשמש לא יקדה; בדרך הטבע לא הייתה אמורה השריפה לפרוץ. דומה היה על ר' נטע כי מדובר בהצתה, אך כיצד יוכל לדעת מי הם המציתים ומה היו מניעיהם?

עתה שהתברר כי הם העדים, מיד חשב ר' נטע כי "כל הפוסל במומו פוסל", בוודאי ברנשים אלו שיוודעים היטב מה הוא כביכול עשה, הם בעצמם עשו כך. הם ולא אחרים אלו שהציתו את השדות, וכיון שכן נהירים להם כל פרטי האירוע. ר' נטע הכיר היטב את אותם ברנשים רעי לב, וידע כי קנאתם ושנאתם יכולה להביאם לידי מעשים מכוערים אלו, אלא שלא פילל ולא מילל ששתי רעות יעשו: שהם מסוגלים גם לשרוף את שדותיו וגם להעליל עליו שהוא זה שעשה זאת.

לאחר בירור קצר שערך ר' נטע הוברר לו כי ידיו של הכומר הרשע בוחשות בקערה זו. הבין איפוא ר' נטע שהכומר הוא זה שזים את התוכנית כולה: הוא זה ששלח את הברנשים לשרוף את השדות והוא זה שהביא את הברנשים כעדים בפני אנשי הביטוח לספר כי הוא שרף את השדות.

אובד עצות היה ר' נטע. תחילה ניסה להשיג עורך דין שייצג אותו, אך נוכח לדעת כי אין עורך דין שמסכים להיכנס ולטפל בתיק סבוך שכזה שסיכויי ההצלחה נמוכים בו מאוד; וכי מה יש להשיב מול עדים שעומדים ומצהירים בהן צדקם כי הם ראו את היהודי שורף את השדות? עורכי הדין ידעו כי השלטונות מחמירים מאוד בתיקים שכאלה, הן בשל הנסיגנות שהיו קיימים להונות את הביטוח, והן בשל הסכנה הגדולה שהייתה כרוכה בשריפות שכאלה.

בבוקר השכם של יום המשפט, הקדים ר' נטע ופנה לבקש עצה וברכה מהצדיק המתגורר בסמוך, הלא הוא הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע. א. במהירות רבה הגיע אל בית מדרשו של הרה"ק מזידיטשוב, וביקש להיכנס לקודש פנימה. אלא שהמשמשים בקודש הודיעו לו כי אין כל אפשרות להכנס עתה אל הרבי: הרבי עומד עתה בהכנה דרבה לתפילת שחרית, ואין קבלת קהל עתה בשום פנים ואופן.

ככל שר' נטע הסביר למשמשים כי הוא מצוי בסכנה גדולה, וזמנו קצר בשל כך שהמשפט

זה היהודי ששרף את השדות! עדותינו היא על נטע היהודי, זה שמתגורר בעירנו, ואותו ראינו מבעיר את הבערה! היהודי שעומד לפנינו - כלל אין אנו מכירים אותו.

הקטיגור לא ידע את נפשו, שכן הוא ידע היטב שזהו האדם עליו מתקיים המשפט, והוא ביקש מהעדים לגשת שוב אל מקומו של הנאשם ולזהות אותו. אך העדים בשלהם: איש זה אינו מוכר לנו כלל, הוא אינו נטע היהודי והוא אינו זה ששרף את השדות.

מהומה של ממש החלה להיות בבית המשפט. הקטיגור איבד את עשתונותיו ולא הבין מה קרה להם לעדים שלפתע טוענים כי איש זה אינו נטע היהודי. הקטגור עצמו הכיר את ר' נטע והוא ידע היטב כי בו הדברים אמורים, גם העדים הלוא אמורים להכיר אותו, והנה לפתע דבר שכזה.

השופט ניסה גם הוא את כוחו ושאל את הנאשם: האם אתה הוא נטע היהודי ממקום זה וזה אשר פרטיו האישיים הם כך וכך. ר' נטע ענה בקול: בוודאי! כך שמי זה זכרי! שוב פנה השופט לעדים ושאלם: האם אדם זה הוא נטע היהודי? האם אדם זה הוא זה ששרף את השדות? והעדים עונים בבטחון עצום: זה אינו נטע ואת האיש הזה לא ראינו שורף את השדות.

לנוכח החוכא והאיטלולא שנהיה באולם הדיונים, חשד השופט כי נעשה כאן נסיון להוליך אותו שולל ולהשימו ללעג ולקלס. השופט איפוא מיהר לנעול את הדיון וקבע: הלא הקטיגור מודה שהאיש העומד לפנינו הוא נטע היהודי החשוד בשריפת השדות, ואילו העדים טוענים בכל תוקף הוא זה ששרף את השדות אלא אדם אחר; והרי לנו שהעדים מעידים על חפותו של הנאשם, והרי אני קבל את דבריהם וקובע כי נטע היהודי יצא זכאי בדיון.

לשמע דברים מופלאים אלו נענה רבי אליהו ואמר: עתה מבין אנכי את דברי אבי מורי שאמר שלא נותרה לו עצה אלא לשנות את הצורה, כי אכן היה זה לאחר שכלו כל הקיצין והשופטים בקשו להעניש אותך בעונש חמור מאוד, וכשהשתנתה צורתך היה זה המוצא היחיד להוציאך זכאי, שהעדים לא הכירוך ובכך העידו כי לא אתה הוא זה ששרפת את השדות.

עם סיפור זה הפליא בספר 'חיי צבי' לפרש כמין חומר ובטוב טעם על דרך הרמז את דברי הפסוק בפרשת השבוע (דברים א'): 'לא תִּכְרֹךְ פְּנִים בְּמִשְׁפָּט... כִּי הַמִּשְׁפָּט לְאֱלֹהִים הוּא' - אם הקב"ה רוצה וחסדו שאדם פלוני ייצא זכאי בדיון, כשהוא נאשם בפני ערכאות של גויים על לא עוול בכפו, הרי שהקב"ה משנה את צורתו עד שלא יכירו פניו במשפט - שהעדים אינם מכירים אותו ואינם יודעים לזהותו.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

כשראה הרה"ק מזידיטשוב את בנו רבי אליהו פתח ואמר לו: "בני יקירי, אבקשך מאוד שבעתיד אל תביאני לידי קבלת פדיונות שכאלה, שהרי זה היה לאחר 'מעשה בית דין', ולא נותרה לי עצה אחרת אלא לשנות את צורתו..."

רבי אליהו שתק וקיבל את דברי אביו בהכנעה למרות שלא הבין פשר דבר: את דבריו שהיה זה לאחר 'מעשה בית דין' הסתפק רבי אליהו האם הכוונה לאחר מעשה בית דין של מטה או לאחר מעשה בית דין של מעלה, שכבר נגזרה הגזירה על ר' נטע, אך מה הייתה כוונתו על שינוי הצורה, לא הבין כלל? עם זאת ידוע ידע רבי אליהו כי דבריו של אביו לא ישובו ריקם, ויהי כמשתאה מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו.

אחרי יומיים שב ר' נטע אל מעון קדשו של

לנוכח החוכא והאיטלולא שנהיה באולם הדיונים, חשד השופט כי נעשה כאן נסיון להוליך אותו שולל ולהשימו ללעג ולקלס. השופט איפוא מיהר לנעול את הדיון וקבע: הלא הקטיגור מודה שהאיש העומד לפנינו הוא נטע היהודי החשוד בשריפת השדות, ואילו העדים טוענים בכל תוקף כי לא הוא זה ששרף את השדות אלא אדם אחר; הרי לנו שהעדים מעידים על חפותו של הנאשם, והרי אני קבל את דבריהם וקובע כי נטע היהודי יצא זכאי בדיון.

הרה"ק מזידיטשוב כשפניו שוחקות ובשורה טובה בפיו: 'יצאתי זכאי בדיני והשופטים נאלצו לקבוע כי אנכי חף מפשע. רבי אליהו פנה אליו וביקשו לדעת מה התרחש באולם בית המשפט, ור' נטע פתח וסיפר: מאורע מוזר ביותר אירע בשעת משפטי, כי נהג לאחר שהקטיגור סיים להשמיע את דבריו הקשים וביקש להטיל עלי עונש כבד, עלו העדים כדי להעיד את עדותם.

הברנשים, עדי השקר והכזב, השמיעו את דבריהם בהרחבה רבה ותיארו בצבעים חיים את שכביכול ראו עיניהם כיצד אנכי שורף את שדותיי, אולם לאחר גמר עדותם, כשהשופט ביקש מהעדים לזהות את הנאשם כי אכן הוא זה שאותו הם ראו שורף את השדות, הסתכלו בי העדים במבט נוקב ואמרו בנחרצות: לא ולא! אין

עומד להיערך היום, המשמשים מצידם השיבוהו כי למרות השתתפותם בצערו אין בידם לסייע לו. מוזהרים הם ועומדים שלא להפריע לצדיק בשעות אלו בהם הוא מתכונן לתפילה.

תוך כדי דיבורם חלף ועבר שם הרה"ק רבי אליהו, בנו של הרה"ק מזידיטשוב. ר' נטע שהכירו עזב את המשמשים לנפשם ופנה אל ר' אליהו בתחינה: עזור נא לי להכנס עכשיו אל הרבי. גולל ר' נטע לפני רבי אליהו את כל המאורעות, וביקש ממנו לסייע בידו להכניס עתה אל הרבי את 'הקוויטל' יחד עם סכום כסף חשוב לפדיון נפש.

רבי אליהו נאנח מאוד לשמע דברי ר' נטע והשיבו: דע לך שהדבר קשה עלי מאוד כי אכן אין רצונו של אבי, הרבי שיאריך ימים, שיטרידו אותו בזמן הכנותיו לתפילה, אך היות ורואה אני כי שעתך דחוקה מאוד והעניין דחוף ביותר, הרי שנכון אני להכניסך אל חדרו של אבי בתנאי קודם למעשה, שלא תרבה בדברים אלא תושיט את הקוויטל והפדיון נפש ותאמר בקצרה שאתה זקוק היום לרחמים רבים, ותיכף ומיד, עם כלותך לדבר, תצא מהחדר. עם זאת, דע כי אין אני יכול להכניסך עד שאכין לפניך את הדרך. אני יכנס לאבי ולאחר שאצא אסמן שהדלת פתוחה בפניך.

נכנס רבי אליהו אל אביו והחל לשוחח עמו מענייני צרכי הבית: גולל רבי אליהו את המצב הכלכלי של הבית, שהוא אינו שפיר, וכי חובות גדולים ועצומים רובצים עליו. הוצאות יש למכביר, ואילו הכנסות כמעט ואינם. החנווני שמספק את המאכלים לבית הרבי תובע את שלו, והוא אינו מסכים להמשיך ולמכור בהקפה.

התפלא הרה"ק מזידיטשוב עד מאוד, שכן מעולם לא הטרידו רבי אליהו בעניינים גשמיים כגון אלו, ועל אחת כמה וכמה שלא שוחח עימו על דברים אלו בשעה נעלה זו בה הוא מתכונן לתפילה. לא האריך הרבי בדברים, ושאלו במילה אחת: נו?! כאומר: מה רצונך שאעשה בעניין זה? התנצל רבי אליהו מאוד ואמר: אמנם אין שעה זו ראויה לשוחח על דברים כאלה, אלא שהנה עומד כאן בחוץ אדם אחד שיש לו בקשה גדולה והוא אינו יכול להמתין עד לאחר התפילה. אם יסכים הרבי לקבלו זה עתה ולברכו, והוא מצידו מתחייב שלא להאריך בדברים, הרי שבכסף שייתן כפדיון נפשו, נוכל לשלם את כל החובות.

הרבי הניע בראשו לאות הסכמה, ורבי אליהו מיהר לצאת החוצה ולסמן לר' נטע שימהר להיכנס ולבקש את ברכת הרבי. ר' נטע הושיט את הקוויטל והפדיון נפש, ואמר בקצרה ממש: בצרה גדולה אנכי! יש לי היום דיון בבית משפט ואני זקוק לברכה ולישועה. הרה"ק מזידיטשוב הושיט לו את ידו ואמר לו: לך לשלום, והשי"ת יצליח דרכך ויושיעך בישועה מן השמים.

באותו היום היה הרה"ק מזידיטשוב בסערת רוח ונפש גדולה מאוד, וגם תפילתו לא היתה כתמול שלשום. בשעות של אחר הצהריים,

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

כמה פעמים חייב כל אחד ואחד לחזור על הגמרא מדינא | סיכה להעביר
הזהמה בתשעה באב | הזהירות שלא לישוב על קרקע בלי הפסק דבר אחר
האם מותר להחמיר לאחר חצות היום של ט' באב ולשבת על כסא נמוך

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

עיקר מצות תלמוד תורה כדין, ואם אפשר הדבר
היה ראוי לארגן בחינות גם לבעלי בתים למה
שלומדים כהנ"ל.

והגר"א זצ"ל עורר תלמידיו לחזור על מסכתא
ברא"ש או רב אלפסי שיזכור עיקרי הדברים, ואין
בידי האריך כאן, אבל הלומד ואינו חוזר והיינו
לזכור לכל הפחות בע"פ עיקרי המסכתא, טועה
בעיקר סדר הלימוד והוא כזורע ואינו קוצר.

ובזכרוננו אצל מו"ר הגר"מ שניידער זצ"ל
שדקדק מאד שכל תלמיד מלבד שיעורי עיון
בבוקר חייב היה כל שבוע ללמוד וליבחן על ד'
דפין גמרא רש"י ותוס', והוא מעיקרי חובת לימוד
התורה ושננתם לבניך שיהיו דברי תורה מחודדין
בפיך שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו.

ולכן מחובת האב בשלוח בנו לשיבה לראות
שהבן ישנן תלמודו שיידע ויזכור תלמודו, מלבד
העיון שבזה דוקא נכנס לעומק התורה, וביגיעה
ועמל להספיק כל שבוע דפין בע"פ ולחזור היטב
עם שיעור עיון היאך להתעמק בתורה יוצאין
המ"ע דת"ת כהלכה.

כמה פעמים חייב כל אחד ואחד לחזור על הגמרא מדינא

שאלה: כמה פעמים חייב כל אחד ואחד
לחזור על הגמרא מדינא?

תשובה: שמעתי מועד נאמן בשם הקדוש
ה"חפץ חיים" זצ"ל שאם לומד ולא חוזר ד'
פעמים לא יצא מצות תלמוד תורה, וכוונתו
שהמצוה ללמוד היא כדי לזכור, אבל בפחות
מד' פעמים שהלימוד הוא שלא ע"מ לזכור לא
יוצאין, וכן מפורש ברש"י ברכות ו: ד"ה אגרא
שלימוד שאינו להעמיד השמועה אין בו שכר
לימוד. ובספר מעשה רב מובא בשם הגר"א זצ"ל
שחזרה אין לה שיעור, וכן הגר"א מפרש הפסוק
"לב חכם לימינו" היינו לחזור לאחור ולחזור, ו"לב
כסיל לשמאלו" להמשיך. ומכאן נראה לשבח מאד
הבחינות בישיבות וכוללים שיש בזה ברכה מרובה
מאוד, שעל ידי זה שחוזרין על לימודם מקיימין

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ' | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשטר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי
גרין | הרב שבח דוידוביץ | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך וידיסלבסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב
אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל לנדאו | הרב יחיאל רבינוביץ | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה
רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיצברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי יעקב גרינוואלד שליט"א
רב ביהמ"ד בעלזא "זכרון רפאל" בני ברק
וחבר הביד"צ דקהל 'מחזיקי הדת' באר"י

ברם לכאורה דברי הביאור הלכה קשים, שמאחר שאמרו שתשעה באב כיום הכיפורים, מאין הרגלים לחלק בין סוגי רחיצה וסיכה.

ואולי דעתו היא, שכל איסורי תשעה באב אינם אלא משום אבילות ולא משום תענית, אלא שהחמירו בו יותר משאר אבילות ועשאוהו כדיני יום הכיפורים, משום שהוא אבילות ציבור, וכמו שכתב הריטב"א (תענית יג, ב). ומאחר שאין סיבת האיסור בתשעה באב שיהיה לסיבת האיסור ביום הכיפורים, יש לנו לומר שהברייתא לא באה להשוות את דיניו ממש ליום הכיפורים, אלא באה לומר רק שעיקרי האיסורים דומים ליום הכיפורים, כגון עצם איסור רחיצה שאסורה אפילו במקצת הגוף כיום הכיפורים. אבל לעולם יש פרטים שלא אסרום בתשעה באב, ולא החמירו בהם באבילות של ציבור יותר מבאבילות של יחיד. ולכן מובן מה שסיכה להעביר הזוהמה מותרת בתשעה באב.

אבל המטה יהודה סבר שבתשעה באב אסרו העינויים גם משום תענית לבד מדיני אבילות, ובדיני תענית עשאוהו תענית חמורה כיום הכיפורים ולא כשאר תענית ציבור. ולכן הוכיח שאסור לסוך כדי להעביר הזוהמה ממה שהגמרא מדמה דיני תשעה באב ליום הכיפורים, שכל פירי הדינים הנוהגים ביום הכיפורים נוהגים בתשעה באב, ואין שום סברא לחלק ביניהם, וממילא אסור גם לסוך להעביר הזוהמה בתשעה באב כמו ביום הכיפורים.

לפי זה גם מה שמביא הביאור הלכה בסוף דבריו מהגמרא בתענית, שתשעה באב דינו כאבל, ולמד מזה שאבל מותר לסוך להעביר הזוהמה, לא קשה על המטה יהודה. שכן בתשעה באב יש דינים נוספים שהם מדיני תענית, ולא רק מצד אבילות, ומצד דין תענית נובעת החומרא בסיכה שאינה של תענוג.

אסור לסוך כדי להעביר הזוהמה, הוא הדין בתשעה באב.

מאידך, בביאור הלכה (שם ד"ה סיכה) הביא שמפורש בברייתא בירושלמי (תענית פ"א ה"ו) שמותר לסוך להעביר הזוהמה בתשעה באב, ואין לדחות ברייתא מפורשת בירושלמי מכח דקדוק שיש לנו בבבלי. והוסיף שדקדוק זה כלל אינו ראיה, שיש לומר שהכלל האמור בברייתא בפסחים 'אין בין תשעה באב ליום הכיפורים', נאמר רק לגבי שיעור הרחיצה והסיכה שאסורים בתשעה באב, ובאה הברייתא ללמדנו שהאיסור הוא כמו ביום הכיפורים שאסור אפילו להושיט אצבעו במים, אבל משאר דברים שאסורים בתשעה באב וביום הכיפורים לא דיברה הברייתא, ואפשר שיש סוג של רחיצה או סיכה שלא נאסרו כלל בתשעה באב, כגון שאינה לתענוג אלא להעביר הזוהמה. ומסיים הביאור הלכה שמשמע כדעתו בגמרא תענית (ל, א) שמדמה תשעה באב לאבל, וכיון שאבל מותר בסיכה שהיא להעביר הזוהמה, הוא הדין לתשעה באב.

סיכה להעביר הזוהמה בתשעה באב

שאלה: הנה ביום כיפור נרסר לסוך את הגוף אף בכדי להעביר את הזוהמה, האם בתשעה גם אסרו או רק לסוך לתענוג נאסר, אבל בכדי להעביר את הלכלוך מותר?

תשובה: נחלקו האחרונים בדין סיכה בתשעה באב, אם מותר לסוך כדי להעביר הזוהמה. שלגבי יום הכיפורים נפסק בשולחן ערוך (או"ח ס' תריד סעי' א) שסיכה אסורה אפילו אם כוונתו להעביר הזוהמה, ורק לחולה או למי שיש חטטין בראשו מותר לסוך ביום הכיפורים. ואילו לגבי תענית ציבור נפסק (או"ח ס' תקעה סעי' ג) שאף שאסור בסיכה, מותר לסוך על מנת להעביר הזוהמה. וכן הדין באבל (שולחן ערוך יו"ד ס' שפא סעי' ב), שלהעביר הזוהמה מותר לסוך.

והנה, בהלכות תשעה באב סתם המחבר ולא פירש אם מותר לסוך כדי להעביר הזוהמה. וכך כתב (או"ח ס' תקנד סעי' טו): 'סיכה, אינה אסורה אלא של תענוג, אבל מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש'. התחיל בסיכה של תענוג שאסורה, וסיים ביש לו חטטין בראשו שמותר לסוך, ולא פירש מה הדין בסיכה להעביר הזוהמה, אם אסורה כיום הכיפורים או מותרת כתענית ציבור.

אמנם מצאנו שנחלקו הפוסקים בזה. במטה יהודה (שם ס"ק יא) כתב, שאסור לסוך אפילו להעברת הזוהמה, וראיה ממה שאמרו בפסחים (נד, ב) 'אין בין תשעה באב ליום הכיפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר', הרי שלכל שאר דברים שיום הכיפורים שבים שיום הכיפורים

הרה"ג רבי נתן גוטליב שליט"א

מו"ץ בהעדה החרדית ובק"ק תולדות אהרן
ומח"ס מגדים חדשים

להחמיר כל כך, אבל אף בקרקע מרוצף טוב להחמיר לעשות הפסק.

ומענין זה יש לציין שהלבושי שרד בשו"ת נאות דשא (סי' לו) נשאל מאחד האם מותר לו להחמיר לישב על קרקע עד מוצאי ט' באב (כלומר גם אחר חצות היום). והשיב שאין לנהוג כן, כיון שט' באב נקרא מועד, ואין להתאבל יותר ממה שנקבע להלכה, וכיון שהרמ"א פסק סי' תקנט (סעיף ג) שאין יושבין על הארץ רק עד חצות היום, אין להוסיף לישב על הארץ עד הערב

באב על הכסא רגיל, יש לזהר שלא לישב על הקרקע בלי הפסק דבר אחר.

תשובה: כ"כ החיד"א בברכי יוסף (סי' תקנב סק"ח) וז"ל, צריך להפסיק בבגד בינו לקרקע, על פי הקבלה, כי אין לישב בקרקע אפילו עם בגדיו, עכ"ל. וכן בשערי תשובה (שם סק"ח) כתב שיש לחוש על דבריו.

והכף החיים (סקל"ט) כתב שכהיום שהקרקע מרוצף ואין יושבין על קרקע עולם, אין צריך

הזהירות שלא לישב על קרקע בלי הפסק דבר אחר | האם מותר להחמיר לאחר חצות היום של ט' באב ולשבת על כסא נמוך

שאלה: שמעתי שאף שאין יושבין בתשעה

מסכת בבא בתרא דף מז-נג

אמנם בשו"ת בית שערים (או"ח סי' קצו) כתב בנדון דומה, שאין ללמוד מהמבואר בסוגיין ובדברי הרמב"ם לענין זה, שכן הרמב"ם דקדק בלשונו וכתב שהסיבה שהכפיה מועילה היא מחמת שרוצה להיות מיישראל, לא כן בנידון דידן שנוהג כמומר לכל דבריו, ונראה שאין רצונו להיות מיישראל, ולפיכך אין האומדנא הזו קיימת לגביו.

וכן כתב המהרי"ק (שורש סג) שאין לכפות על מומר גירושין מטעם זה, מאחר ואינו חפץ להיות בכלל ישראל. ואף שיש חולקים עליו לענין גט, הוא מפני שפירשו הלכה זו שלא כדברי הרמב"ם, אלא כדברי תוס' (ד"ה אילימא) שכל שמחויב לדבר הרי הוא כמכר, והרי תליוהו וזבין זביניה זביני. וכתב עוד שאפשר דוקא כשהוכה תשש יצרו כמו שכתב הרמב"ם ולא בזה שעושה את מעשה המכירה בלא כפיה, ואין מה שישבר את יצרו.

חזקה במקום תפילה בבית הכנסת

במשנה: ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן בנכסי האב (בבא בתרא מט, ב).

בשו"ת משאת בנימין (סי' לא) נשאלה שאלה, באדם שישב על מקום חמיו בחייו ובמותו, ואף לאחר מותו ישב במקומו למעלה משני חזקה, ולאחר זמן רב באו בני חמיו שהם יורשיו, וטענו שמקום זה שייך להם בירושה מאביהם, והוא טוען כנגדם שקיבל את המקום במתנה מחמיו בינו לבין בלא עדים ומכח זה הוא יושב במקום הזה, והרי ישב בו שני חזקה ולא מיחו בו, ולפיכך מקום זה שייך לו כדין חזקה שיש עמה טענה, האם חזקתו מועילה או לאו.

בתשובתו יצא לדון תחילה, האם טענתו שחמיו הקנה לו המקום נחשבת לטענה המועילה לחזקה, שהרי הקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה ובקנין סודר, וכאן אינו אומר שחמיו לו את המקום בקנין כלשהו, וכל טענתו היא רק מכח ישיבתו על המקום הזה, ואפשר ששיבה זו אינה מעשה קנין כלל, וגם חזקה גמורה של הקרקע אין כאן שהרי אין כאן מעשה בגוף הקרקע של נעל וגדר ופרץ, והישיבה עצמה אינה מעשה קנין, שהרי שנינו (לקמן ג:) שהמציע מצעות בנכסי הגר לא קנה כיון שאין זה מעשה בגוף הקרקע, ולכאורה ישיבה על מקום בבית הכנסת לא תיחשב למעשה קנין בגוף הקרקע אלא כהצעת מצעות בלבד.

אך כתב, שבטענה זו אין לערער את מוחזקתו של היושב, כיון שבכל מקום יש לדון את מעשה הקניין לפי ענינו, ולפיכך, אף על פי שהמציע מצעות בנכסי הגר לא קנה, הוא משום שאין דרך להציע מצעות אלא לעשות מעשה בגוף הקרקע, אבל מקומות בית הכנסת זו דרכם לשבת בהם, ולפיכך הדין נותן ששיבה עליהם תיחשב למעשה קנין.

אך כתב שממקום אחר יש לבוא ולומר שהחזקה אינה מועילה, שהרי מבואר בסוגיין שאין לבן חזקה בנכסי אביו ולא להיפך, ומבואר בפוסקים

זה, שכתב, מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר, וכן אם הכוהו גוים ואמרו לו עשה מה שישאל אומריין לך ולחצו אותו ישראל ביד הגוים עד שיגרש הרי זה כשר, וכו', למה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד גוים בין ביד ישראל, שאין אומריין אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחויב מן התורה לעשותו, כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן, אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה הווכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו, או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה, לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מיישראל, רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו.

בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' קצד) נשאל אודות בעל עסק שביקש מהרב למכור את חמצו לגוי קודם הפסח, והרב יודע בוודאות שימכור בחנותו חמץ בפסח, האם יש טעם למכור חמץ זה, מאחר וברור הדבר שבעל העסק אינו מאמין במכירה שהרי בתוך הפסח מוכר את החמץ ונוהג בו מעשה בעלות.

בתשובתו כתב, שאין ספק שראוי למכור החמץ על מנת להצילו מאיסור בל יראה והמכירה קיימת, מאחר ואף שהוא אינו שומר תומ"צ וודאי שבסתר לבו רוצה הוא לקיימם אלא שהולך אחרי תאוות לבו, וכמו שמבואר בדברי הגמרא כאן וביתר שאת בדברי הרמב"ם.

הפסיד התפילה מחמת אונס ממון

בגמ': כל דמזבין איניש אי לאו דאניס לא הוה מזבין ואפילו הכי זביניה זביני (בבא בתרא מז, ב). התרומת הדשן (סי' ה) חידש, שהדין האמור בתפילה שאם נאנס ולא התפלל תפילה אחת מתפלל את התפילה שלאחריה פעמיים אחת תפילת חובה ואחת תפילת תשלומין, אינו אמור רק באונס גמור שמחמתו לא יכל להתפלל, אלא אף באונס מחמת ממון שאילו היה מפסיק לעסוק בו היה נגרם לו הפסד, מתפלל לאחר מכן תפילת תשלומין, שגם זה בשם 'אונס' יקרא. אך הוסיף שלכתחילה אין לנהוג כן, ומעיקר הדין עליו להפסיק ולהתפלל על אף שיגרם לו נזק, אך אם לא הפסיק אינו נחשב מזיד אלא אנוס.

דבריו נפסקו בשו"ע (או"ח סי' קח ס"ח), והוסיף המ"ב (ס"ק כד) בשם הח"י אדם, שאף באופן שהיה טרוד כדי להרויח ממון לקנות ולמכור סחורתו נחשב אנוס, ולא רק כשהיה טרוד למנוע הפסד. ונידון זה הובא בדברי הפוסקים במקומות רבים.

בשו"ת דברי יציב (יו"ד סי' קנב) הביא אסמכתא לדברי התרומת הדשן מסוגיין, שהרי מבואר שבאנסוהו למכור מכירתו קיימת, והגמרא מבארת בטעם הדבר, שהרי בכל מכירה יש ענין של אונס ממון, שהרי אם לא היה צריך למעות לא היה מוכר ואעפ"כ מכירתו קיימת. ומבואר מדברי הגמרא, שיש שאף אונס ממון הוא בכלל אונס, ואם כן גם לענין תפילת תשלומים יש להשוות אונס ממון לכל אונס שיש לו תשלומים, וכתב שנחשב אונס הכל לפי הענין.

כעין סברא זו, שאונס ממון נחשב לאונס גמור, כתב באגרות משה (או"ח ח"ד סי' ב) באדם שביקש להתקבל למקום עבודה שבו דרשו ממנו שלא יכסה ראשו, והתיר לו האגרות משה לעבוד שם על אף תנאי זה, כיון שצורך פרנסתו נחשב אונס ממון הפוטר אפילו ממצות עשה וכ"ש שיפטור מחובת כיסוי הראש שאינו מן הדין אלא מנהג ישראל, והוסיף שהדברים אמורים דווקא במקום שאין זה חוק הגויים לילך בגילוי ראש, אך במקום שחוק הגויים כן הוא הרי זה לאו גמור לילך בחוקותיהם ואסור גם באונס ממון, ועל פי דברי ה"ט (או"ח סי' ח סק"ג) וע"ש עוד.

מכירת חמץ למי שאינו שומר

תומ"צ וימכור חמץ בפסח

בגמ': יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו תלמוד לומר לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. (בבא בתרא מח, א).

הגמרא בסוגיין מביאה את הדין של כפיית בעל שאינו רוצה לגרש כאשר על פי הדין הוא מחויב לעשות זאת, ומבואר בגמרא שדין זה אינו כמו תליוהו וזבין, משום שבכפיה על גט יש סיבה נוספת לכך שהיא מועילה מפני שמצווה לשמוע דברי חכמים.

ידועים דברי הרמב"ם (גירושין פ"ב ה"כ) בעניין

והובאו בשו"ת מהר"ם אלשקר (סי' קא), שפשוט וברור שאין אפשרות להעביר זכויות ומצוות מאחד לחבירו, אלא שיכול להשתתף עמו ליטול חלק בשכר מצוותיו שיעשה לעתיד.

אמה כנגד הפתח, זכר לחרב

בגמ': אמר רב דימי בר יוסף א"ר אלעזר המוצא פלטרין בנכסי הגר וסד בהן סיוד אחד או כיור אחד קנאן וכמה אמר רב יוסף אמה אמר רב חסדא וכנגד הפתח (בבא בתרא נג, ב).

השולחן ערוך (או"ח סי' תקס ס"א) הביא את דברי הגמרא (לקמן ס:) שלאחר שחבר בית המקדש, תיקנו זכור לחורבן, שאדם הבונה בית לא יגמור לסיידו לגמרי אלא ישייר בו אמה על אמה שאינה מסויידת כנגד הפתח זכר לחורבן, ולשון הגמרא היא, כך אמרו חכמים סד אדם את ביתו בסיד ומשייר בו דבר מועט. וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה. אמר רב חסדא כנגד הפתח.

והנה לשון הגמ' והשו"ע שמשיר כנגד הפתח, ומשמע שצריך לעשותו ממול הפתח, וכך פירש הלבוש שהוא כדי שתיראה בכניסה לבית, אך הפמ"ג (מ"ז שם סק"א) כתב לעשותה אצל הפתח, וביאר שמה שאמרה הגמרא כנגד הפתח, אין כוונתה ממול הפתח אלא בצידו, ולשון נגד מתפרש גם מצידו, כפי שמצינו בתרגום יהונתן (בראשית כא טז) על הפסוק 'ותשב לה מנגד', שפירש שהיינו מצידו. בשערי תשובה (שם) כתב שלשון חכמים אינו כלשון המקרא ונגד בלשון הש"ס הוא תמיד לנוכח, ובפרט שמסתבר כך שהטעם הוא כדי שיראנה מיד בכניסתו לבית. אמנם כתב ואפשר הטעם שיעשנה מעל הפתח, כדי שיתראה תמיד לפני בעה"ב היושב בפנים, שעל הרוב הוא יושב אצל הקיר אשר נוכח פתח הבית וצ"ע.

בשו"ת משכנות הרועים (סי' יח) הקשה על דברי הפמ"ג מדברי הרשב"ם בסוגיין, שאמרו שהדרך לעשות חזקה בנכסי הגר היא על ידי עשיית סיוד או כיור אחד בנכסים שמייפה את הנכסים ועי"ז מחזיק בהם, ומבואר בגמרא ששיעור הסיוד צריך להיות לפחות אמה וכנגד הפתח, ופירש הרשב"ם (ד"ה וכנגד) שצריך לעשות זאת בכותל שממול הפתח ששם הוא נראה יותר לנוי, אבל במקום אחר צריך יותר מאמה. וכך כתב הסמ"ע (חו"מ סי' ערה סק"כ) שמקומו כנגד הפתח שיראה הייפוי בכניסה לבית, הרי שלשון כנגד הפתח מתפרש ממול הפתח, אם כן מסתבר שגם לענין זכר לחורבן לשון הגמרא מתפרשת כך שעושה ממול הפתח.

המ"ב (סק"ג) פסק כדברי השערי תשובה וכסתימת השו"ע, שעשיית הזכר לחורבן היא כנגד הפתח וממולו דוקא. אמנם הביא את דבר השע"ת שיש שמניחים את האמה מעל הפתח. ואמנם החתם סופר (מנהגי החת"ס עמ' צג) הניח אמה זכר לחורבן לצד הפתח. יש לציין שבשו"ת משכנות הרועים (שם) כתב, שנהג בביתו מחוסר מקום, שחלק מן האמה היה על התקרה שכן יש לראות אותה כהמשך הכותל כאשר מצינו בדיני סוכה, ואמנם כתב את דבריו באופן שבין כך לא היתה האמה ממול הפתח כראוי, והסכים עמו הגר"ש קלוגר.

הרי שבין מצווה ובין עבירה אינה ניתנת להעברה מאדם לחבירו, [הרעק"א בהגהתו שם הוסיף, שכשמוכר מצווה אף שהקונה לא יטול שכר על כך, מכל מקום הקונה מפסיד השכר בעקבות זלזולו במצווה].

אמנם כתב המהרש"ם, שכיון שכל ישראל ערבים זה לזה, אפשר שיסכימו משמים על קבלת הערבות על עצמו כערב שמסכים לשלם את חוב הלוה, וראוי לו לקונה לדאוג על שיעשה ועל כך שהסכים לקבל עליו עוונות.

כעין זה נקט המחנה חיים (חו"מ סי' כ), שלא שייך מכירה בדבר זה ואין להעניש אדם על עבירות חבירו, משום ש'זה נהנה וזה מתחייב לא אמרינן', והאריך בראיות על זה. בסיום דבריו כתב, ומכל מקום שניהם צריכים כפרה, המוכר משום שחשב לפרוק מעצמו עול שמים בלא תשובה, והוא מאמונות הגויים שאפשר למכור חטאיו כנהוג בדתי העמים, והקונה על זלזולו בקבלת עוונות חבירו והוא כחוצפה כלפי שמיא.

בשו"ת משיב דבר (חו"מ סי' יד) הוסיף, שכמו כן פשוט שאין אדם יכול למכור שכר מצוותיו, ותחילה ביאר באריכות שלענין שכר לימוד תורה אין צד שהמכירה תועיל, משום ששכר הלימוד תורה הוא שהוא יושב בשיבה של מעלה ונהנה מזיו השכינה, ולא יתכן שאחד שלא למד יקבל שכר זה שהרי הקב"ה אינו רוצה שיהיה אלו במחיצתו ולא שייך מכירה בזה, ולענין שכר מצוות גם כן האריך להוכיח שהמכירה בטלה, משום שהשכר הוא דבר שלא בא לעולם, ועוד שהוא רק קנין דברים שאין בה ממשות. וסיים שברור ששכר ועונש הוא חקות שמים וארץ כמו טבע סם החיים וסם המוות, וא"כ לא שייך למכור רפואה שנתן הרופא לאותו חולה לאדם שאין לו אותו מחלה ויש לו מחלה אחרת. והסכם ישכר וחבולון הידועה בפוסקים ומובאת ברמ"א (שם), מהותה היא שמסיר ממנו הדאגות בכדי שיהיה פנוי ללימוד תורה, ואין זו מכירת השכר. ודברים כגון אלו כבר נכתבו בשם רב האי גאון

שדין זה אמור כלפי כל קרובי המשפחה הקרובים ביותר, וזאת משום שדרכם בכך להשאל זה לזה ואין בישיבתם בנכסים ראייה שקנו הנכסים. לפיכך, גם במקרה דנן לא תהיה ישיבתו במקום התפילה חזקה המעידה על קנין.

עבד כנעני בדין יום או יומיים

בגמ': שניהם ישנן בדין יום או יומיים זה מפני שהוא תחתיו וזה מפני שהוא כספו. (בבא בתרא נ, א).

הקשה בעל החשק שלמה לאדמו"ר מקוצק (הובא בשיח שרפי קודש, משפטים), מפני מה אמרה תורה בעבד כנעני שנידון בדין יום או יומיים, ממה נפשך, אם הוא פטור משום דקנין כספו הוא, אם כן למה יהא הדין באם מת העבד מיד מחויב הרב מיתה, הרי קנין כספו הוא.

והשיב לו על פי המובא במסכת גיטין (לט, א), שהמפקיר עבדו יצא לחירות, ועל כן מחויב הרב מיתה אם הכה אותו ויצא להמית מהכאה זו, כי הפקיר אותו ויצא לחירות, והרי הוא כמו בן חורין, אבל אם שהה יום או יומיים נמצא שלא הכה אותו מכה מות, ולא יצא לחירות שלא הפקיר אותו, ולכן פטור הרב ממיתה שעדיין לא יצא לחירות והוא קנין כספו.

מכירת עבירות ומצוות

בגמ': אע"פ שאין בו שוה פרוטה (בבא בתרא נא, א). בתוס': אבל הכא גבי מוכר אפי' יש בו שוה פרוטה אינו קונה מתורת כסף שהרי מוכר נותן שטר ולא לוקח ואין קרקע נקנה אגב כסף.

הפוסקים נדרשו לשאלה באדם שמכר והקנה לחבירו את כל עוונותיו על מנת שהקונה יענש עליהם בדיני שמים ולא המוכר, ונתן לו סכום כסף בעבור הסכמתו לקבל על עצמו את עוונותיו, ואף עשו תקיעת כף על כך. ודנו בראיות לכאן ולכאן האם יש תוקף למכירה כזו, האם אפשר שעבירות שעבר עליהן האחד יענש עליהן האחר.

תחילה יצא המהרש"ם (חו"מ סי' קנא) לדון בגוף מעשה הקנין אם מועיל, שהרי הנוהג בדרכי הקנינים הוא שהקונה נותן כסף למוכר עבור החפץ הנמכר, ואילו כאן המוכר נתן הכסף בעד הסכמת הקונה להיות בעל העבירות. והביא ראיה לכך שקנין כסף אינו מועיל באופן זה מדברי התוספות בסוגיין (ד"ה אע"פ), שכתבו בדבריהם שקנין כסף אינו מועיל באופן שהמוכר נותן את הכסף, לפיכך דן המהרש"ם האם מכירה זו תועיל על ידי תקיעת כף ומדין 'סיטומתא'.

לעצם הענין הכריע בהחלט שאין כל אפשרות למכור את עוונותיו לאחר, והוכיח זאת מתשובת ה' למשה בפסוק (שמות לב לב) 'מי אשר חטא לי אמהנו מספרי', וביאר הרמב"ן, שכיון שמשה ביקש להימחות מספר התורה, השיב לו ה', שהנהגה היא שאדם שחטא הוא בעצמו יענש ואין מועיל שאחר יענש עבורו, הרי שאין אפשרות להעביר את חטאי אדם לחבירו.

ראיה נוספת הביא המהרש"ם מדברי הרמ"א (יו"ד סי' רמו ס"א), שאדם שכבר קיים מצווה או למד תורה אינו יכול למכור את זכויותיו לאחר,

הרה"ק רבי בן ציון הלבפשטאם מבאבוב זי"ע הי"ד

בעל "קדושת ציון"
ד' אב תש"א

לברכה, דהיינו, שאינם ראויים ומתאימים לאותה ברכה שמברך האב על בנו בהגיעו לגדלות, דהיינו ברכת 'ברוך שפטרני'. וכששמע יוסף את תמיהת אביו, הגדיל עוד את צדקתם של בנו מנשה ואפרים ואמר כי 'בני הם אשר נתן לי אלהים בזה', פירוש, שהם היו בארץ מצרים שהיא מקור הטומאה, ואף על פי כן היו עומדים בצדקם, שלא למדו ממעשיהם הרעים של בני מצרים ושמרו על עצמם בקדושה ובטהרה.

הוסיף הקדושת ציון ופירש כמין חומר את לשון הכתוב (משלי כג טו): 'בְּנֵי אִם חָכָם לִבָּהּ יִשְׁמַח לְבִי גַם אָנִי, וְהִנֵּה יֵשׁ לְהַבִּין מִהוּ לִשׁוֹן הַרִיבִי' גַּם אֲנִי, וְהִרִי דִּי הִיָּה לֹמֵר 'בְּנֵי אִם חָכָם לִבָּהּ יִשְׁמַח לְבִי, שֶׁכֵּן מִי עוֹד הוּא הַשְׂמִיחַ יַחַד עִמּוֹ. אֲלֵא שֶׁכֵּבֵר הֵבִיאוּ בְּעַלִּי הַדְּרוֹשׁ לִפְרֵשׁ דְּבָרֵי הַפִּסּוּק (תהלים קכו ו): 'הַלּוֹךְ יִלְכֶּה וְכֹכֵה נִשָּׂא מִשְׁפָּה הַרְרָע פֶּאֶר יָבֹא בְּרָנָה נִשָּׂא אֶלְמֹתָיו, כִּי הִנֵּה עַד שֶׁנִּתְגַּדֵּל הֵבֵן וְהָאֵב נוֹשֵׂא עֲלָיו אֶת מִשְׁאוֹ וְנִתְפַּס בְּעוֹנוֹתָיו, הִרִי שֶׁהָאֵב הוֹלֵךְ וְכֹכֵה. אֲבָל כִּשְׁנַעֲשֵׂה הֵבֵן בַּר מִצְוָה וְהָאֵב מְבָרֵךְ עָלָיו 'בְּרוּךְ שֶׁפִּטְרָנִי, הִרִי שֶׁהָאֵב שְׂרִי בְּגִילָה וְרֹנָה.

וזהו שנאמר 'הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע', כי כל זמן שהאב נושא עליו עוונות הזרע, הרי הוא הולך ובוכה. אמנם כאשר 'בא יבא', בגימטריא י"ג, היינו בבוא שנת הי"ד, והבן נעשה בר מצוה, אז האב הוא 'ברנה', לפי ש'נושא אלומותיו', הבן נושא בעצמו אלומותיו ומשאו והאב נפטר ממנו.

ונמצא לפי זה, כי בבן שאינו מתנהג כראוי, אין האב והבן מצויים בשמחה בזמן אחד, כי קודם הגיעו ליום הבר מצוה, הבן הוא בשמחה והאב הלך ילך ובכה, ואילו לאחר הבר מצוה האב הוא ברנה ושמחה, שכבר בירך 'ברוך שפטרני', והבן הנושא אלומותיו הוא בצער. אמנם בבן חכם, ישמח האב אף קודם שנת הי"ד, כי באם אין הבן חוטא אזי האב הוא בשמחה יחד עם הבן. זהו שאמר הכתוב 'בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני', שלא די שאתה בשמחה כי אין עליך עדיין חיוב אלא גם אני בשמחה.

(ספיר ויהלום פר' ויחי תשפ"ג - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

ברכת ברוך שפטרני

על הפסוק (בראשית מח ח-ט): 'וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה וַיֹּאמֶר קָחָם נָא אֵלַי וְאֶבְרָכֶם' ופירוש רש"י: 'ויאמר מי אלה - מהיכן יצאו אלו שאינם ראויים לברכה, פירש הרה"ק הקדושת ציון מבאבוב הי"ד זי"ע א, שלכאורה יש לתמוה: וכי אכן מנשה ואפרים היו בדיוטא תחתונה שכזאת עד שלא היו ראויים לברכה, ואף אם נאמר שלא היו במדרגה עליונה, האם ראוי לומר כך על נכדים שמגיעים להתברך ולהגיד בפני אביהם שאינם ראויים לברכה.

אלא שלא הייתה כוונתו של יעקב אבינו אלא על ברכת 'ברוך שפטרני' אותה מברך האבא כשבנו הנער נעשה בר מצוה, כי עד עתה היה עונשו וחויבו על אביו, ועכשיו כשהגדיל נפטר אביו מעונשו והרי הוא מברך על כך. והנה ברכה זו של האב על הבן שייכת רק כשחטא הבן ואכן האב נפטר מעונשו של בנו, אבל אם יזכה נער את אורחו לשמור מצוות ה' והילד מתנהג כראוי וכיאות, אזי אין כל מקום לברכה זו, כי גם עד עתה לא היה שום עונש על אביו בגללו.

זהו שאמר יעקב אבינו בראותו את קדושת בני יוסף וראה שלא טעמו טעם חטא מעולם, ועל כך תמה ואמר בהתפעלות: 'מי אלה - שאינם ראויין

רבינו נולד בי' אייר תרל"ד בעיר בוקובסק לאביו הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע א. מאחר שהילדים שנולדו לאביו לפניו, לא האריכו ימים, הורה סב אביו הדברי חיים זי"ע א שהוא היה נינו הגדול, לקורא בן ציון כסגולה לאריכות ימים, על פי דברי החיד"א ב"שם הגדולים".

בשנת תרס"ה בהיותו בגיל שלושים ואחת, הסתלק אביו לעולם שכולו טוב, והעדה היתומה הכתירתו לממלא מקום אביו. שלושים וחמש שנים נהג נשיאותו ברמה, בצילו הסתופפו רבנים, חסידים, אנשי מעשה, והמוני יהודים שחפצו לזכות בברכותיו הקדושות. פעל גדולות ונצורות בענייני הכלל, עשה רבות למען ייסוד אגודת ישראל וביסוסה.

קירב במיוחד את צעירי הצאן, ועודדם לעסוק בתורה באומרו, "איהו חסיד, כל שעוסק בתורה". ייסד עבורם עשרות שטיבלך וישיבות קדושות, שעמדו כתריס בפני הפורענות בקרב יהדות גליציה, בהם למדו אלפי תלמידים.

כבש לבבות בניגוניו מלאי הרגש. כבר בגיל שש הלחין את ניגונו המפורסם על הפסוק (משלי א טו) 'בְּנֵי אֵל תִּלְכֶּה בְּדֶרֶךְ אֲתָם מִנֶּעַר רִגְלֶךָ מִנֹּתִיבָתָם', על פיו פעל כל ימי חייו, עד שאמרו כי זכה להחזיר מאות ואלפים בתשובה בתקופה קשה ברוחניות, שכמעט 'אין בית אשר אין שם מת', כאשר רוחות סערה של השכלה ופריקת עול עושות שמות בכרם בית ה'.

בינקותו, בירכו הדברי חיים ש"יגדל חכם מחוכם", ואכן נודע שמו בשערים בפקחותו הנדירה כ"חכימא דיהודאי".

בהיותו בן ששים ושמונה שנים, ערב שבת קודש ר"ח אב תש"א, התפרצו אוקראינים חמושים לבית בו שהה בלבוב, וכפו עליו להלוות אליהם. הוא פנה אל צאצאיו ואמר, "ילדים, זהו רצון הבורא, זכרו שאין להיעצב בשבת קודש".

הרשעים החזיקוהו במעצר כשהם מתעללים בו שלושה ימים, ביום שני הוצא ליער אשר במבואות העיר לבוב, שם אחרי התעללות איומה, נעקד על קידוש ה' בצוואת עם שלושת תנניו ובנו הצעיר. ברגעיו האחרונים פנה ואמר לסובביו, "וכי אפשר להימלט מחבלי משיח".

רבינו יצחק לוריא אשכנזי זי"ע

האר"י הק'
ה' אב של"ב

זצ"ל] על מה שכתב בישמח משה פרשת בלק שהאר"י ז"ל חי ל"ד שנים משום דתיקן מה שקלקל בלעם הרשע בל"ד שנים שחי, ובשם הגדולים ובשבחי האר"י מבואר שהאר"י ז"ל היה ל"ח שנים. אפשר שהג' שנים הראשונים לא חשב בשביל שאין בהם עדיין תורה, גם בשנה הרביעית אינו מעיקר החיוב לתורה כמבואר במשנה (אבות פ"ה מכ"א) בן חמש למקרא, וכבר נתבאר זה בפוסקים, ועיין במדרש תנחומא פרשת קדושים (סימן י"ד) עה"כ ונטעתם וערלתם, הכתוב מדבר בתינוק, שלש שנים יהי' לכם ערלים שאינו יכול לא להשיח ולא לדבר, ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש שאביו מקדישו לתורה, ובשנה החמישית תאכלו את פריו משעה שהוא מתחייב לקרות בתורה, מכאן ואילך להוסיף לכם תבואתו, מכאן שנו רבותינו בן חמש שנים למקרא יעיו"ש. ואף שהאר"י ז"ל חי' קדוש מרחם ונתמלא כל העולם כולו אורה מיום היוולדו, עכ"ז לתקן טומאת בלעם צריך כח התורה, וזה מתחיל בשנה החמישית שאמר הכתוב תאכלו את פריו, ונמצא לענין זה החשבון מכוון ל"ד שנים.

(ש"ת דברי יואל - או"ח סי' ל' אות ח)

השבועות אלי דבר יגונב בחלומי, דהאר"י ז"ל חי ל"ד שנים, משום דתיקן מה שקלקל בלעם הרשע בל"ד שנים דחי, כמבואר בגמרא (סנהדרין דף ק"ה ע"ב) דחי ל"ד שנים. ואתבונן אלי בבקר, והנה הוא אמת וכו' והבן זה עכ"ד.

מה שהקשה [כ"ק מרן אדמו"ר מתולדות אהרן

רבינו יצחק לוריא אשכנזי, נולד לאביו רבי שלמה בשנת רצ"ד בעיה"ק ירושלים. האר"י הק' נולד בירושלים, ולאחר מכן ירד למצרים, ושם היה מתלמידי הרדב"ז יחד עם דודו בעל ה"שיטה מקובצת".

האר"י הק' גילה סתרי תורה וקבלה ולא היתה דעת רבו הרדב"ז נוחה מכך, ובא עליו בטענות מדוע הוא מגלה ודורש בקבלה, ומבואר בחיד"א שפ"א היה אליהו הנביא זל"ט אצל הרדב"ז ונכנס אצלו האר"י, ואמר לו אליהו הנביא להאר"י שימשיך לגלות סתרי תורה, ומאז לא אמר לו הרדב"ז על זה מאומה.

לאחר שהיה האר"י ל"ב במשך כמה שנים במצרים, הורו לו מן השמים שיעלה לדור בעיה"ק צפת כיון שעליו ללמד סתרי תורה לרבי חיים ויטאל.

נלקח ארון האלקים בחמשה ימים לירח מנחם אב שנת של"ב בעיה"ק צפת ושם מנוחתו כבוד.

האם האר"י הק' חי ל"ד שנים
או ט"ל שנים

כתב בספה"ק ישמח משה: במוצאי חג

הגאון רבי אריה לייב פינקל זצ"ל

ראש ישיבת מיר בברכפלד
ו' אב תשע"ו

בין הזמנים.

אמר להם: "בבין הזמנים צריך תמיד להחזיק בתורה ותפילה ואין כזה דבר להפסיק. אפשר לנו לעשות טיול לשאוף אוויר קצת ולהתחזק, אבל מוכרחים לקבוע עיתים לתורה".

והסביר את הנחיצות לקבוע עיתים בבין הזמנים שבאמצע הזמן לא קובעים עיתים אלא לומדים כל היום ואמנם לאוכל ולשינה קובעים עיתים... אבל הלימוד הוא כל היום. ולכן צריך לשים לב לקבוע עיתים לתורה בפרט עכשיו בעת צרה שצריך יותר להתחזק עם המנוחה "והחילוץ עצמות" ובלבד שכל מעשיך יהיו לשם שמים וכך יחזור לזמן הבעל"ט בכוחות רעננים. והוסיף עוד: בכל דבר שעושים צריך להרגיש בלב ולהחזיק בתורה, שכל מה שעושים זה שיחזיק בשביל התורה!!

יש לציין שכפי הוראתו של מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל המשיכו בישיבות את ה"זמן" למשך יומיים, ומורנו רה"י רבי אריה אף התבטא אחרי וועד שאמר באותה עת: "אני בטוח מה שהמשיכו את הזמן בשני ימים אלו, זה מעורר רעש גדול בשמים לזכות עם ישראל!! וכן חזר על הדברים הנ"ל והדגישם בסיימו את השיעור כללי שמסר ביום הראשון!!

(קונטרס אריה ישאג)

למסירת השיחות בישיבת האם בירושלים. אחרי תקופת חולי קצרה, נתבקש לישיבה של מעלה בליל ו' באב ה'תשע"ו.

להתחזק בתורה ב'בין הזמנים'

לפני כעשור בתקופת מלחמת 'צוק איתן' שהתרחשה בקיץ תשע"ד ואף נתמסכה לתוך ימי בין הזמנים ניגשו קבוצת תלמידים לקבל מהגאון רבי אריה פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר-ברכפלד, הדרכה להתעוררות של צער המלחמה בימים של

נולד בתל אביב, להגאון רבי חיים זאב פינקל, מנהל רוחני של ישיבת מיר.

למד אצל מלמד פרטי ששכר אביו ובמכינה "אור התלמוד" שהייתה מסונפת לישיבת היכל התלמוד בעיר. לאחר מכן היה מראשוני התלמידים בישיבת פוניבז', שם למד בחברותא עם הגאון ברוך דב פוברסקי והיה מקורב לאביו, ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי. לאחר שאביו התמנה למשגיח בישיבת מיר עבר ללמוד בה, למד עם סבו הגרא"י פינקל, והגאון נחום פורצוביץ, והגאון רבי חיים קמיל. בפרט למד בחברותא עם דודו ראש הישיבה, הגאון חיים שמואלביץ, אותו החשיב לרבו.

נשא את בת הרב שמואל אהרן יודלביץ, חתנו של הרב אריה לוי, לאחר פטירתה בה' בתמוז ה'תשנ"ב, נשא את חנה קרסניצקי לבית רוטשילד. לאחר נישואיו למד בישיבת מיר. עם פטירת אביו בשנת תשכ"ה, הפציר בו רבו הגר"ח שמואלביץ שימסור שיחות מוסר במקום אביו, אך הוא סירב ושכנע את הרב שמואלביץ למסור בעצמו שיחות אלה. לימים, הוא והגאון רפאל שמואלביץ, בנו של הגר"ח, כתבו וערכו את השיחות שהודפסו בספר 'שיחות מוסר'.

בקיץ תש"ס הקים הגאון רבי נתן צבי פינקל את ישיבת מיר במודיעין עילית, ומינה אותו לעמוד בראשה. הוא מסר בה שיעורים ושיחות, במקביל

הגה"צ רבי משה גרינוולד זצ"ל

בעל ערוגת הבושם

ז' אב תר"ע

המאירים, אולם ירט הדרך לנגדי ובאם הדרך שמעתי הבשורה כי אבא מארי ז"ל נסע לעיה"מ וויען לדרוש ברופאים, ונבהלתי משמוע, ופחד ופחת ה' לי כי נזכרתי מהחלום הנ"ל.

ומיד קול רעש גדול ונורא יצא במחנה העברים בכל המדינה וגם חוצה לה, כי הגאון הצדיק מחוסט נפל למשכב בחולה אנושה והרופאים בווען החליטו לעשות לו אפעראצאן מסוכנה (=ניתוח מסוכן) וממש התפוררה הארץ ותגעש ותערש התבל, וכל מוסדי המדינה ירגזון, ותהי לחרדת אלקים, ובכל בתי כנסיות ובתי מדרשות בכל תפוצת ישראל הרבו והפצירו בתפלה יום יום להרופא חולים ית"ש שישלח רפואה שלימה לגברא רבא הדין, ובכמה וכמה קהילות גזרו תענית והתענו ובפרט פה בקהילתנו יצ"ו התענו כמה פעמים אנשים ונשים וטף ובכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע, עשו פדיון נפש ופעולות שונות לבטל הגזירה הקשה והמרה, וכמעט מעולם לא נשמע עוד רעש כזה בעולם בתעניות ובתפילות בשביל אדם פרטי, וממש מי אשר בשם ישראל יכונה ה' שופך לבו כמים עבורו נכח פני השי"ת.

אבל בעוה"ר לא עלתה בידינו לפדותו ולבטל הגזירה, ונתקיים בנו בעוה"ר ובפרושכם כפיכם אעלים עיני מכם, וגם כי תרבו תפילה איננו שומע, ורבינו הגדול התהפך בחליו ביסורים קשים ורעים, משך ט' חדשים והיסורים והחולשה גברה יום יום עד שגברו עליונים את התחתונים והאראלים נצחו את המצוקים ונשבה ארון הקודש, ביום ו' עש"ק פ' דברים ז' ימים לחודש מנחם ביום שנכנסו הגויים להיכל, שנת עת"ר לפ"ק, באשמורת הבוקר שעה ג' אחר חצות ונשארו יתומים באין אב ובאין מנהל ומחזיק בידינו הוא הלך למנוחות ואותנו עזב לאנחות.

(שו"ת ערוגת הבושם אורח חיים הקדמת בן המחבר)

חלום מבהיל ונורא מאוד, ובתוך החלום ראיתי את אאמו"ר [בעל ערוגת הבושם] זצללה"ה בבית מועד לכל חי, בהקיצו נבהלתי מאוד, יראה ורעד יבוא בי ותכסני פלצות, כל עצמותי הפחידו וארכבותי דא לדא נקשן, ובפרט כי בלא"ה לבי ה' נעצב בקרבי על כי לא הגיעני על ראש השנה אגרת שלומים בברכת השנים כאש הוסכן הוסכנתי בכל פעם כי ידעתי שנפשו קשורה בנפש בניו יצ"ו, ואעפ"י שאין ניוחש יש סימן ואף על גב דאיהו לא חזי מזלי' חזי.

עם כל זאת חזקתי את לבי ונחמתי את עצמי כי דברי בעל החלומות לא מעלין ולא מורידין, אבל לבי ה' עלי דוי ותיכף אחר חג הסוכות שמתי לדרך פעמי לנסוע לבית אבי לקבל פניו

הגה"צ רבי משה גרינוולד נולד בי"א שבט שנת תרי"ג, כבן בכור לאביו הגה"צ רבי עמרם גרינוולד. מגיל צעיר למד בישיבת הגה"צ רבי מנחם כ"ץ, מתלמידי החת"ם סופר בצעהלים, ואצל סבו רבי יוסף גרינוולד. מגיל ט"ו למד בישיבת פרשבורג אצל רבו המובהק הכתב סופר, שם למד ביחד עם חברו הטוב הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד, לימים גאב"ד העדה החרדית בירושלים.

בגיל כ' התייתם מאביו, ועול פרנסת המשפחה נפל על שכמו, והוא נאלץ לעסוק במסחר עצים, אך בנוסף המשיך בלימודו בהתמדה עצומה.

באותה תקופה החל לומר שעורי תורה בישיבה בעיר טשאנא, ובגיל 26 החל לשמש ברבנות הראשונה בחייו בעיר הומנא. בשנת תרמ"ז התמנה הרב גרינוולד לרבה של העיר קליינווארדין בהונגריה. הרב גרינוולד היה במקורו ממשפחה לא חסידית, הנוהגת כמנהגי החתם סופר, אולם מצעירותו נהיה חסיד והיה נוסע להרה"ק רבי יחזקאל שרגא הלבשרטאם משינאווא, להרה"ק רבי יהושע רוקח ולבנו המהרי"ד מבעלזא, ומאותה תקופה גם הקפיד בחבישת השטריימל, כמנהג החסידים. צאצאיו עמדו בראש קהילה חסידית מפורסמת, הנקראת חסידות פאפא, על שם העיר בה כיהן בנו כרב וראש ישיבה.

בשנת תרנ"ג התמנה הרב גרינוולד לרבה של העיר חוסט בהונגריה.

הרב גרינוולד חיבר ספרים רבים, אך עיקר פרסומו בא לו מספר השאלות ותשובות שכתב - "ערוגת הבושם". רבינו נתבקש לישיבה של מעלה ביום ז' באב תר"ע.

החלום בראש השנה בשנת פטירתו

ויהי אין ויהי אלא לשון צער, בשנת עת"ר בליל א' דראש השנה ישנתי אז ינוח לי וחלמתי

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

הגה"צ רבי שמחה זיסל זיו זצ"ל

הסבא מקלם

ח' אב תרנ"ח

היה מעשה בשיבת קלם, שאחד מבני הישיבה ירד לפני התיבה בתפילת שבת קודש, ובעת חזרת התפילה כאשר הגיע לבקשת 'וטהר לבנו לעבדך באמת' הדגיש את תיבת 'לעבדך'. לאחר התפילה אמר לו הסבא זצ"ל: יותר טוב היה להדגיש את תיבת 'באמת' כי שפת שמים היא 'אמת' כחותמו של הקב"ה, ואם האדם אינו עובד 'באמת' וכל עבודתו הינה רק מן השפה ולחוץ ובלא לב ידבר אין מכירים שם בעולם הנצחי את שפתו כלל, כי רק 'שפת אמת תיכון לעד'.

משום כך אף הקפידו בקלם על מי שהשמיע קול בכי בתפילה. הלה היה נדרש לבדוק את עצמו היטב אם אכן הבכיה נובעת ממעמקי הלב או שמא מצורפים אליה שיקולים נוספים, עד כדי כך השתלמו במידה זו שיהא פיו וליבו של האדם שוים בתפילתו. ומהאי טעמא גופא נמנע הסבא מקלם מלומר את וידויו של רבינו נסים גאון בתפילת 'יום כיפור קטן', ונימוקו עמו: איך אני יכול לומר את המילים 'מתוודה אני לפניך ברתת בזיע' בזמן שאינני מרגיש בכך.

(ספיר ויהלום פר' בא פ"ב - להגה"ח ר' מנחם

מנדל פומרנץ שליט"א)

תורה ומוסר להספידו ביניהם רבי אליעזר גורדון מטלז, רבי יצחק בלזר מקובנה ורבי צבי יעקב אופנהיים רב העיירה שאף התעלף מרוב צער.

יותר טוב להדגיש את תיבת 'באמת'

סיפר המשגיח רבי אליהו לאפיאן זצ"ל: כבר

הגה"צ רבי שמחה זיסל זיו המכונה הסבא מקלם נולד בשנת תקפ"ט.

מילדותו ניכר בגאונותו ובכישרונותיו המופלאים ובגיל בר מצוה היה בקי במסכתות סדר 'נזיקין'. יומם ולילה למד תורה בשקידה וישן רק כשעתיים ביממה. כאשר הגיע לבית המדרש שייסד הגה"צ רבי ישראל סלנטר בקובנה ושמע את שיחתו המוסרית הכתירו לרבו המובהק וטען כי עיקר עבודת האדם הינה בהתנהגות שבין אדם לחברו ובעזרה לזולת.

ייסד בעיירה קלם ישיבה לצעירים שנמנתה על מפייצי שיטת המוסר לאור ספרי הרמח"ל ונודעה בהתנהגותם המופתית של תלמידיה. לא נהנה מכספי ציבור ולכן גם לא הסכים לקבל מכספי הישיבה, לפרנסתם פתחה נוות ביתו חנות, אולם עקב מצבם הכלכלי הדחוק נאלצו לאכול רק דייסת גריסים ובחורף לא היו להם אמצעים להסיק את התנור בביתם.

בהתאם להוראת הרופאים יצא בכל קיץ לנופש בכפר גויגר.

בח' אבב שנת תרנ"ח השיב את נשמתו ליוצרה.

להלווייתו שנערכה בתשעה באב הגיעו גדולי

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור' ו'לקוט מאורי חיים' ביאור משולב שזר באומנות בית המילים 'אור תורה' | 'עשרת חיים' הערות, צינים ומקורות עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקת נצחית: הביאור המקיף על כל ספר הראשון החיים הק' 'מאורי אור' - מאר עני הלמוד 'מאורי חיים' - מקורות מחול' ביאור רש"י עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 | אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זצ"ל

החווה מלובלין

ט' אב תקע"ה

תפילת 'והוא רחום' מתוך סדר תחנון ונפילת אפיים. ובצד שמאל הדביק 'אטמא דבשרא' - שוק של עוף, וכך היה משמח את הנאספים בדברי צחות ובדיחותא.

תוך כדי שהרה"ק מלובלין היה מתענג על אמריו המתוקים של הרה"ק מראדושיץ ודיבוריו המשמחים אלקים ואנשים, הבחין הרה"ק מלובלין בדברים אותם תלה הרה"ק מראדושיץ על בגדיו, ויקראנו ושאלו לאמרו לו: מה הם הדברים אשר הלבשת עליך? החזיר לו הרה"ק מראדושיץ בשאלה: על איזה צד מבגדיי שואל הרבי לדעת מהו? ענהו הרה"ק מלובלין בשחוק קל: מהו זה הדף הקרוע מהסידור שיש עליך?

ענה הרה"ק מראדושיץ ועשה עצמו כמתאנח מאוד: זה הוא תפילת 'והוא רחום' מתוך סדר התחנון, והנה הוא קרוע מתוך הסידור, לפי שרבים מבקשים טענות ומענות שלא לאמרו, ועל זה הוא בא עתה לצעוק מרה על החסידים והלומדים שבזמנינו: מדוע הם קורעים ממנו חתיכות חתיכות, עד מתי תקרעו אותי לגזרים ולמה נגרעתי מכל סדר התפלה שמבקשים להשמיטני? ועתה הוא מתחנן אליהם בבקשה לחדול ממנהגם זה.

וייטבו הדברים מאד בעיני הרבי מלובלין זיע"א, כי בדבריו אלו הייתה תוכחת מוסר גדול ורבים מהשומעים זאת קיבלו על עצמם שלא להקל עוד באמירת סדר תחנון מאותו היום והלאה.

(ספרי ויהלום פ"ב צו פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מהו הדף הקרוע מהסידור

שיש עליך?

כשהרה"ק החווה מלובלין זיע"א ערך שמחת נישואין לאחד מבניו הקדושים, עלה הרה"ק מראדושיץ על השולחן קודם ברכת המזון כדי לומר דברי בדחנות. הוא התחפש באופן שלא יכירו אותו, תחילה השים מסוה על פניו ולאחר מכן לבש בגדים אחרים. וכדי להגדיל את השמחה אף הדביק על בגדיו שני דברים מעניינים: בצד ימין הדביק דף קרוע מתוך הסידור, דף ובו

רבינו נולד בערך בשנת תק"ז לאביו הגאון רבי אברהם אליעזר אבד"ק יוזעפאף זצלה"ה שהיה דור תשיעי לבעל של"ה הקדוש, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת מאטל ע"ה שהיתה בתו של הרה"ק רבי יעקב קאפל מליקוב זי"ע.

בימי עלומיו נדד רבינו ברגליו אל עבר מעזריטש לשחר את פני הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, וקיבלתורה מפיו. כמו כן למד רבינו ב' שנים אצל הרה"ק הרבי רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, והעיד על עצמו שבשתי שנים אלו קיבל את כל מעלותיו ולמד שיהיו הראיה והדיבור בלתי לה' לבדו. אף הסתופף רבינו בצל קדשם של הרה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע, ואצל הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע.

רבינו התחיל להמשיך עדה עוד בחיי רבו הרבי רבי אלימלך זי"ע בעירו לאנצוהט, ואח"כ עבר להתגורר בלובלין, ונהרו אחריו המוני חסידים ותלמידים גדולים וקדושים. כידוע שקיבל את כח מאור עיניו מרבו הק' הרבי רבי אלימלך זי"ע שחילק את כחותיו הק' בין תלמידיו הגדולים. וכמו כן מזכיר רבינו את רבו הרבי רבי אלימלך זי"ע תדיר בספריו הק' בשם "שמעתי ממורי", בהחזיקו אותו לרבו המובהק.

בשמחת תורה בשנת תקע"ה נחלה רבינו כידוע ממעשה הנפילה, כאשר נתאמץ להחיש פעמי הגאולה ולהביא את משיח צדקנו, ונמשך החווה בשעת ההקפות ונפל מחלון גבוה, אשר ממנה נפל למשכב. וביום תשעה באב תקע"ה עלתה נשמתו בטהרה, והובל לקבורה בבית החיים הישן בעיר לובלין.

מחבירים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

אפני רבוי התורה והמצוות

הרבה והגדיל את התורה בלי שעור כדי לזכות את ישראל שיהיה לכל אחד חלק בה

הרבה להם תורה ומצוות. על התורה נאמר 'ארבה מארץ מדה ורחבה מני ים', וכמעט שאין לנו שום השגה בתורה, וכל מה שאנו זוכים להבין ממנה אינו אלא כטפה מן הים. ואפשר לבאר על פי דברי הבעל שם טוב ע"ה 'תורת ה' תמימה' שהתורה נשארת שלמה גם אחר אלפי שנים שהתיגעו וחדשו בה עדיו נשארה בשלמותה לרב עמקה ורחבה, ואין שום השגה בערכה ומעלתה, וככל מה שמבין בדברי תורה הוא משיג עד כמה נשגבה היא מביתו.

וזה רבוי התורה האמור כאן, שהרבה והגדיל אותה עד אין חקר וסוף. וזה לזכות את ישראל שלכל אחד מיישראל יש בה חלק שכל אחד מחדש מה שקבלה נשמתו בהר סיני, שאת זה הראה הקדוש ברוך הוא למשה רבנו דור דור ודורשיו.

הגדיל התורה על כל העולם בכך שבראה קדם כל הבריאה

עוד אפשר לומר 'הרבה להם תורה' שהגדיל אותה בכך שבראה קדם הבריאה, כדברי חז"ל (פסחים נד.) שבעה דברים נבראו קדם בריאת העולם, והתורה היא הראשונה כנאמר (משלי ח כב) 'ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז', שבנראה תתקע"ד דורות קדם בריאת העולם, ולכן נבראה קדם בריאת העולם שאז היא מעל המקום הקדוש. ולא זו בלבד שהיא מעל כל הבריאה, אלא גם כאשר ברא הקדוש ברוך הוא את כל הבריאה 'איסכתכל באורייא וברא עולמא' (וזהו פר' תרומה קסא ובכ"מ)¹ נמצא כי בכל העולם ישנו לבת התורה שהיא מעל הזמן והמקום, ומכך יש הכח לכל יהודי להתעלות על ידי התורה מעל הטבע. וזה כיון שרצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, 'הרבה להם' הקדים את התורה והמצוות לעולם כדי לזכות את ישראל בהתעלות והתרוממות מעל הטבע המקום והזמן.

'הרבה להם תורה' שתתפשט בכל השעות והזמנים

ועוד 'הרבה להם' שכדי לזכות את ישראל הרבה את הזמן שיש לעסוק בתורה, כמו שכתוב (ירושע ח) 'והגית בו יומם ולילה', וכן אומרים 'כי הם חיינו וארץ ימינו' שהתורה מלווה את האדם בכל רגע, ועל כך נאמר (משלי ד ב) 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו' שהקדוש ברוך הוא משבח את התורה בכך שהיא מקח חשוב

כל כך ולכן אל תעזבו אותה לרגע. ועל כל אות ותבה שבתורה יש שכן נפלא כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט קסב) 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב', וככל שמוסיף ולומד בכל רגע פגיו שפרו כפול ומכפל. והטעם שהרבה התורה בכל הזמנים הוא, כי אין לעולם קיום אם לא יעסקו בתורה, כמו שכתוב (ירמיה לג כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת', ולכן התנה הקדוש ברוך הוא עם השמים והארץ אם ישראל מקבלין התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתהו ובהו (שבת פח.), כי התורה היא הקיום של שמים וארץ. וכיון שהתורה היא קיום העולם רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל שיקימו את העולם, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שהתורה לישראל להרבות תורה בכל רגע ורגע מזמנם ובכך מקיימים את העולם.

רבוי מצוות כדי לזכות את ישראל

מלבד שהרבה להם תורה הרבה להם גם מצוות, שיש הרבה מצוות והם מביאים לידי 'לזכות את ישראל', שרמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה הן כנגד רמ"ח איברים ושס"ה גידים². ותחלת הזמן שבו הרבה הקדוש ברוך הוא את המצוות התחיל אצל אבי האמה אברהם אבינו ע"ה, שהרי לאדם הראשון היתה מצוה אחת, ולכן שבע מצוות, וכשהגיע אברהם אבינו, אמנם נצטוו רק צוות אחד היא המילה, אך מעצמו קים כל המצוות שבתורה כמו שכתוב (בראשית כו ה) 'עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמתי מצוותי חקותי ותורתי' ודרשו בגמרא מזה שקים אברהם אבינו את התורה קדם שנתנה³.

מאברהם נתן הכח לכל יהודי לקיים כל המצוות

וממנו הכח לכל יהודי לקיים את כל תרי"ג המצוות. ואף שאם נתבונן נראה כי לא שייך שאדם אחד יקיים את כל תרי"ג המצוות, כגון המצוות הנוהגות רק בכהנים או כל מצוות הקרבנות בימינו שעדיין לא זכינו לבית המקדש ולהקרבנות הקרבנות, מכל מקום כמה עצות נאמרו בזה, או על ידי כללות ישראל כשעושה מעשיו בחבור ובטול לכלל ישראל ובכלל ישראל נכלל עם עושי המצוות. או על ידי למוד התורה, שהעוסק בתורת הקרבנות כאילו הקריב בפעול⁴. או על ידי מחשבה טובה המצטרפת למעשה⁵. וכן על ידי שמוסר נפשו לקיים המצוות ששקול כמי שקים כל התורה כלה⁶, ולא רק שימסר נפשו בפעול, אלא בכל יום בקריאת שמע שמבין למסר נפשו נחשב כמוסר נפשו על קדשת השם⁷. ועל ידי שהרבה להם תורה ומצוות מתקדשים ומזדככים כמו שבארנו צדיקים לזכות את ישראל מלשון 'זכור'⁸, שעל ידי התורה והמצוות מזדכך החכם ונהפך לרוחניות. וזכה להודוך ולהשמר בטהרה נשמתו כפי שעשאה אלקים⁹.

1 כמו שכתוב (ויק"ב ט) 'ארכוה מארץ מדה ורחבה מני ים', וכן נאמר (תהלים קיט צ) 'ארכוה מארץ מדה ורחבה מני ים'.
2 כי באמת אין ללמוד ואין חכם, כי 'תורת ה' תמימה', ואמר הבעל שם טוב נב"מ כי היא תמימה שלא התחיל בה אדם והיא שלימה (מאור עינים אבות ד"ה מאור מאור).
3 זה לשון הגמרא: שבעה דברים נבראו קודם שברא העולם, ואלו הן, תורה, ותשובה, וגן עדן, וגיהנם, וכסא הכבוד, ובית המקדש, ושמו של משיח, וזוהי, דכתיב (משלי ח כב) 'ה' קנני ראשית דרכו', תשובה, דכתיב 'בטרים הרים ילדו' וכתוב 'תשב אנשי עד דכא ותאמר שובו בני אדם. גן עדן, דכתיב (בראשית ב ח) 'ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדש. גיהנם, דכתיב (ישעיה לג) 'כי ערוך מאתמול תפתח'. כסא הכבוד ובית המקדש, דכתיב (ירמיה יז) 'כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשני'. שמו של משיח, דכתיב (תהלים עז ח) 'יהי שמו לעולם לפני שמש יתן שמו'.
4 בגמרא (שבת פח.) בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם מה לילדו אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפניו חמורה געוזה שגוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם.
5 וכן מבאר במדרש (בראשית כב א): 'רבי יוחנן רבה פתח, ואחיה אצלו אמון ואחיה שעשועים יום יום וגו' (משלי ח ל) וכו', דבר אחר, אמון, אומן, התורה אומרת אני הייתי כלי אומנותי של הקדוש ברוך הוא, בנהו שבעולם מלך בשר ודם בנה מלשין, איני בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו, אלא דיפתאות ופינסאות יש לו לדעת היאך הוא עושה חזירים, היאך הוא עושה פשפושין, כך היה הקדוש ברוך הוא מבני בתורה וברא את העולם, והתורה אמרה 'בראשית ברא אלהים' ואין ראשית אלא תורה, היאך מה דאת אמר (שם ח כב) 'ה' קנני ראשית דרכו'.
6 בגמרא (מכילתא: דרש רבי שמלאי, שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמש לאוין כמבין ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם, וראה בוזה (פר' וישלח קצ): דאית כבר נש רמ"ח שייפין לקבל רמ"ח פקודין דאורייתא דאיתן למעבד אתיהבו וכו', ואית כבר נש שס"ה גידין ולקבלהון סס"ה פקודין דלאו אינן אתיהבו למיעבד.
7 במדרש (תהלים פב ח): מצוה אחת צויתי לאדם הראשון ולא עמד בה, וגרשתי מגן עדן, וקנסתי עלי מיתה.
8 בגמרא (יומא כח): אמר רב קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, שנאמר (בראשית כו ה) 'עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמתי מצוותי חקותי ותורתי', שנאמר (שם) 'תורתי', אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה.
9 כך כתב האור החיים הקדוש (שמות לו ל): כי ה' ציוה תרי"ג מצוות, ומן הנמנע שימצא אדם אחד שישנו בקיום כולם, וזה לך האות כהן ולוי ישראל ונשים, יש מצוות עשה בכנתם שאין מציאות לישראל לעשותם, ויש מצוות לישראל לאעבור בכנתם, וכן כליותם, וכן נביאים, ומה מציאות ש'ליחיד לקיימם להשלים תיקון לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו אשר יכוננו להם, אלא ודאי שתקיים התורה במחברת הכללות ויזכו זה מזה.
10 כעין מה שאמרו חז"ל (מנחות ק): 'זאת תורת החטאת' (ויקרא יח), 'זאת תורת האשם' (שם יא), כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם, והוא הדין שעל ידי לימוד המצוות שאינן יכול לקיימן יתחשב לו כאילו קיימן בפועל ממש.
וכן מבאר השל"ה הקדוש (הקדמה לתורה שכתב אור חוש א) שזה הנאמר בפסוק (דברים לו יד) 'כי קרוב אליך הדבר מאוד בפך ובכלבך לעשות', שישנם מצוות שאפשר לו לקיים והם הנכללים בלעשות', והמצוות שאינן בידו לעשותם, קרובים אליך מאוד ע"י שתקיימם 'בפך ובכלבך' היינו לימוד המצוות והלכותיה בפך, ולדעת סוד המצוות בכלבך.
11 ועל דרך שאמרו (ברכות א) חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.
12 ראה באלשיך הקדוש (במדבר פב): הנה כל מצוה שאדם עושה מקדש בה האבר שבו נעשית, ועל דרך זה אשר יעשה מצוה כוללת כל גופו ונפשו האם לא יתקדש כל עצמו עם רוחו גיטו, על כן אמר [פיתח] בלבו טוב לי אפגע ברשע הזה ואהרגו, ואשים נפשי בכפי ליהרג על קדוש ה', נמצא כי גוף ונפש מתקדשים כאחת, ועל ידי שפע קדושה אשר יתקדש גופו ונפשו כוהם הניחך תוך כור שיתעלה איכותו, כן אתקדש ואחיה כבירה חדשה לשבת ואחיה ראוי ליתן, וזהו 'ויקח רחם בידו', והוא שאומרת תורתנו הקדושה ראו נא כח מעשה פתח, כי דרך עושה מצוה לקדש בה האבר שנעשית בה, אך הנה פתח קדש כל אבריו על ידי עשות מצוה באבר אחד, וזהו 'ויקח רחם בידו כי בידו' שהוא אבר אחד לקח כל הרמ"ח אברים לקדש עצמיותו, והוא שעל ידי כן הערה למות נפשו, ועם רוחו גיטו ותקדש כולו.
13 כמו שכתב הרשב"א בתשובה (ד"ה פ"ה): והכלל שצריכין אנו לקבוע בנפשנו הסכמה מהלכת בכל עת שנקרא בקריאת שמע, שאנו מסכימין למסור כל תאוותנו וחשקי לבבנו וכל נפשנו, מן האברים ועד נטילת נפש והמומן, על יחוד קדושת שמו וקבלת מלכותו, ושנראה בציוור הלב כאילו לידך קי קיימנו, והוא אומרו 'כי עליך הורגנו כל היום', וכי אפשר ליהרג בכל יום, אלא שבכל יום שאנו קורין בקריאת שמע 'ובכל נפשך' ומסכימים על כך, הרי הוא כאילו הורגנו באותה שעה עליו יתברך, כי כל המסכים עליו כל כאילו עשאו.
14 כן כתב בבב עין (פר' בחקותי ד"ה א): 'אמר רבי תנאי בן עקישיא רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות וכו', פירוש 'לזכות מלשון 'זכור', שיהיו ישראל יך ונקי, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, ועל ידים תיפק ומיד יודוכם, כנאמר הכתוב 'כל אמת אלוה צדופה', פירוש, שהקב"ה מוכן ומצפץ את ישראל על ידי אמרתו שהם תורה ומצוות שעי' זה יגיע לבחינת יראה באמת ולבחינת אהבה באמת והיו בבחינת משכן וישכן בתוכם שכינתו יתברך בחינת הקדושה, וראה בסמוך מדברי הקדושה לוי.
15 דכתיב (קהלת ו כב) 'אשר עשה אלהים את האדם ישר והמה ביקשו חשונות רבים'.

פתח פיך לאילם

האחרונים. לאחר שחשב שוב ושוב הגיע המלמד לפתרון אותו הוא חשב כמוצלח ביותר: הלא איש לא יחשוב שבין עשרות החביות מצוי דבר ערך כלשהוא. סמוך לכניסת שבת הלך המלמד והחביא את צרור כספו בין חביות היין הרבות.

המלמד חשב לפי תומו כי איש לא ראה אותו באותה שעה שבה החביא את הכסף בין החביות. ואכן, העגלונים לא היו במקום כלל. הם התירו את קשרי הסוסים ולקחו אותם אל הנהר הסמוך בכדי להרוות את צמאונם. בעל הפונדק היה עסוק בהכנות השוטפות לקראת השבת, ואילו מהסוחר עצמו, חשב המלמד, שהוא אינו צריך להישמר כל כך. סוחר היין הסתובב שם באזור כשהוא עושה את עצמו שקוע בהרהורים ובמחשבות, משל הוא אינו מבחין כלל שהמלמד מסתובב במקום, אך בזוית עיניו הוא עקב בעניין רב אחרי מעשיו של המלמד.

השבת עצמה עברה על המלמד ועל הסוחר בהתרוממות הרוח, בטוב ובנעימים. בפונדק התארחו עוד יהודים, הם התפללו במניין את תפילות השבת ואף את סעודות השבת אכלו יחד. המלמד אף חילץ את עצמותיו בשינה על גבי מיטה מוצעת בעוד שבמשך כל ימי הנסיעה הוא ישן בפאתי העגלה בצורה מאולתרת למדי.

עם צאת השבת, מיד לאחר עריכת ההבדלה, יצא המלמד במהירות אל חצר הפונדק שם חנו העגלות כדי לקחת את צרור כספו. המלמד היה סמוך ובטוח כי הוא ימצא את הארנק במקום שבו החביא אותו. אולם, שוד ושבר, מה גדולה הייתה תדהמתו כאשר מצא את צרור הכסף ריק כמעט לגמרי. הצרור עצמו היה שם אלא שבמקום הכסף הרב שהיה בו מתחילה הרי שעתה רשרשו בו פרוטות ספורות, כאילו הגנב ריחם עליו וביקש לתת לו נדבה...

למלמד לא היה כל ספק. הוא ידע בוודאות שסוחר היין העשיר הוא זה שגנב את כספו. הסוחר הלא הסתובב שם שוב ושוב באותה שעה וראה את הטמנת הכסף. כפי הנראה הוא לא יכול היה לעמוד בנסיון ולקח את הכסף לעצמו. ברגע הראשון, ביקש המלמד להתפרץ פנימה אל הפונדק בצעקה גדולה: הצילו! גנבו לי את כספי! אולם הוא התעשת במהירות והבין שבצעקות הוא בוודאי לא ישיג מאומה. הרי אין לו כל הוכחה לכך שפלוני או אלמוני לקחו לו, ואיש לא יאמין להשערות שמטילים פגם בסוחר מכובד ובעל מוניטין.

המלמד חזר בצעדים מתונים לפונדק וניסה לכלכל את צעדיו. לאחר מחשבות ארוכות ומייסרות הוא החליט לפנות אל מצפוניו של הסוחר ולנסות לדבר על ליבו. הוא ניגש אל הסוחר ובקול שקט ביקש ממנו אם יואיל להיכנס יחד עימו לחדר צדדי, כיון שרצונו לשוחח עימו שיחה קצרה בארבע עיניים.

הסוחר שבאותו זמן שתה תה לקיים 'חמין' במוצאי שבת מלוגמא' הצביע לו על קנקן התה המהביל ועל מיני התופינים שלצידו וסימן לו כי אין הוא יכול לעצור באמצע מצוה חשובה זו. המלמד החליט לחכות בסבלנות ואילו הסוחר עצמו שתה כוס אחר כוס, אכל עוד ועוד מהעוגיות, ונראה היה כי אין הוא ממהר כלל. רק אחרי שעה ארוכה עשה את עצמו כאילו הוא נזכר במלמד, העמיד פנים ידידותיות ושאל לרצונו. המלמד חזר וביקש ממנו להיכנס לחדר צדדי, שם ידבר אתו פנים אל פנים. הסוחר הסכים בחוסר נוחות, וכששניהם היו יחד בחדר, פתח המלמד ואמר: רחם נא עלי, שהרי זה כל רכושי. זה פרנסת ביתי ברוך הילדים ועם זה אני גם צריך לחתן את בתי... רחם נא....

הסוחר העמיד פנים כמי שאינו מבין דבר וחצי דבר מכל מה שהמלמד אמר, ואמר בתרעומת גלויה: מה רצונך ממני? אם לנדבה זקוק עבור הכנסת כלה, הרי זו מצוה גדולה ואתן לך בשמחה, אך מה כל הסודיות

דרכם של כפריים היה להביא אל מקום מגוריהם מלמד שיחנך את ילדיהם וירביץ בהם תורה ודעת. בערים הגדולות היו המלמדים מצויים בבתיהם, וכל אדם שהיה מבקש שבניו ידעו מקרא וגמרא היה מוליכם אל אחד המלמדים שבעירו, קובע עמו את שכר טרחתו, ובכל יום ויום היו הילדים נאספים אצלו והוא מלמדם מבוקר ועד ערב. לעומת זאת, אצל הכפרים והעיירות לא היו מצויים מלמדים, ולפיכך אלו מהם שחפצו שבניהם לא יהיו למגושמים ומנוערים מכל זיק של תורה, היו מזמינים את המלמד להתגורר בביתם והוא היה מחנך את בניהם כהוגן.

אותם המלמדים, שעניים מרודים היו, נהגו להגיע אל בתי הכפריים לתקופות של חצאי שנים. במשך חדשי הקיץ או החורף היו עובדים את מלאכת הקודש ולקראת חודש ניסן או חודש תשרי היו שבים לביתם עם המשכורת החצי שנתית שקיבלו. עם משכורת זו היו משלמים את החובות שהצטברו בבית, נותנים גם כסף על החשבון לחנווני ולירקן, ואפילו מנסים לחסוך מעט עבור נישואי הילדים.

מלמד דנן, מקום מגוריו היה בפראג שבצ'כיה ואילו את עבודתו עשה באחת העיירות שבהונגריה. ידועה הייתה הונגריה בענביה המשובחים והעסיים מהם היו מכינים יין הונגרי משובח, ובאחד הכפרים שבהונגריה התגורר יהודי שבעלותו היו כרמים לרוב. אותו יהודי היה בעל לב חם לתורה ולמצוות, והוא סירב להסכים לכך שמגוריו בעיירה הרחוקה יביאו לכך שבניו יגדלו ללא חינוך יהודי מתאים. הוא שכר איפוא את המלמד, יהודי בר אוריין, שיבוא לגור יחד עימו וקצב לו סכום נאה כשכר טרחתו.

הגיע ראש חודש ניסן והגיעה שעתו של המלמד לחזור לביתו שבפראג, שם המתינו לו עייתו וילדיו בכליון עיניים. במשך כל חדשי החורף הקשים הם התמודדו עם העדרו של האב וקיוו לבואו לקראת חג הפסח, לעריכת ליל הסדר ולשהות עימו בצוותא במשך כל ימי חול המועד. הם ידעו היטב כי יום או יומיים אחרי אסרו חג יקום האבא ויחזור להונגריה, אך הם לא התלוננו, בידעם שזו האפשרות היחידה שבידו להביא טרף לביתו.

המלמד העני, שביקש לחסוך את הוצאות הנסיעה, פנה בבקשה אל סוחר יין גדול שהגיע גם הוא מפראג כדי לרכוש כמות גדולה של חביות יין כשר לפסח ולמכור אותם ברווחים נאים לקראת פסח, ליהודי פראג המבקשים להדר במצות ארבע כוסות ולשמחת החג, שהרי אין שמחה אלא בבשר ויין. ביקש איפוא המלמד מהסוחר שיואיל לקחת אותו יחד עמו בנסיעה, כשבתמורה לכך הציע המלמד שהוא ישמש כמשגיח על חביות היין, עד הגעתם לפראג, והוא זה שידאג שהיין יישאר בכשרותו לחג הפסח.

סוחר היין הסכים להצעה. הסוחר סידר למלמד מקום על אחת העגלות בכדי שיוכל לשבת שם ואף לישון בלילות. המלמד הביא עימו את מעט מטלטליו ואף צידה לדרך שמעסיקו הכין לו מבעוד יום, והשיירה יצאה לדרך.

אם במשך הימים והלילות השיירה לא עצרה את דרכה, הרי שביום ערב שבת עצר הסוחר את השיירה לקראת חצות היום, והחנה את העגלות בחצר הרחבה הסמוכה לפונדק יהודי שניצב על אם הדרך. הסוחר תכנן כי הם ישבתו בפונדק, ותיכף בבוקרו של יום ראשון יצאו בכי טוב להמשך מסעם.

המלמד שבכיסו היה סכום כסף גדול, משכורתו החצי שנתית, לא ידע כדת מה לעשות עם כספו הרב. הוא לא יכול היה לסמוך על אדם שהוא אינו מכיר בכדי שישמור לו על רכושו. הלא אין לו מושג במידת יושרו של הפונדקאי, וכיצד יפקיד בידו את שכר עמלו של החדשים

הסוחר ההמום עמד נבון בפני הנודע ביהודה, ולחש: רבי, אני מודה ומתוודה, שאני הוא זה שלקחתי את צרור הכסף של המלמד. אולם לא עשיתי זאת בשבת. היה זה לפני הדלקת נרות, ואני יכול להשבע על כך. ותוך כדי דיבורו שלף הסוחר את צרור כספו של המלמד והניח אותו על השולחן, באומרו: עתה בוודאי יוכל כבוד הרב לתת לי את ההכשר בלב שקט, שהרי ידו של גוי לא נגעה ביין

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע

בניחותא: הבעיה היא שלפי דברי המשגיח, שהוא אכן אדם מהימן, הוא הטמין בין החביות ארנק מלא בכסף והנה הוא נגנב ונעלם.

הסוחר כמעט ואיבד את עשתונותיו: האם כבוד הרב חושד בי בגניבה? אבל הנודע ביהודה המשיך ואמר: חס וחלילה, יהודי אינו גנב, ובפרט סוחר מכובד כמות. אולם אם באמת אתה לא לקחת את הכסף, הרי נמצא שאדם אחר לקח את הכסף ומן הסתם היה זה גוי, כך שמתעוררת עתה שאלה חזקה של יין נסך על כל החביות, יתכן שאסור לשתות את היין שהבאת לא רק בפסח אלא בכל ימות השנה. שמא תאמר שיהודי הוא זה שלקח את הכסף, הרי מסתבר שהוא עשה זאת בשבת, ואם הוא מחלל שבת הרי שמגעו ביין פוסל את היין, לפיכך עלי לחשוב האם אני יכול לתת הכשר ליין, שכן כעת דומה עלי שאצטרך להוציא מכתב שהיין שהבאת מהונגריה אסור בשתייה.

הסוחר ההמום עמד נבוך בפני הנודע ביהודה, ולחש: רבי, אני מודה ומתוודה, שאני הוא זה שלקחתי את צרור הכסף של המלמד. אולם לא עשיתי זאת בשבת. היה זה לפני הדלקת נרות, ואני יכול להשבע על כך. ותוך כדי דיבורו של הסוחר את צרור כספו של המלמד והניח אותו על השולחן, באומרו: עתה בוודאי יוכל כבוד הרב לתת לי את ההכשר בלב שקט, שהרי ידו של גוי לא נגעה ביין.

אולם הנודע ביהודה לא הסכים לקבל את דבריו: הענין כלל אינו פשוט כל כך, שהרי אתה נוגע בדבר. רוח גדול צפוי לך מעסקת היין ואינך רוצה להפסיד זאת, כך שאינך נאמן בזה. הרי יתכן מאוד שלקחת על עצמך את אשמת הגניבה, רק כדי להפטר מהחשש שגוי נגע ביין והפכם ליין נסך, הלוא אין ספק שמשלתם לך יותר לשלם את הסכום הקטן יחסית למלמד מאשר להפסיד את כל עיסקת היין.

הסוחר שהבין את הבור שחפר לעצמו החל לזעוק מרה: רבי, אל תהפכני לאומלל! אני נשבע לכבודו שאני הוא זה שלקחתי את הכסף של המלמד, ואילו היין כשר במאת האחוזים! הנודע ביהודה שקע בהרהורים ואחר כך אמר לסוחר: אני מוכרח לומר לך שאיני יכול לסמוך לגמרי על דבריך, אך בזאת אסכים להכשיר את היין, אם תכניס את המלמד לעסק היין ותהפכנו לשותף אתך שווה בשווה. זה יהיה עבורך דרך תשובה, וכך תכפר על הצער שגרמת למלמד העני. רק אם תקבל על עצמך תנאי זה, אני מוכן לתת הכשר על היין שלך.

הסוחר הסכים לתנאו של הנודע ביהודה בחפץ לב. מיד קרא הנודע ביהודה למלמד מהחדר הסמוך, נתן לו את צרור כספו והודיע לו כי הוא עוד עתיד לקבל סכום כסף גדול מכל עסק מכירת היין.

על הפסוק (דברים א טז): 'וְאַצְוָה אֶת שְׂפִטֵיכֶם בְּעֵת הָהוּא לֵאמֹר שְׁמַע בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפִטָּתְכֶם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אֲחֵיו וּבֵין רֹדֶף, פִּירֵשׁ רֵבִינוּ הָאֹרֶץ הַחַיִּים הַקְדוּשׁ כִּי בָא הַכְּתוּב לְהוֹדִיעֵנוּ עַל חֻבּוֹתָיו שֶׁל הַדִּיין לַפְתּוֹחַ פִּיו לְאֵילָם וּלְהַבִּיא לֹו טַעֲנוֹת וּמַעֲנוֹת בְּכַדִּי שֶׁהַצֶּדֶק יֵצֵא לְאוֹר עוֹלָם: וְאוֹלֵי שִׁנְתוּכוֹן גַּם כֵּן לְרִמּוֹז מַה שֶּׁאִמְרוּ ז"ל בְּסִנְהֶדְרִין (ירושלמי פ"ג ה"ח) וז"ל: רַב הוֹנָא כְּד הוּא חֲזִי זְכוּ לְבַר נֶשׁ וְלֹא הוּא יָדַע לֵיה, הוּא פִתַּח לֵיה מִשּׁוֹם 'פִּתַּח פִּיךָ לְאֵלֶם' (משלי לא ח), ע"כ, והוא מַה שֶּׁרָמַז בְּתִיבַת 'לֵאמֹר' כִּי עָלֵיו לֵאמֹר לְבַל תִּהְיֶה הָאֲמֵת נֶעְדֶּרֶת וּשְׁפוּט צֶדֶק.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הזו? והמלמד האומלל נשאר דומם, כאילו נעתקו המילים מפיו. בקושי הוא הצליח לומר: לא מתנות אני מבקש ולא נדבות, אלא את הכסף שלי שעליו עבדתי קשה בחדשים רבים בהם לא הייתי בביתי! אולי רצית ללוות אותו לזמן מה, עד שתמכור את היין? או שמא ביקשת להתקלס בי? אנה, רחם עלי והחזר לי את כספי.

לשמע דברים אלו כעס הסוחר מאד: האם יצאת מדעתך? כיצד עולה בדעתך דבר כזה להאשים אותי בגניבה? וכי אני אגנוב את פרוטותיך העלובות?! שמע נא, המשיך הסוחר ואמר בסבר פנים חמורות מאוד: אם לא תוציא עליה ז' מראשך, לא תהיה לי ברירה אלא להשאיר אותך כאן באמצע הדרך. בינתיים, למרות דיבורך המגוננים אני מרחם עליך וקח לך נדבה ומלבד זאת אשתדל גם לאסוף לך קצת כסף, אחרי שנגיע לפראג, לצרכי הכנסת כלה. תוך כדי דיבורו הכניס הסוחר לידי של המלמד המסכן מטבע של זהב ויצא מן החדר.

אחרי שיח זה הבין המלמד שאם הוא לא הצליח לרכך את ליבו של הסוחר בבקשות ובתחנונים, הרי שבויכוחים ומריבות וודאי שלא יעלה בידו כלום. אם אכן אין ברצוני, חשב המלמד לעצמו, להשאר על אם הדרך, עלי לשתוק עד שנגיע לפראג, שם אעלה אל לשכת הגזית, אל רב העיר, הגאון הנודע רבי יחזקאל לנדא זצ"ל, בעל 'נודע ביהודה', ואבקש ממנו עצה ותושיה.

כעבור מספר ימים הגיעו העגלות עמוסות חביות היין לפראג. הסוחר פנה לאכסן את החביות במחסן הגדול הסמוך לחנותו, ואילו המלמד לא הלך לביתו אלא עלה תיכף אל הרב והסיח בפניו את צערו. הרב שמע את דברי המלמד והשתתף עמו בצערו. הוא ניתח את הנתונים שהציג המלמד והשתכנע כי אכן הסוחר הוא זה שלקח את הכסף. אולם אם למלמד אין כל הוכחות ברורות ומוצקות על הגניבה, מה ניתן לטעון כלפיו בכדי שיוודה בגניבה ויחזיר אותה לבעליה?

האיר הנודע ביהודה את פניו למלמד ואמר לו: היות ובני ביתך עדיין לא יודעים שהגעת, אל תלך עדיין לביתך שבור ורצוף ובידיים ריקות. המתן כאן באחד החדרים הסמוכים, כיון שלדעתי תוך זמן קצר יבוא לכאן הסוחר בכדי שאתן לו אישור כשרות ורשות למכירת היין, וכשיהיה כאן אראה מה ניתן לעשות בעניינך. אל תתייאש, כי השם יתברך בוודאי ישלח עזרתו להציל עשוק מיד עושקו.

אכן, כדברי הנודע ביהודה, לא עבר זמן רב והנה סוחר היין נכנס אל רב העיר לקבל את ברכת 'שלום עליכם'. תחילה פתח הסוחר ונתן לרב תרומה נאה ומכובדת מאוד לצורך קמחא דפסחא עבור עניי העיר פראג. לאחר מכן הוא ביקש מהרב הכשר ליין שאותו הביא מהונגריה. הסוחר הסביר לרב שגם השנה, כמדי שנה בשנה, הבאתי יין מהונגריה לפראג, ויין זה כשר למהדרין מן המהדרין. אפילו משגיח מיוחד היה לי בדרך, מלמד חשוב, שהיה כל הזמן עם החביות, ובוודאי כבוד הרב יתן לי הכשר ליין כמו בכל השנים.

הציץ נודע ביהודה בפניו הדשנות של הסוחר ואמר לו: מוכרח אני לומר לך, כי הפעם התעוררה שאלה מסוימת בקשר לכשרותו של היין שהבאת מהונגריה, ולכן הפעם אצטרך לחשוב ולבדוק את הנתונים לפני שאוכל לתת לך את ההכשר. הסוחר המופתע לא העלה על דעתו את דברי הרב והתעניין על טיב הבעיה שעלתה. והנודע ביהודה ממשיך

הסוחר העמיד פנים כמי שאינו מבין דבר וחצי דבר מכל מה שהמלמד אמר, ואמר בתרעומת גלויה: מה רצונך ממני? אם לנדבה זקוק עבור הכנסת כלה, הרי זו מצוה גדולה ואתן לך בשמחה, אך מה כל הסודיות הזו? והמלמד האומלל נשאר דומם, כאילו נעתקו המילים מפיו. בקושי הוא הצליח לומר: לא מתנות אני מבקש ולא נדבות, אלא את הכסף שלי שעליו עבדתי קשה בחדשים רבים בהם לא הייתי בביתי! אולי רצית ללוות אותו לזמן מה, עד שתמכור את היין? או שמא ביקשת להתקלס בי? אנה, רחם עלי והחזר לי את כספי.

הלכות רפואה בשבת

שיעורים לארגוני ההצלה - חברי מד"א - צוות הצלה בית שמש

שנמסרו ע"י הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

בבית המדרש 'באר ישראל'

בש"ה גרין ה'

לבטל אמבולנס

לחבריו לעשות חטא קל כדי להציל את חבריו מחטא חמור, ב' לפי שיש פוסקים שסוברים דדוקא להצלת חבר אחד אין לחטוא, [כדוגמת הגמרא], מה שאין כן בהצלת הרבה אנשים מותר ליחיד לעבור על חטא קל כדי למנוע רבים מחטא, ג' כדי שלא להכשילן לעתיד, דהיינו שחפצים אנו שלא להכביד על חברי הצלה את פעולת ההצלה כדי שירצו לצאת לעתיד, ד' מכיון שהכוננים מסכנים את עצמם כשנוסעים להציל במהירות, אם נסיעתם שלא לצורך, נכון למנוע מהם סכנה זו. [טעם ג', מפסקי תשובות, טעם ד', ילקוט הליכות].

ד. להלכה נראה להורות, דאם הדיווח על המקרה היה בטעות מעיקרא, כמו בדוגמא שהבאנו שהגיע קריאה על תינוק שנפל מקומה שלישית, ולבסוף התגלה שנפל מנדנדה בקומה שלישית, אזי צריך לבטל את הכוננים, אך במקרה שונה יש לשקול היטב האם נכון לבטל, דאם המתנדב מסתפק אם יצטרך יד נוספת, או שמא יבוא מתנדב יותר מיומן ממנו, עדיף לא לבטל. ה. אמנם לדעת כל הפוסקים, מותר לבטל אמבולנס נט", מכיון שכמות הנט"ן מועטת ונחוצות לקריאות רבות, ונחשב שיש ספק פיקו"נ לפניו. אחר כך עוררו לי חברי הצוות, שהיות שהיום יש מחסור גם באמבולנסים רגילים, ממילא יש היתר גם באמבולנס רגיל לבטלו מחמת ספק פיקוח נפש.

א. יש אומרים שאסור לבטל אמבולנס רגיל או כוננים אפילו אם הם מיותרים, כי הגמרא בשבת [ד.] אומרת, אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך, ובפרט שכולם יצאו בהיתר, ולא רק שלא עברו איסור, אלא יקבלו על זה שכן. [ספר הצלת נפשות].

ב. דוגמא לכך: הגיע פעם הודעה על נפילת ילד מקומה שלישית, והכונן הראשון שהגיע נוכח לראות שהנפילה היתה מנדנדה בקומה שלישית ולא מקומה שלישית, הילד רק היה בטרומה, לשיטה זו, גם באופן זה אסור לכונן לבטל את הכוננים.

ג. מאידך דעת הגאון רבי חיים יהודה כהן [בספר הלכות הצלה] וכן מורה הגאון רבי מאיר סירוטה, שמותר לבטל כוננים, דטוב יותר לדווח במכשיר על הביטול ולעבור על איסור קל דרבנן, כדי למנוע מהרבה כוננים הנוסעים ברכב או אופנוע מלעבור באיסורי תורה, וכמה טעמים בדבר: א' דדוגמא שלנו אינו דומה לדוגמת הגמרא בשבת, [דשם מדובר, באחד שהכניס בשבת פת לתנור כדי לאפותה במזיד, ורוצה חבריו להצילו מהחטא, בזה שיוציא את הפת בעודה בצק, והמוציא יכול להיכשל באיסור דרבנן של רדיית הפת, דהיינו שמפריד את הבצק מהתבנית], דכתבו התוס' שם, דדוקא כשאחד חוטא במזיד, אין חבריו צריך לחטוא אפילו באיסור קל כדי למנועו מחטא חמור יותר, מה שאין כן כשהחטא נעשה בשוגג, מותר

חולה שמבקש לחלל עליו שבת

ד. שמעתי מגבאי בית הכנסת, שבאחד הימים ביום חול, ניגש אליו יהודי, ואמר לו שאינו חש בטוב, וביקש שיזמין עבורו אמבולנס, הגבאי לא היסס ותיכף הזמין, הכונן ואנשי הצלה שהיו שם, לא ראו אצלו שום דבר, ולא רצו לפנותו לבית חולים, והוא התעקש שאינו חש בטוב, ושיפנו אותו, כשהגיע לבית חולים, מצאו שהיה לו דלקת סטראפ, וכמעט הגיע ללב, והרופאים אמרו שאם היה מאחר בעוד שעה, כבר לא היה את מי להציל, וגם אצלם זה היה פלא כי לא היה לו חום, ולא ראו עליו כלום.

ה. ואפשר דאין החתם סופר נחלק על הרדב"ז באופן שיש לחשוש לפיקוח נפש [כמעשה באברך הנ"ל], אלא באופן שניכר עליו שהוא בריא לחלוטין אלא שהוא רעוע בנפשו, כמו אומלס וכיוצא בזה שרוצה שיפנו אותו לבית חולים כדי לאכול ולישון שם, דבאמת אסור לפנותו בשבת.

ו. ובזה מרויחים חברי צוות הצלה שאינם נקראים בשבת להתנדב לכונן אמבולנס רק למקרה אר"ן, נט"ן, יולדת, כי על פי החוק נהג אמבולנס חייב לפנות בכל מצב כשהמזמין חפץ בפניו.

א. נפסק בשו"ע [שם ס"ה] דאפילו על מכה שאינה של חלל, אם החולה עצמו אומר לחלל עליו את השבת, צריך לחלל עליו.

ב. מאידך כתב החתם סופר [שו"ת אבהע"ז ספ"ב]: "אבל באדם המתחזק כבירא ולוחש לרופא ואומר לו כך וכך כאב יש לי, והרופא שופט על פי דבריו כראוי לו, אבל אנחנו לא נתיר לו לעבור ולזיז זיז כל שהוא מדברי תורה על פי חלומותיו ודבריו". וכן כתב המגן אברהם [או"ח ס' תרי"ז]: "אדם בריא כל זמן שלא נשתנה פניו, אפילו אומר שליבו כואב עליו אין מאכילין אותו ביום כיפור".

ג. אמנם להלכה מורים בזה כשיטת הרדב"ז [ח"ד סס"ו], שאם החולה מבקש שיחללו עבורו את השבת, מחללים עליו, על פי מה שאמרו חז"ל במסכת יומא [פג] בחולה שאומר שצריך לאכול ביום כיפור, והרופא אומר שאין צריך, דשומעין לחולה, מאי טעמא, דלב יודע מרת נפשו, ומוכח מהגמרא, שצריך להתייחס לדברי החולה, ואם הוא צלול בדעתו, ויודע ששבת [ויו"כ] היום, ובכל זאת דורש חילול עבורו כגון פניו לבית חולים, צריך לחלל עליו השבת משום ספק פיקוח נפש. [מ"ב ובה"ל שם ס"ו].

המותר והאסור לעשות לחולה מסוכן

את הנר כדי שיוכל לישון, דהשינה מחזקת את כוחו. וכמו כן מותר לנתק חולה שיש בו סכנה המחובר למכשירים, כדי שיוכל ללכת, לחזק כוחו ורוחו, או לצאת לשירותים, וכל כיוצא בזה, מכיון שזה חלק השייך לתועלת רפואתו, אמנם יעשה את הניתוק בשינוי.

ג. ובענין זה כתב בחוט שני, שאין צריך להטריח את צוות הרפואי לצורך פעולות אלו, ובפרט כשהם עסוקים עם חולים אחרים, אלא יעשנו הישראל בעצמו על ידי שינוי.

ד. להמחמירים כשיטת החזון איש שהדלקת מזגן, באיסור תורה, ראוי להחמיר בענין הדלקת מזגן חימום כשאפשר בחימום בגדים, כהכרעת המשנה ברורה להחמיר במלאכות האסורות מהתורה, מאידך לדעת רוב הפוסקים שאין בהדלקת וכיבוי מזגן רק איסור דרבנן, אפשר להקל בזה.

א. מלשון השו"ע [שם ס"ד] משמע שלצורך חולה שיש בו סכנה מותר לעשות הכל כמו בחול, אולם המשנה ברורה מביא דנחלקו הראשונים בחולה שיש בו סכנה, אם מחללים עליו את השבת, גם בדברים שבמניעתם לא יסתכן החולה, כגון להדליק אש כדי לחמם את החולה בזמן שאפשר לחממו בבגדים חמים, דיש אומרים שכיון שהוא בגדר חולה שיש בו סכנה מחללים עליו בכל דבר שהוא צריך לכך, ומכיון שהבגדים המוחממים יכולים להקשות על החולה, מותר לחממו בהדלקת אש, מאידך יש אומרים, שאם אפשר לחממו בבגדים אין מתירים להדליק אש אפילו אם זה לא כל כך קל לחולה, ומכריע הביאור הלכה [שם], דבמלאכות האסורות מן התורה יש להחמיר, ובמלאכות דרבנן אפשר להקל.

ב. אמנם מלאכה שגורמת לחיזוק החולה, אפילו שאין במניעתה סכנה לחולה, כתב הביאור הלכה [שם], שלדעת כל הפוסקים מותר, כגון לכבות

אור חדש מאיר עינים ומאיר לבבות בטרקלין החסידות ליכמן

הספר הקדוש 'מאור עינים' המבואר
להרה"ק רבי מנחם נחום זי"א מטשערנאביל
בעריכה מפוארת עם ביאור בהיר ומזוקק

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מולין יקדין ויהושע נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָתָא חֲזָה־תָא

חֲזָה־תָא דְאֲזִי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

לימוד זכות על כל יהודי באשר הוא-מקרבת הגאולה

אליו.
הרי לנו דוגמא כיצד אפשר להסתכל
בהיבט שונה על מעשי האדם.
ואף אנו המצפים לגאולה וישועה שומה
עלינו להתאמץ ככל האפשר ללמוד זכות על
כל יהודי באשר הוא, וכך נזכה לביאת משיח
צדקנו במהרה בימינו אמן נצח סלה ועד.

עד כמה היתה עבודת לימוד זכות אצל
צדיקי הדור יש ללמוד מהמסופר על **רבי לוי
יצחק מברדיטשוב ע"ה** שהלך עם תלמידיו,
וראו עגלון המושח ומשמן את גלגלי
העגלה בעת התפילה, ביקשו לגעור בו, ענה
לעומתם הרה"ק, הביטו וראו עד כמה גדלה
עבודתו של העגלון, אף בעת שמושח את
גלגלי העגלה זוכר הוא מהקב"ה ומתפלל

כפי מעלת האדם כך הוא מלמד זכות
אפילו על הפחותים שבישראל, כמו שאמר
הרה"ק **רבי גדליה מליניץ ע"ה** בשם רבו
המוכיח **מאניפולי ע"ה**, כי צדיק קטן בכוחו
ללמד זכות על רשע קטן, וצדיק גדול מלמד
זכות אפילו על רשע גדול, ומשיח ילמד זכות
אפילו על רשעים גמורים, ועל ידי כן יחזירם
בתשובה ותבוא הגאולה.

מִילְתָא דְפִלִּיאָה

מדוע תבע ה"ז את חמיו הב"ח לדין תורה

בהמה. לאחר כמה שעות הוזמן הב"ח לדין תורה כשהתובע הינו
חתנו חביבו ה"ז, כשטענתו בפיו הנה חמי הבטיח לי מנת בשר
והיום הביא לי רק ריאות. בשמוע בית הדין את הצדדים, פסקו
כי גם מנת ריאה לבשר תיחשב, ומשכך נמצא כי עמד הב"ח ע"ה
בתנאו וזכאי הוא בדין תורה.

כששאלוהו מה ראה לתבוע את חמיו, הלא ודאי לא על
מנת הבשר תפארתו של ה"ז הקדוש, אשר היה מופשט מכל
גשמיות כשכל כולו דבוק בתורה ועבודת ה'. סיפר להם ה"ז,
היום משהביא לי חותני את הריאה לא היה עימי כוחי הרגיל
והפסדתי רבע שעה בנמנום קל, ובשמים נעשה קיטרוג על חמי
הב"ח שבגינו חסרה רבע שעה מלימוד התורה. לפיכך תבעתי
את חותני לדין תורה ביודעי כי בבית דין שלמטה יפסקו שגם
ריאה נחשבת לבשר, וכשבבית דין שלמטה פוסקים כך, אזי גם
מן השמים יפסקו כך וממילא אין על הב"ח שום טענה ומענה,
ויוסר הקיטרוג ממנו. הרי לנו שוב כי כמשפט הנפסק בבית דין
שלמטה מסכימים עימם מן השמים.

הבטחה שהקב"ה יסכים עם פסק בית דין שלמטה
והוא שהתורה באה ללמדנו באמרה **כי המשפט לאלקים הוא**,
כפי שכתב **הרמב"ן** בפרשת שופטים (להלן י"ט): שלא יתן
ה' השופטים הצדיקים העומדים לפניו לשפוך דם נקי וכו'.
והנה כל זה מעלה גדולה בשופטי ישראל, וההבטחה שהקב"ה
מסכים על ידם ועמהם בדבר המשפט. וזה טעם 'ועמדו שני
האנשים אשר להם הריב לפני ה' (שם פסוק יז), כי לפני ה' הם
עומדים בבואם לפני הכהנים והשופטים, והוא ינחם בדרך אמת.

**לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדל תשמעון לא תגורו מפני איש
כי המשפט לאלקים הוא וגו' (א יז).**

כתב **הרמב"ן** לבאר את שאמרה תורה 'כי המשפט לאלקים
הוא', כי לא לאדם תשפטו כי אם לה' וכו', ואם תגורו ותעשו
חמס הנה חטאתם לה' כי מעלתם בשליחותו, עכ"ל.

ויש להוסיף ולבאר, כי בשעה שאדם עומד למשפט בעולם
הזה הרי הוא עומד למשפט גם בעולם העליון, ובזה ניכר מעלת
משפטי התורה על פני משפטי האומות, כי היוצא זכאי במשפטי
האומות עלול לצאת חייב בדינו בעולם העליון, ואילו היוצא
זכאי בדין תורה הרי הוא זכאי גם במשפטו בעולם העליון. רמז
לכך כתב **האלישיך הקדוש ע"ה** בלשון הפסוק (תהלים י"ט)
'משפטי ה' אמת צדקו יחדיו', האמת המיוחדת במשפטי ה' היא,
כי בכך צדקו יחד גם הדין בעולם הזה וגם הדין בעולם העליון,
והזוכה בדין תורה למטה יוצא זכאי גם למעלה, ואין חשש שמא
לאחר שזכה בדינו בעולם הזה יפסיד בדין בעולם העליון.

עדות מופלאה לכך נחזה בדברי **מרן החזון איש ע"ה**, כשרצה
ללמד מה כוחה של כל דקה ללימוד תורה, ומהו כח הפסק שנתן
הקב"ה לבית דין שלמטה, עד שבשמים פוסקים כפי שפסקו
תלמידי החכמים בעולם הזה, וכך סיפר: **ה"ז ע"ה** היה חתנו
של **הב"ח ע"ה**, והב"ח התנה עמו שיתן לו מנת בשר בכל יום
תמורת שה"ז יקפיד שישן לכל הפחות שעה בלילה, יען שמע
הב"ח על חתנו שאינו נותן תנומה לעפעפיו וחשש לשלומו.
ביום מן הימים חסרה הפרוטה בבית הב"ח ולא היה בידו לספק
לחתנו מנת בשר כבכל יום, ועל כן שלח לו אותו היום ריאה של

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

תכלית הגלות לתקן הנשמות שקומטו בלא עת

פניו כי ירא מהביט אל האלקים' ופירש **בתפארת שלמה** (חיי שרה ד"ה ויקם): כלל גדול במעלות הצדיקים המתהלכים לפני אלהים בתמים, אף אם חלילה באה אליהם מדת הדין לאיזה יחיד או רבים ח"ו לא יתנו לבם להתבונן מהות הצרה ההיא ר"ל, ולא יפול לבבם להקשות מדוע עשה ה' ככה לארץ הזאת, כי לבם נכון ובטוח בד' כי 'צדיק וישר הוא אל אמונה ואין עול' (דברים לב ד), ונהפוך הוא כי מפי עליון לא יצאו הרעות רק כולם מכוונים לטובה. ולכך כאשר ראה משה רבינו ע"ה מראה הסנה המורה על הגלות, לא רצה להתבונן מה זה ועל מה זה, אך 'ויסתר פניו כי ירא מהביט' ומלהסתכל אל בחינת האלקים והדינים פן יקשה בעיניו על ככה.

בקשתנו שנראה את החסדים מגולים לעינינו

כה איתא **באמרי נועם** (בא ד"ה א"י בא) ונביאו בלשונו: פירשתי בתפלת ר' נחוניא, 'אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה', היינו, כי כתיב (איכה ג לח) 'מפי עֲלִיּוֹן לֹא תֵצֵא הָרְעוֹת', וכל הדינים הם מלאים חסדים במקורם ובפנימיותם, רק בהתגלות לעיני בשר נראה כאילו הם דינים ח"ו. אך אנו מבקשים כי אין בנו כח לסבול הדינים, ועל כן 'הראנו ד' חסדך' (תהלים פה ח), שגם לעינינו יהיה מלא חסדים בלי שום תערובת דין כלל. וזהו 'אנא בכח גדולת ימינך', היינו, שכל הענינים שהם בכח וגבורה, ובפנימיות שלהם הם בבחינת ימין שהוא חסד, ואף שלעינינו יתראה שהם קצת בחינת דין, עם כל זה צרור וצפון בתוכו כח החסד שהוא כולו טוב. ואך אנו מבקשים 'תתיר צרורה', שתפתח הצרור בתוכו שהם החסדים, שגם לעיני בשר יראה שהוא הכל בחסד.

ואף אנו נבקש ונתחנן, אמת נכון שהכל לטובה ואנו מאמינים בני מאמינים, אך אנו אין בנו לסבול ולכן מתחננים אנו 'הראנו ה' חסדך' וכנ"ל וכבקשתו של דוד המלך: היות וכאשר 'הסתרת פניך הייתי נבהל' אף שמאמין אני שבכל ההסתרת פנים הינך שם והכל לטובה אך 'אל תסתר פניך ממני' שאזכה לראות את החסדים מגולים. כן יזכנו ה' יתברך ברחמי בקרוב לראות בעיני בשר חסדיו המרובים.

גם מידת הגבורה - חסד הוא ובאור המאיר (וירא ד"ה בפסוק ויקומו) ביאר בדרך זו את הנאמר בתהלים (ק"ז ב) 'כי גבר עלינו חסדו', וכה דיבר בקדשו: אפילו בדבר הנראה כמו גבורה מאתו יתברך, עם כל זה יאמין האדם שבודאי זה גופא חסדיו יתברך, וכך גזרה חכמתו יתברך לטובותיו ולעניניו הצריכים לפעול עמו במדה כזה, והכתוב (ירמיה ל ז) רומז כזה 'ועת צרה היא ליעקב וממנו יושע', כלומר, מבחינת הצרה עצמו משם מגיע ישועה. אמנם אדם המלוכב בגוף עכור, אין נפשו יודעת מהטובה המלוכב בצרה עצמה, ודוד המלך עליו השלום לרוב בהירותו ועוצם הכרתו במדותיו יתברך, אמר אפילו בדבר הנראה לכאורה שהוא יתברך מתנהג עם בריותיו במדת הגבורה, וזהו 'כי גבר עלינו חסדו' - אפילו במדות הגבורה, עם כל זה 'עלינו' הוא בוודאי 'חסדו', רחמנותו העודפת על עם בני ישראל כרחמי אב העודפות על בניו, כי הדין אינו הולך בעצמו בלתי הרחמים, עכ"ל.

מטרת ההסתר להטיבנו באחריתנו וצריך איש ישראל להכניס בקרבו דברים אלו ולעורר בקרבו ירושת אבותינו, וידע נאמנה שכל אלו ההסתרות המניעות וצער עול הגלות, הכל למען הטיבנו באחריתנו, וכך כתב **הבאר מים חיים ז"ע** על הפסוק 'אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם', וכתב שאף שלפעמים צריך להסתיר עצמו כנאמר 'אסתירה פני מהם' אבל כל זאת בשביל ש'אראה מה אחריתם' כי על ידי זה ודאי יהיה להם אחרית טובה כפולה ומכופלת. והענין הוא כמו שאמר הדברי חיים זלה"ה שתכלית כל הצרות והיסורין הם להסיר בדיל וזוהמת העבירות, ותכלית הגלות הוא להסיר מהם כל סיג ופגם ולזקקם שבעתים והכל לטובה.

אין לנו לחקור ולהבין מדוע עשה דבר הנראה כלא טוב

ועוד זאת צריך לידע שאין אתנו יודע עד מה ואין בכוחנו לדעת ולהבין על מה עשה ה' ככה, ואף משה רבינו אשר ידעו ה' פנים אל פנים והגיעה למעלה הגדולה ביותר שיכול בר אנוש להעפיל אליה, בכל זאת נאמר בו 'ויסתר משה

מפי עֲלִיּוֹן לֹא תֵצֵא הָרְעוֹת (מגילת איכה ג, לח).

מעט מזער בטובת הגלות גילה לנו סודות נסתרים בספר הקדוש **גלי רזיא** (כ. והובא בילקוט ראובני ערך מצרים אות ב) על הפסוק (בראשית טו, יג) 'יִדְעַתְּ תִּדְעַתְּ כִּי יִגְרַהּ יִזְרְעֶהָ', וכתב שדבר זה יראה קשה והעולם תמהים על דא, ויש בו סודות נוראים והקב"ה הגיד כל אלו הסודות לאברהם בין הבתרים ולכן שתק אברהם ולא עשה תפלה בשביל גלות מצרים ולא אמר מיד, בשביל שידע שאותו גלות לטובתם של ישראל ולהצלות נפשם מיד סטרא אחרא שהיו בידו תפוסים מקדמת דנא כי כל הנפשות שנולדו מיעקב עד שעמדו בהר סיני כולם היו נשמות תתקע"ד דורות שקומטו בלא עת, והוצרכו להתגלגל בתוך מצרים ולהתעסק בלבנים כדי שיתלבנו ויחזרו למקורם הראשון ועל כן נתגלגלו במדבר ארבעים שנה עד שתמו כל אותם שנולדו במצרים ואותם שעלו לארץ ישראל שהיו בני ק' שנה זכו לעלות בשביל שהיו נפשות חדשות.

ובהיות שהקדוש ברוך הוא חפץ שלא יאבד שום נפש מישראל, סיבה שהם זרעו של אברהם, קודם כל ירצה שיטהרו ויתלבנו אותם שקומטו בלא עת בשביל חטאם ושיחזרו למקורם הראשון ובניהם שיעלו וירשו את הארץ. עכ"ל. ומחמת כן אף שעל סדום ועמורה התפלל להצילם בכל זאת כאשר ראה אברהם כי ישתעבדו בניו בגלות לא ביקש על כך מאומה, כי ראה שהוא אך ורק לטובתם.

גם כאשר נראה 'אלקים' - בחינת הדין, הרי הוא ה' - מידת הרחמים

ועל דבר זה רבו כמו רבו הפסוקים שרמזו בהם רבותינו הקדושים ולימדונו שבכל דבר הן הדין והן הרחמים חסד עצום טמון בתוכו. וכנאמר (דברים ד לה) 'אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלהים', וכן כתוב (שם פסוק לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים' וכן בהרבה פסוקים בתנ"ך נאמר לשון זה - ה' הוא האלקים', ללמדנו שגם כאשר נראה 'אלוקים' - מידת הדין, אבל צריך לידע כי ה' - מידת הרחמים, 'הוא האלקים' - הוא מה שנראה לנו כמידת הדין.

כל צדיק יש לו דרך מיוחדת בה הוא מנהיג את תלמידיו ושומעי לקחו

חיים מיד נתעורר ליבו לאהבת השם ויראתו, שהרי על משה אמרה תורה (שמות לד כט) 'כי קרן עור פניו' ולא היה צריך לדבר דברי כיבושין כדי לעורר ולהוכיח את העם, ולכן תמה הפסוק 'אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל' ופרש"י שאמר להם דברי תוכחה, ומדוע היה צריך לזה לדבר בפניהם וכי לא היה די בהבטת פניו? ולכן מתרץ הפסוק ואומר 'במדבר בערבה מול סוף וגו' וכפרש"י שכאן מנה כל המקומות שהכעיסו לפניו. ובה יובן שכיין שבני ישראל שהם המקבלים ממשה רבנו היו במדרגה פחותה באלו המקומות עד שלא הספיק להם ראיית פני משה רבנו ע"ה, לכן היה צריך משה לרדת ממדרגתו ולהשפיע עליהם בבחינת הדיבור, וע"י דיבוריו קיבלו עליהם עול מלכותו יתברך ושב אליו בלב ששלם.

ודבוקה תמיד באור אין סוף ברטט ופחד ויראה גדולה הוא נותן דרך תשובה לכל הרואה זיו פניו כפני אלוקים. אך הדבר תלוי כפי כח ומעלת המקבלים, כי פעמים גם הצדיק אשר הוא במעלה גדולה אשר בהבטת פניו הקדושים די כדי להתעורר ליראת ועבודת השי"ת, מכל מקום אם תלמידיו אינם ראויים לזה כפי עבודתם אזי הצדיק יורד ממדרגתו כדי להשפיע עליהם בדיבור או במעשה. בהקדם דברים אלו יבואר הפסוק בריש ספר דברים (א א) 'אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב', וברש"י מחז"ל שכאן מנה כל המקומות שהכעיסוהו. כי הנה משה רבנו ע"ה היה בודאי בבחינה העליונה שכל מי שראה פניו מאירים ודבקים באור פני מלך

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב (א, א). בספר תולדות אדם (דברים) כתב שהנה מצינו בין הצדיקים עובדי השי"ת שכל אחד יש לו דרך מיוחדת בה הוא מנהיג את תלמידיו ושומעי לקחו, ואשר על ידה מראה כוחו להשיב את נשמות ישראל ולקרנם לאביהם שבשמים. יש צדיק שהוא בעל מעשה גדול שע"י מעשיו הטהורים והנשגבים למדים ממנו כיצד לנהוג, ויש אשר הוא בבחינה למעלה מזו שעל ידי כח דיבורו בלבד הוא מכניס יראה בלבבות ישראל ובחן שפתיו הקדושים יעורר רוח חדשה ולב נכון בכל השומע אמרי פי, ואינו צריך להראות ולגלות מעשיו בפני כל כדי שילמדו ממנו כי בכח פיו דיו, ויש אשר הוא בבחינה הגבוהה ביותר שבכח מחשבתו הקשורה בהשי"ת

בכוח התאספות והתאגדות בני ישראל כאיש אחד נזכה לגאולה העתידה באחרית הימים

מעלת עבודת הציבור על עבודת הצדיקים

וכשמתאחדים בני ישראל לעבוד את ה' כאיש אחד, עבודתם חשובה ורצויה במרום יותר מעבודתם של יחידים, ואפילו אם עבודת היחידים היא במדרגה נעלה ומרוממת מעבודת הציבור, מכל מקום חשיבות יתירה נודעת לעבודת הציבור, ועבודת ה' בציבור מעוררת השפעה מאת הקב"ה בעצמו לא על ידי אמצעי, ועל ידי זה זוכים לברכה שלימה הן בהשפעת הטוב והן בשמירה מכל רע, אבל עבודת ה' של יחידים אינה מעוררת אלא השפעה על ידי מלאך טוב, וכוח המלאך הרי הוא מוגבל ואין בו שלימות, ואין בכוחו כי אם להציל מרעה אבל לא להשפיע טובה וברכה. וכן מצינו אצל משה רבינו ע"ה שידע את ההבדל בין השפעה באמצעות מלאך לבין השפעה מאיתו יתברך, ולכן ביקש שתהיה הנהגת בני ישראל מאת ה' דוקא, וגם כשנאמר לו (שמות לג ב) 'ושלחתי מלאך לפניך', סירב משה ואמר שאינו חפץ בכך, וביקש רק את קרבתו וליווי של בורא עולם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים עג כח) 'ואני קרבת אלקים לי טוב', כי רק אם תהיה ההשפעה מאיתו יתברך בלי שום אמצעי אזי יזכו לשלימות הן בשפע טובה והן בשמירה מרע.

יחידו, 'המלכים' הם בני ישראל, וזהו 'כי הנה המלכים נועדו' כאשר בני ישראל נועדים יחד, אזי 'עברו יחידו' הקב"ה מעביר כל עונותיהם, 'המה ראו כן תמהו' כי עתידים כל באי עולם לתמוה על כך, איך שמעביר ה' על כל פשעיהם, ולא זו בלבד אלא שהוא מוסיף להשפיע עליהם רוב טובה. כן יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנשכיל להתאחד כולנו כל איש מישראל כאיש אחד בלב אחד, וכך נזכה לישועה והצלחה בכל העניינים שבגשמיות וברוחניות, כפי שראינו זה עתה כי כמעט ואין דבר שלא ניתן להשיג באמצעות האחדות.

אהבה ואחוה בין החסידים

זהו אפוא הטעם שכל כך הייתה חשובה אהבת ישראל בכל הדורות, ומלפנים היתה אהבה מרובה שרויה בין קהל החסידים, כמו שאמר הרה"ק מקאצק ע"ה שבעל הקדושת לוי ע"ה פתח את היכל האהבה בפני החסידים, והיתה אהבה נפלאה שרויה ביניהם, אבל בדור שלאחריו ראו צדיקים שהיתה האהבה יורדת לדברים שפלים ונמוכים, והיו הרשעים משתמשים באהבה לדברים שאינם ראויים, ולפיכך נעלו את שער האהבה ונתמעטה האהבה גם בין החסידים.

השיבנו ה' אליה ונשובה חדש ימינו כקדם (מגילת איכה ה, כא). דרש הרה"ק רבי שלום מבעלזא ע"ה במה שאומרים האשכנזים לאחר קריאת התורה בשני וחמישי 'אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה וכו' המקום ירחם עליהם וכו', ולכאורה היה מן הראוי שיאמר בתחילתו 'יהי רצון מלפני אבינו שבשמים כמו כל אותם הבקשות שקודמים לו 'יהי רצון מלפני אבינו שבשמים לכוון את בית חיינו' וכן על זה הדרך. אלא אומר הרה"ק רבי שלום ע"ה כי כשבני ישראל מתאחדים להתפלל על צרת אחיהם, נעשה עת רצון וממילא בזה שאומרים 'אחינו כל בית ישראל' הרי זה כאומרים 'יהי רצון'. כשמתעורר עת רצון בוודאי מתגדל הכח להחיש ישועה וגאולה לכלל ישראל בכוח האחדות, כמו שאמר הרה"ק רבי ישראל מרוזין ע"ה על הכתוב (בראשית מט א) 'האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', שבכוח התאספות והתאגדות בני ישראל כאיש אחד נזכה לגאולה העתידה באחרית הימים.

מחילת עוונות והשפעות טובות

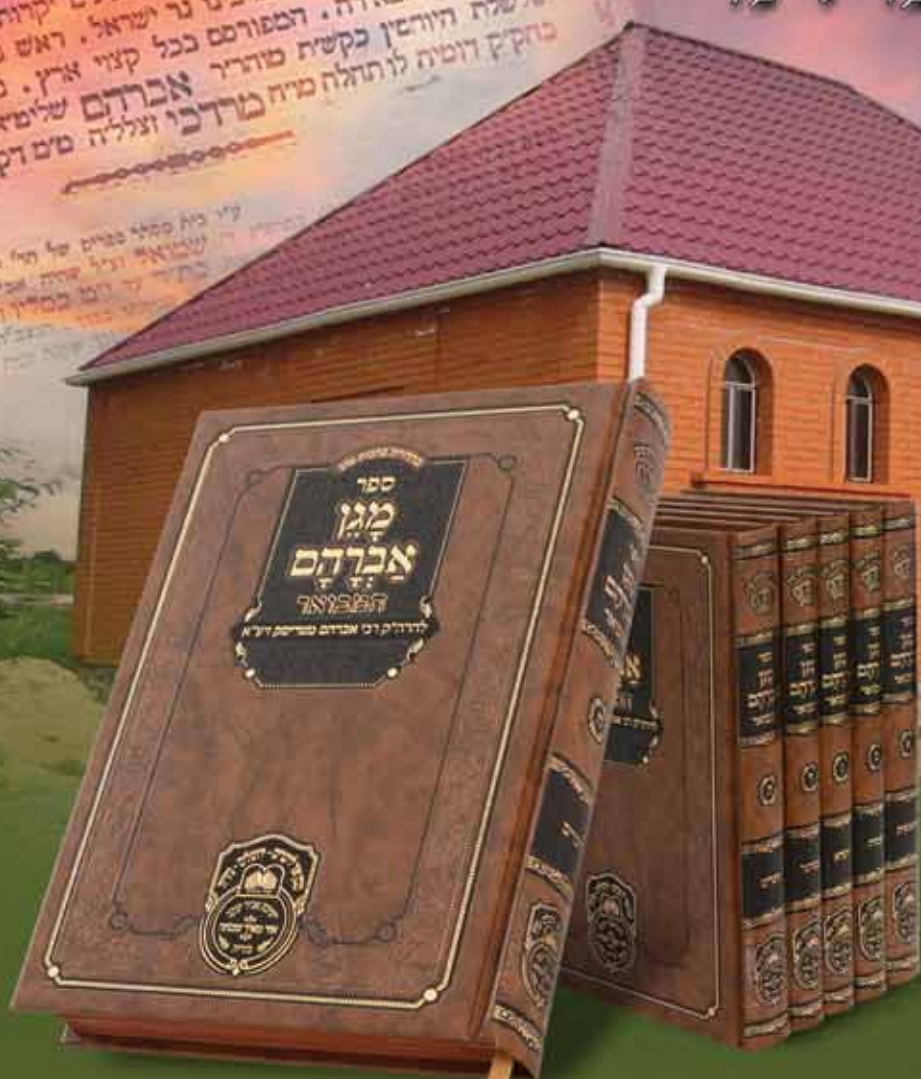
בזכות האחדות

ובשעה שכלל ישראל מאוחדים כאיש אחד עוונותיהם נמחלים, כמו שפירש הרה"ק בעל אור לשמים ע"ה (ריש ויגש) לשון הכתוב (תהלים מח ו-ו) 'כי הנה המלכים נועדו עברו

מגן אברהם המבואר

"ועכשיו שהגעתי לגיל הנבחרות לא אוכל
לדווח קולי לבוא לפניהם בדברי תורה, לכן
אמנתי אולי דבר בזה למען יפרעו מעיינותי
החוצצו" (הקדמת המגן אברהם מטרסק)

זה השני לה עדיקים יבוא בו.
הספר הנחון אמר שפר.
מגן אברהם
אברהם
זה הנה אמרו מהורות. מן ומפני יקות. יחקו במפר לחורו
לעודת ישרון למשמרת. מרבינו נר ישראל. ראש גולת אריאל. שר התורה
אספקלריא המאירה. המפורסם בכל קצו איץ. נדר נדר ועומד בפרץ
שלישית הוזהר בקשת מותר אברהם שליטא מים דקס מוריסק
בחקק דומיה לו תהלה מיה מרדכי וצלה מים דקס משערנאבל וייע:

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
בדור הזה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה ודיינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

שטיפת פירות, ירקות ועלי חסה בשבת

השרייה במים עם סבון, במטרה להפריד את החרקים שיצופו או ישקעו במים, וכן להפריד גרגרי חול שפעמים רבות מעורבים בחסה, יהיה אסור לעשות בשבת משום שהוא בורר פסולת מתוך האוכל.

ברם, מצינו לענין שטיפת פירות וירקות שנחלקו הפוסקים ונבאר את בנושא בקצרה. כתב הרמ"א (סימן שכ"ט ומקורו ברבינו ירוחם), כי לקלף פירות וירקות נחשב למעשה ברירה ומותר רק אם הוא מקלף כדי לאכול מיד. ואף שבהסרת הקליפה מהפרי הוא בורר את הפסולת מתוך האוכל וכיצד מותר הדבר, כתבו הפוסקים (ביאר הלכה סימן שכ"ט ד"ה לקלף מהמאמר מרדכי, ועין מש"כ בסימן ש"ט ס"ד ד"ה מתוך טעם אחר), שכיון שאי אפשר להגיע אל האוכל אלא על ידי הסרת הקליפה, על כן הקילוף נחשב דרך אכילה ואינו בגדר מלאכה. מאידך, הרי במשנה מבואר שאסור לשוף את הכרשנין, והדבר טעון ביאור, מדוע לא התירו לשוף את הכרשנין מאותו טעם שהתירו קילוף פירות בסמוך לאכילה. וחילקו שהקליפה היא חיצונית לפרי ואינה מעורבת ממש, אבל בכרשנין מדובר בתערובת גמורה שהפסולת מעורבת בכרשנין, ולפיכך לא נאמר בזה ההיתר של אי אפשר בענין אחר כמו בקילוף, משום שעיקר וחשיבות המעשה הוא על שם הברירה ואי אפשר להחשיבו כדרך אכילה.

על פי חילוק זה, התירו הפוסקים לשטוף פירות וירקות בסמוך לסעודה, שהרי זה כמו הסרת הקליפה שאינה מעורבת עם הפרי שנחשבת לדרך אכילה כיון שאי אפשר בענין אחר (קצות השולחן סימן קכ"ה בדי השולחן סק"ז, אגרות משה או"ח סימן קכ"ה, ובספר איל משולש פרק ט"ו הערה י' בשם הגר"ש אלישיב), והגרש"ז איערבאך הוסיף סברה להתיר בזה, שרחיצת פירות וירקות אינה אלא כמו ניקוי והדחת כלים שאין על זה שם ברירה כלל (ש"כ פ"ג הערה מח). אמנם בשם החזון איש כתבו שהורה שאין לרחוץ פירות מעפר שעליהם אפילו בסמוך לאכילה (א"ל משולש שם הערה ג).

וכל זה דווקא כאשר בא לרחוץ פרי בודד מלכלוך או עפר הדבוקים בו ואינם מעורבים בפרי ממש רק מונחים על גביו, אבל אם הלכלוך מעורב בין הפירות, הרי שיש על פעולת השטיפה שם ברירה ואסור, ומטעם זה כתב בשבט הלוי (ח"א תשובה נב) לגבי שטיפת ענבים, שאם מעורבים בהם פסולת ממש, שהוא דבר שכיו, השטיפה אסורה, ורק כאשר השטיפה נועדה לניקיון פשוט, כפי הרגל שאין בזה ממש פסולת המעכבת את האכילה, אז מותר להדיחן ללא פקפוק. וכן כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (פ"א סעיף כב) להלכה, שיש לחלק בין אופן שהפסולת מעורבת בפירות שאסור לשטוף במים, לאופן שהפסולת דבוקה בפירות, או שיש עליהם אבק או חומר ריסוס, שמותר להסיר פסולת זו על ידי שטיפה, ויעשה כן סמוך לאכילת הפירות, ואף מותר לשפסף את הפרי בידו או במטלית יבשה לפני אכילתו.

אכן, עדיין יש לדון בענין מצד איסור נטילת נשמה: זה פשיטא שאם יש בוודאות חרקים חיים שימותו לאחר השטיפה, שהוא עובר משום איסור נטילת נשמה בשבת, וכן כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (פ"א ס"מ), אלא שלאכורה דבריו הם בירקות ועלים רגילים שהחרקים מצויים בהם ביותר, ואין ספק שיש בהם חרקים. אבל בירקות ועלים שבידנו, שגדלים בחממות תחת פיקוח מיוחד הם בחזקת נקיים מחרקים, הימצאותם של החרקים אינם אלא בגדר ספק ומשום כך יש לדון להתיר.

המשך בעמ' ב'

אשת חיל צופיה הליכות, טרחה מבעוד יום להכין ולבשל כל מיני מטעמים ומאכלי עריבות, ברוב אוניס ואמץ כוח עמלה במסירות לכבוד יום השבת ללא מנוח, אך שבפעם הזאת הספיקה גם לשכוח – ובמקרה נשאר עלי החסה והענבים ללא הניקיון הנדרש כפי הוראת גופי הכשרות. לאחר שהנרות כבר האירו בסלון וקדושת השבת ריחפה בחלל הבית, נזכרה לפתע שלא אכילה את החסה והענבים: בצר לה פנתה בשאלה לברר הדרך תלך בה, האם יש אופן בו ניתן לנקות אותם בשבת קודש, או שיש לוותר על אכילתם מחשש איסור.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

לכתחילה יש לערוך את ניקיון החסה והענבים בערב שבת, כך שיעשה הדבר באופן המעולה ביותר גם מהצד הכשרות וגם ללא חשש איסורי שבת, אמנם במקרה ששכחו להכין מבעוד יום, יש לדון בדבר כיצד ניתן לנקות ללא איסור שבת, והאם אין בעיה בכשרות המאכל באם מורידים קצת ברמת הניקיון.

בדבר כשרות החסה ראוי להקדים את הידוע: ירקות עלים ובכללם עלי החסה, עלולים להיות נגועים מאוד במיני חרקים וכנימות, כך שהחייב לבדקם ולנקותם אינו חומרא בעלמא אלא חיוב מדינא, וכמו שכתב בשולחן ערוך (י"ד סימן פד ס"ח): כל מיני פירות שדרכן להתלעלע כשהם מחוברים, לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכו שמה יש בו תולעת.

יהודים רבים מהדרים שלא לצורך כלל ירקות עלים שאינם מפוקחים, הואיל ורמת הנגיעות בהם גבוהה מאוד שחלקם אף אינם יורדים בשטיפה גם לא על ידי שפשוף, וכמעט שאין ניקיון שיסיר מהם את כל החרקים. אמנם ירקות עלים מפוקחים וחסה מגידול מיוחד הם בחזקת נקיים, אך עדיין יש עליהם מספר מועט של חרקים וזבובונים שעתידיים לרדת בשטיפה, והוראות השטיפה של גופי הכשרות היא להפריד את העלים ולהשרות במי סבון למשך 3 דקות, ולשטוף כל עלה תחת זרם מים חזק, כך מוריס גם בענבים בהם מצויים לפעמים חרקים קטנים על גבי הענבים והגבעולים.

כאשר באים לדון בשאלה אם ניתן לעשות הדבר בשבת, יש לברר בזה מצד שני אבות מלאכה: א. בורר – פסולת מתוך האוכל. ב. שוחט – נטילת נשמה.

הנה לבדוק את עלי החסה לראות שאינם נגועים ולהוציא את שאינם נראים טוב, יש לעשות זאת רק באופן המותר כמו שכתב הרמ"א (סימן שי"ט ס"א) שמותר לברור ירק שקורין שלאטין מהעלים המעופשים שבו, כל מה שצריך לאכול באותה סעודה. והוסיף בביאור הלכה (שם ד"ה מן העלין) שאם העלים מופרדים, יבחר העלים הטובים ויניח העלים המעופשים, אך אם העלים המעופשים הם בחוץ, יכול להסיר העלים המעופשים כדי לאכול העלים הטובים משום דהוי כמסיר קליפה. וכל זה מותר רק מה שצריך לאותה סעודה שרוצה לאכול כעת. לפי דבריו מותר לברור עלי חסה נגועים בחרקים, באופן המותר לברור בשבת.

אמנם אופן ניקוי הפירות והירקות עלול להיות כרוך באיסורי שבת; כי הנה איתא במשנה בשבת (דף קפ.), אין שולין את הכרשנין, ולא שפין אותן. ופירש רש"י (ד"ה ואין שולין) מציף עליהם מים בכלי לברור פסולתן, ולא שפין אותן – ביד, להסיר פסולת, דהוה ליה בורר, וכן נפסק בשולחן ערוך (אור"ח סימן שי"ט ס"ח). לפי זה האופן המומלץ שהוא לנקות על ידי

הלכה למעשה

משולחן מורינו הרב שליט"א

להניח ספרי קודש במזוזה

אני מתכנן לטוס לחו"ל לשבוע ימים, וברצוני לקחת עמי כמה ספרי קודש ללימוד במשך שהותי שם, האם אפשר לארוז את הספרים בתוך המזוזה יחד עם שאר חפצי, או שיש בכך ביזיון הספרים ועלי לארוז אותם בצורה נפרדת.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

מותר להניח במזוזה אחת ספרים יחד עם שאר חפצים וגם עם דברי מאכל, אך מנעלים או בגדים מלוכלכים יש להזהר ולהניח בפני עצמם ולא באופן שמבזה את הספרים.

יחוד במעלית

קורה ונתקלים בנסיעה במעלית עם עוד אישה שחפצה גם היא לעלות באותה שעה, האם מותר לנסוע יחד איתה במעלית או שהדבר אסור משום ייחוד.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

במקומות ובשעות שהמעליות פעילות, במעליות שקופות אפשר להקל, וכן במעליות סגורות אם זמן הנסיעה פחות מ2 דקות, בשעת הצורך אפשר להקל שאין בזה איסור יחוד, אמנם לכתחילה ראוי שלא להיכנס למעלית עם אישה אחת.

תמונות שצולמו בשבת על ידי גוי

קבוצת יהודים ששהו בשבת התעלות באחת מערי אוקראינה סבון ונראה לקברי הצדיקים. במהלך סעודת ליל שבת שנערכה בהתעוררות רגש ושמחה מיוחדת, הוציא אחד

המלצרים הגויים מצלמה לתעד את המחזה. אחד המשתתפים שואל, האם מותר לבקש ממנו לאחר השבת שיביא לו את התמונות שיהיו לו למזכרת מאותה שבת מיוחדת: תשובת מורינו הרב שליט"א:

גוי שעושה מלאכה עבור יהודי אין ליהנות ממנה עד שימתין במוצאי שבת משך הזמן הדרוש לעשיית מלאכה זו. ואולם, אם המלאכה שנעשתה בשבת לא ניתן לעשותה לאחר השבת, כמו בתמונה של אירוע שהיה בשבת ולא במוצאי שבת, הרי הוא נהנה ממעשה שבת בכל מקרה, ולכן אם הגוי עשה זאת עבור היהודי אסור ליהנות מהדבר לעולם, ואפוא שעה זאת עבדו עצמו מותר ליהנות. על כן במקרה זה, צריך לברר מדוע צילם המלצר הגוי, כי יתכן שהייתה לו מטרה לצלם כדי לצחוק על התמונה עם חבריו הגויים בבית מרוח, ואין סיבה לאסור, אמנם אם מציע ליהודי את התמונה וניכר שצילם בשבילם אסור.

לא הציע מעצמו את התמונות לישראל ניכר שעשה לעצמו ולהנאתו, אולם אם הציע לישראל את התמונות ניכר שעשה עבורם, ואף אם יש הוכחה שעשה גם להנאתו יש לאסור (משני סימן רע"ו סק"י מהמ"א).

3 שו"ע שכה ס"ח, טעם האיסור: לרש"י ור"ן, כדי שלא ינהג ממלאכת שבת. ולתוס' ורמב"ן, כדי שלא יחטא לבקש מגוי לעשות עבורו מלאכה (משנה ברורה סק"ח).
4 הגר"ש אלישיב (מובא באורחות שבת

יכול לראות מהנעשה שם, שיעור הזמן של איסור יחוד כשמתייחדים במקום שאין אדם יכול לראות מהנעשה שם, הוא בערך 35 שניות. (הגרש"ז איערבאך, הירד בדבר היחוד). ויש מקלים עד 2 דקות (ועיין שו"ת הרב"ב ח"א סימן קכ"א).

שמעון הינו שדכן נמרץ ומקצועי, ובסייעתא דשמיא ידיו רב לו בהעמדת עשרות בתי נאמנים לה' ולתורתו, ומוזה פרנסתו בכבוד למען לא יחסר המזג לו ולבני ביתו. וכמעשהו בחול כך מעשהו בשבתות, ובימים טובים, ולא עוד אלא שאו יותר הזמן גרמא, הן מבחינת ההורים, שיותר פנויים וקשובים בלי הפרעות וטרדות של ימות החול, והן מצד נגישות והאפשרות לראות את הבחורים וכו', אלא שלאחרונה התעוררו לו כמה שאלות בדבר: א. מכיון שמתפרנס משכר השדכנות, וזהו כל עיסוקו לצורך מחייתו, האם אכן מותר להציע או לקדם שידוכים בשבת וביו"ט, או שמא 'שלא יהא דיבורך בשבת כדיבורך בחול', ובפרט שהרי כתוב בתורה 'למען ינוח', ואם כן אולי בשבת צריך לנה ממה שעובד ומתפרנס כל השבוע. ב. גם אם אכן מותר להתעסק בשידוכים בשבת, האם זה לכתחילה או שעדיף להמנע מזה. ג. כל הדיבורים בענייני הכספים, כגון סכום הנתינה של כל צד לצורכי הדירה, נדוניה, ושאר ההתחייבות, האם מותר לדבר על זה בשבת, ובפרט כשמוכיחים סכומים מפורשים. ד. באם הזמן גרמא ומגיעים שתי הצדדים בשבת להחלטה שרוצים לסגור את השידוך האם מותר לסגור שידוך בשבת, שמא יקדימונו אחר, או לא.

תשובה: מקור ההלכה זו בגמ' (שבת י"ב.) 'רשב"א אומר משום רשב"א אין משדכין את התינוקות לארס.. וב"ה מתיירין, ומפרש רש"י הטעם שאין משדכין, משום ממצוא חפצך, והטעם שב"ה מתיירין דקא סברי חפצך ולא חפצי שמים'.

ובטעם ששידוך נקרא חפצי שמים, נחלקו הסמ"ע והש"ך, דלסמ"ע (ח"מ סימן ע"ג ס"ק) המצוה היא אך ורק עבור הזוג המשתדך בלבד, ואפ"ה מותר לשדכן לסייע להם ומיקרי חפצי שמים, ומזה לומד הסמ"ע יסוד, שאין איסור דממצוא חפצך באופן שמסייע לאחר לעשות מצוה, אפילו שהמסייע עצמו לא מקיים בזה מצוה כלל, ומאידך בש"ך שם (ס"ק כ"ב) דוחה את דברי הסמ"ע, משום שבשידוך השדכן בעצמו מקיים מצוה בכך שמשדך אחרים, אבל לו ללמוד מכאן היתר לאיסורים שמחמת ממצוא חפצך, היכן שהמסייע עצמו לא מקיים מצוה כלל. וכן נראה מלשון הרמב"ם (פירוש המשניות שבת פכ"ג מ"ג) שההתעסקות בשידוכי הזוג ה"ה מצוה, וכן נראה מלשון המאירי (שבת ק"ג.) 'כי ההשתדלות באלה הדברים כולם מצוה'.

ובחזון יחזקאל (תוספתא שבת פ"ו ה"ד) מבאר שגם ב"ש סוברים שחפצי שמים מותרין, ומה שאוסרים לשדך התינוקות, זה משום שפוסק ממון, וזה ודאי אסור. ומדבריו למדנו שביטול הלל שחולקים, מתיירם אפילו לפסוק ממון, ואכן בקצות השלחן (סימן ק"ו הערה י"ד) מתייר להדיא גם כשפוסקים ממון, ומבאר שם שאילו דומה למלמד שמבואר בשו"ע (סימן ש"ו סעי' ו') שאסור לאבא השוכרו להזכיר סכום מעות, משום שמלמד מקבל שכר עבור עבודתו, ודמי למקח וממכר, משא"כ בשידוך שהמעות שהמחותנים נותנים לזוג הם מתנה, ואינם 'תמורה' עבור החתן או הכלה, ולכן אינו דומה למקח וממכר. וכן בסידור בית יעקב (יע"ב) ליל שבת פזמון מה ידידות, מתייר להזכיר את הסכומים של ההתחייבות. מיהו אין זה דבר מוסכם, ומצאנו שיטות נוספות בדבר, בפתח הדברי מצמצם את ההיתר ומתייר לפסוק ממון רק בבחור שעדיין לא קיים פריה ורביה, והכך החיים מכריע להזהר מלפסוק ממון היכא דאפשר, ובש"כ (פכ"ט סעי' ג') סותם לאסור. מיהו דיבורים בעלמא היכן יגור הזוג וכדו', בלי לדבר על התחייבות כלל, זה ודאי מותר לכו"ע.

ובאופן המותר, זה אפילו לשדכן מקצועי שכל עיסוקו ופרנסתו במשך כל ימות השבוע משדכנות, (שש"כ שם) משום שלמעשה זה חפצי שמים שמותר להתעסק בהם בשבת, ולכן אפילו אם כוונתו לשם ריוח ממון מותר. ומ"מ אסור לומר את סכום הכסף אשר הוא דורש עבור עבודתו, משום שזה אסור גם בחפצי שמים (כמבואר בשו"ע סימן ש"ו סעי' ו').

השלחן ערוך כותב (סימן ש"ו סעי' ו') שמותר לדבר בחפצי שמים כגון וכו' ולשדך התינוק לארס, ובפשוטו נראה מלשון המחבר, וכן מפורש יותר בשו"ע הרב (שם סעי' ג') שרק הדיבור בזה מותר, משום שזה דיבור של מצוה, אבל לסגור שידוך לכאורה נראה מהשו"ע שאסור, מיהו בפתח הדברי (ס"ק י"ב) מתייר לסגור שידוך בשבת ע"י תקיעת כף, וכתוב שכן המנהג, ורק על ידי קנין סודר אסור, ובמשאת שבת אסור גם ע"י תקיעת כף משום שגם זה הוא קנין שאסור לעשותו בשבת. וכ"כ בערוך השלחן (ס"ד) שההיתר לשדך הוא רק כדיבור בעלמא.

ועדיין יש לעיין במה שנהוג בזמננו, שבשעת סגירת השידוך אין עושים שום קנין, רק שתיית לחיים וכדו', האם בזה מותר לכו"ע לסגור בשבת, משום שאין כאן מעשה קנין כלל, ואפילו תקיעת כף, או שגם כה"ג יש מקום לאסור משום שעצם הדבר שיש כאן שתי צדדים, וסגור וגמרו ביניהם את הענין, הרי זה עצמו דומה לקנין, מיהו מדברי הפוסקים ה"ל שאוסרים רק בקנין, נראה שהבינו שסגירת השידוך בלי קנין ודאי מותר, וכ"כ בקצות השלחן (סימן ק"ז ס"ק י"ד) להתיר לסגור שידוך בלי קנין, משום שגם זה נחשב לדיבור בעלמא, וכמו שמותר לחייב את עצמו ולפסוק צדקה כדיבור בעלמא, וכמבואר בשו"ע שם, ולפ"ז מסתבר שגם לשלחן ערוך מותר בכה"ג, משום שזה בכלל דיבור שמותר.

והקצות השלחן סובר שגם באופן שכל צד מפרש את סכום הנדוניה וכו', מותר וכנ"ל, ויתכן שגם לשיטות שהובאו לעיל שאסור להזכיר סכומים, גם הם יודו בשידוך שנסגר רק על ידי דיבור בעלמא, שמותר להזכיר בו סכומים, משום שאין כאן חיוב כלל כל זמן שלא עשו קנין, ואפילו שאמרו בגמ' (קידושין דף ט:.) 'כמה אתה נותן לבנך כן וכן, לבתך כן וכן, עמדו וקדשו קנו, הן הן הדברים הנקנים באמירה', הני מילי בעמדו וקדשו, אבל שרק נותן להם את הנתינה את השידוך בלי קידושין לא חל כלל שום חיוב וכמבואר בבאר היטב (אה"ע סימן נ"א ס"ק ד') בשם הר"ש הלוי, וכיון שלא חל חיוב, אין איסור להזכיר את סכום ההתחייבות. אא"כ פוסק לעני דמבואר ברמ"א שם שחל חיוב דהוי כנדר.

והאם יש עדיפות שלא להציע ולהתעסק בענייני שידוכים בשבת, באחרות רבינו (ח"ג עמ' רל"ח) מביא מהחזון איש זצ"ל שעדיף שהשדכן ימתין עד אחר שבת - אם אין צורך דוקא בשבת, ומאידך בקונטרס תפארת ישראל מביא בשם בעל 'דברי ישראל' ממודוץ, שאדרבא זכות השבת תסייע בדבר.

לאחר שרכש ראובן דירה פנה לבנק למשכנתאות (עם היתר עסקא) לשם קבלת הלוואה בכדי לממן את הרכישה, לאחר הליך ארוך ומייגע אישרו לו את בקשתו. בכדי לקבל את הלוואה דרשו ממנו להעמיד לרשות הבנק ביטוח חיים על סכום הלוואה, פנה ראובן לידידו משה שהינו סוכן ביטוח ותיק וידוע, וביקש ממנו הצעת מחיר עבור ביטוח חיים למשכנתא. לאחר ביורר קצר הסוכן הציע לו את ההצעה הזולה ביותר - 700 ₪ בתשלום אחד ובפריסה לתשלומים 65 ₪ לחודש (780 ₪ לשנה). כשמוע ראובן את הצעתו נבהל ותמה, האם אין בהצעה זו איסור ריבית, סוכן הביטוח הבחיר לו שכן נהוג בכל חברות הביטוח, באם התשלום הוא חודשי ולא שנתי התשלום משתנה לפי המדד במשך השנה (כאשר הם מחשבים את עליית המדד במשך השנה לפי הצפי). ויש לברר האם אכן הדבר מותר או שיש בזה איסור ריבית.

תשובה: בפסיקת מחיר יקר למי שישלם בהקפה מצינו: א. לגבי מכירת חפצים. בשו"ע (ס"ק ע"ג סעי' א) דאסור לפרש מחיר יקר יותר למי שקונה בהקפה או מחיר זול למי שמשלם מוקדם. ב. לגבי שכירות בתים (ב"י קע"ו סעי' ה) דמותר לפרש או 'להזבין' לשנה מראש, ולמי שמשלם כל חודש יב' בטעם הדבר שאין בזה ריבית למי שמשלם באיחור הוא משום ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף.

והטעם שאין ריבית בכך שמוזל למי שמקדים לו מעות מראש, ביארו ה"ז

המשך מכתלי בית ההוראה מעמ' א'

הט"ז (סימן שט"ז ס"ק) חידש שספק פסיק רישא לשעבר [דהיינו שקיים ספק בדיעת המציאות אם יש בדבר פסיק רישא] ואינו מתכון לאיסור מותר; שסובר שכמו שדבר שאינו מתכון מותר, כשעושה פעולה ויש ספק אם בפעולה זו הוא עתיד לעשות איסור, כגון גורר כיסא וספסל שאולי יעשה חריץ, הוא הדין שמותר כאשר יש ספק שמא אין כאן את המלאכה האסורה ואינו מתכון למלאכה, ומיירי לגבי הדין שכתב הרמ"א שם (ס"א) שאסור לסגור תיבה שיש בה זבובים משום שהוא פסיק רישיה שיצודו שם, וכתב הט"ז שאם יש ספק אם יש בה זבובים והוא אינו מתכון שיצודו מותר, וגם זה בגדר דבר שאינו מתכון שאינו פסיק רישא ומותר. [ועיין בביאור הלכה שם ד"ה ולכן יש להזהר, שמשמע שאין זה פשוט לו להקל כחידוש הט"ז, וראה גם בשו"ע הרב, קונטרס אחרון סימן רע"ז ס"ק א, ובסימן שט"ז שנקט דעת הט"ז רק כסניף להיתר].

וידידי הרה"ג רבי שלמה ברגשטיין שליט"א הציע להתיר לשתוף חסה במי סבון גם מטעם שלא ינחה ליה בנטילת נשמה של החרקים, [משום שבביאור הלכה ד"ה ויש מקילין כתב שאם לא ינחה ליה יש לצדד יותר להתיר כט"ז]. ואין זה מובן, שלכאורה אין לומר שאין לו עניין בנטילת נשמתם, כי מי הוא אשר חפץ בביתו שיטיילו חרקים חיים בכיור או בשיש.

ולכן לא נראה נכון להתיר אלא בירקות המצויים בידניו שהם בחזקת נקיים מחרקים, והחשש לחרקים חיים הוא רחוק, כי גם אם נאמר שהיה נגוע, מן הסתם החרקים כבר מתו מחמת הריסוסים בשדה, וככה"ג ניתן לשתוף על דברי הט"ז בספק פסיק רישא לשעבר ולהקל. וראוי להזהיר שהשטיפה תיעשה על כל עלה בנפרד במי סבון ובצורה יסודית שלא יהיה חשש אכילת הרצעים.

להלכה: א. מותר לקלף פרי או ירק בשבת, כדי לאכול מיד, ואף שהקליפה מלוכלכת באבק או פסולת. ב. אסור לשרות פירות וירקות במים שמעורבים בהם פסולת שאין רוב בני אדם אוכלים כך, משום שהלכלוך נפרד על ידי כך מהפירות והירקות והרי זה מעשה ברירה של פסולת מתוך האוכל. ג. מותר לשתוף פרי או ירק בודדים שדבוק על גביהם מעט לכלוך או שיש עליהם אבק או חומר ריסוס. ד. אם הפסולת מעורבת עם הפירות באופן שאין הדרך לאוכלם כך ללא ניקיון, כגון אשכול ענבים שיש בין גרגירי הענבים פסולת, וכן כמות של עלי חסה ביחד שיש בהם גרגירי חול, אסור לשוטפם במים. ה. פירות או ירקות שמוחזקים שיש בהם תולעים או חרקים אסור לשוטפם במים, משום נטילת נשמה. אך אם אין מצוי שיהיה בהם חרקים חיים, מותר לשוטפם בשבת.

אֶלְדָּנוֹת

לְשׁוֹנֵנוּ עֵבֶת

פֶּרֶשֶׁת דְּבָרִים

הס"ד, ע"סיון רנ"ב

פֶּתַח פִּיךָ לְאֵלִים

וְאֵצִוָה אֶת שְׁפָטֶיכֶם בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר שְׁמַע בֵּין אַחֵיכֶם וּשְׁפָטֶתֶם צָדֵק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ (א, טז).

הַגָּאוֹן רַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים מִיִּזְ"ל, רַבֵּה שֶׁל הָעִיר לוד, הָיָה יָדוּעַ בַּפְּקוּחוֹת וּהַגְדֻלָּה. פַּעַם אַחַת בָּא אֵלָיו גּוֹי וְסִפֵּר לוֹ שְׂבִימִי מֶרֶד הַפּוֹלְנִים נֶגֶד הָרוּסִים הוּא שְׁמַשׁ כְּגִזְבֵּר שֶׁל הַמֶּרֶד, וְלֵאחֶר הַמֶּרֶד נִשְׁאַר בִּידוֹ סָכּוּם גָּדוֹל שֶׁל כַּעֲשָׂרִים אֶלֶף רוּבֵל. מִפְּיֹן שְׂלֵא הָיָה יָכוֹל לִסְחֹר עִם הַכֶּסֶף, הוּא בָּחַר לְהַחֲבִיא אוֹתוֹ בְּמֶרְתֵּף בֵּיתוֹ כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד מִפַּעַם לַפַּעַם בְּכַדִּי לְהַשְׁתַּעֲשֹׁעַ עִם הַכֶּסֶף וּלְבַדֵּק אִם זֶה אֶכֶן נִמְצָא. לִפְנֵי כֵּמָה יָמִים, כְּשֶׁיָּרַד לְמֶרְתֵּף, נִבְהַל לִרְאוֹת שֶׁהַכֶּסֶף אֵינוֹ נִמְצָא, וְכִכֵּל שֶׁהוּא נִסָּה לְחַפֵּשׁ אַחֲרָיו לֹא עָלְתָה בִּידוֹ, וּמֵאֵז חַיִּי אֵינֶם חַיִּים. מִבִּקֵּשׁ הוּא אָפּוֹא מִהָרֶב שְׂוִיאֵיל בְּחֻכְמָתוֹ לַעֲמֹד לִימִינוֹ וּלְעֹזֹר לוֹ לִמְצֹא אֶת הַכֶּסֶף.

הַתַּעֲנִין הָרַב: הָאֵם אֵתָה חוֹשֵׁד בְּמִישָׁהוּ? הָאֵם יֵשׁ לָךְ קֶצֶה חוֹט אוֹ הַשְׁעָרָה כָּלִשָׁהיָא הֵיכֵן יִתְכֵן שֶׁהַכֶּסֶף נִמְצָא אוֹ יָדוֹ שֶׁל מִי הִיָּתָה בְּמַעַל. הַשִּׁיב הַגּוֹי: הִנֵּה שְׂכֵנִי הַיְּהוּדִי, נֶגֶר עָנִי וְאֶבְיֹן, שֶׁעַד כַּה בְּקוֹשִׁי הָיָה מְצַלִּיחַ לִפְרֹנֶס אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ, הַתְּחִיל לִפְתֹּחַ לְנֶהֱגַ כְּאֶחָד הָעֲשִׂירִים. מִבֻּזָּז הוּא מִמּוֹן רַב עַל יָמִין וְעַל שְׂמָאל, קוֹנֶה הוּא בְּגָדִים יָפִים וְכֻלָּם נְאִים, וְכֵל הַלִּיכּוֹתָיו כְּאֶחָד הַגְּבִירִים אֲשֶׁר בְּאַרְץ.

הַמְּשִׁיב הַגּוֹי וְסִפֵּר: שְׂאֵלְתִּי, מִנֵּין לָךְ הַכֶּסֶף, וְהוּא הַשִּׁיב לִי שְׂדוּדוֹ, עֲשִׂיר מִפְּלֶג מְאֻנְגְּלִיָּה הָרְחוּקָה, מֵת לֹא יְלָדִים וְהוּא הַשְׂאִיר לוֹ אֶת כָּל כֶּסֶפוֹ בִּירְשָׁה. הַפְּלָא הוּא שֶׁמַּעוֹלָם לֹא שְׁמַעְנוּ מִמֶּנּוּ עַל דּוֹד עֲשִׂיר

וְעִרְרִי מְאֻנְגְּלִיָּה, וְגַם קוֹשָׁה לְתַאֲר שְׂסָכּוּם כֶּסֶף עֵינֶךָ שְׂכֻזָּה הִגִּיעַ אֵלָיו מִבְּלִי שֶׁהוּא נִסָּע לְאֻנְגְּלִיָּה בְּכַדִּי לְקַבֵּל אֶת הִירְשָׁה.

נַעֲנֶה הָרַב וְאָמַר לַגּוֹי: שׁוּב לְבֵיתְךָ וְאַל תֵּאֱמַר לְאִישׁ כִּי שׁוֹחֲחֶת עָמִי מִיָּד עִם צֵאת הַגּוֹי יֵצֵא שְׁלִיחוֹ שֶׁל הָרַב וְקִרָא לַיְּהוּדִי הַנֶּגֶר. מִשְׁנֻכָּס הַנֶּגֶר לְחֹדְרוֹ שֶׁל הָרַב, פֶּתַח רַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים וְאָמַר: שְׁמוּעַ שְׁמַעְתִּי עָלֶיךָ כִּי עָלִיתָ לַגְדֻלָּה וְהַתְּעַשְׂרָת, כִּי צִדָּד יִתְכֵן שְׂלֵא בָּאת אֵלַי בְּכַדִּי לְתֹרֵם עֲבוּר עָנִי הָעִיר שְׂאֵנִי עוֹסֵק לְאֶסֶף צָדָקָה עֲבוּרָם? אֲדַרְבֶּה, נַעֲנֶה הַנֶּגֶר וְאָמַר בְּהַתְלַהּבוֹת: מוֹכֵן אֲנִי לְתֵת לְצָדָקָה כָּכֵל אֲשֶׁר יֵשִׁית עָלֶי הָרַב. שְׂמַח הָרַב מְאֹד וְהַחֵל לְגַלְגֵּל עִמּוֹ בְּכֵל נוֹשֵׂא הִירְשָׁה. הַתַּעֲנִין הָרַב: הָאֵם אֵתָה הוּא הַדֶּבֶר שְׂדוּדָךְ הִיָּה עֲשִׂיר מִפְּלֶג? בּוֹדָאִי, נַעֲנֶה הַיְּהוּדִי. הַמְּשִׁיב הָרַב וְשָׂאֵל: וְכִי דוּדָךְ לֹא הַשְׂאִיר עוֹד קְרוֹבִים חוּץ מִמֶּךָ עַד שְׂכָל הִירְשָׁה הִגִּיעָה רַק אֵלָיו. הֲלֹא דָּבָר הוּא? הַנֶּגֶר הַתְּחִיל לְגַמְגֵּם בְּלִשׁוֹנוֹ, וְהָרַב הָרְגִישׁ תִּכְף כִּי הַתַּעֲנִין אֵינוֹ יָד טְהוֹר.

לִפְתֹּעַ הַרְצִינוּ פָּנָיו שֶׁל רַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים וְהוּא לָחַשׁ לַיְּהוּדִי בְּשִׁקְטוֹ: עָלֶיךָ לְדַעַת כִּי קִרָּאתִי לָךְ רַק בְּכַדִּי לְהַצִּילָךְ מֵאִסּוֹן כְּבֹד! מִסְפָּרִים בְּסוּדֵי סוּדוֹת כִּי הַכֶּסֶף שָׁבוּ אֵתָה מִשְׁלֵם בְּחֻנִּיּוֹת הוּא כֶּסֶף מְזִיף, וּלְפִי הַשְׁמוּעוֹת שֶׁהִגִּיעוּ לְאָזְנִי, הַמְּשִׁטָּרָה מִבִּקֵּשׁתָּ לְתַפֵּס אוֹתָךְ עַל חֶסֶם, אוֹ לַעֲרֹךְ חֹפֶשׁ יְסוּדִי בְּבֵיתְךָ, וְנִמְצָאתָ יוֹשֵׁב עַל כֶּךָ בְּמֵאָסָר שְׁנִים רַבּוֹת.

נִבְהַל הַיְּהוּדִי וְאָמַר לָרַב: אֶסְפֵּר לָרַב גּוּפָא דְעוּבָדָא: לֹא דוֹד עֲשִׂיר מְאֻנְגְּלִיָּה יֵשׁ כָּאֵן וְלֹא יִרְשָׁה יֵשׁ כָּאֵן. הָאֵמַת הִיא שְׂאֵנִי מִתְגוֹרֵר בְּבֵית אֶחָד מִשְׁתַּף עִם גּוֹי, וְאֵת הַכֶּסֶף מְצָאתִי בְּמֶרְתֵּף הַבֵּית. הָרִים הַיְּהוּדִי אֶת קוֹלוֹ בְּהַתְרַגְּשׁוֹת וְאָמַר: וְכִי מִי הָיָה יָכוֹל לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת כִּי הַגּוֹי

עוֹסֵק בְּזִיוּף כְּסָפִים? אֵין אֱמוּנָה בְּגוֹיִים! לֹא אֶסְכִּים בְּשׁוּם אֶפֶן לְשַׁלֵּם בְּחֻרּוֹתִי עַל מַעֲשָׂיו הַפְּלִילִיִּים שֶׁל שְׂכֵנִי הַגּוֹי. שְׁמַע הָרַב אֶת דְּבָרֵי הַיְּהוּדִי וְאָמַר לוֹ: עֲצָתִי לָךְ נִתְּנָה שְׂתְּרוּץ מִהֵרָ לְבֵיתְךָ וְתִבְרֵא הִנֵּה אֵת כָּל הַכֶּסֶף, וְכָךְ לֹא יִמְצָאוּ כָּלֹם בְּחֹפֶשׁ שִׁיעֲשׂוּ בְּבֵיתְךָ.

רַץ הַיְּהוּדִי כָּל עוֹד נִפְשׁוֹ לְבֵיתוֹ, הִבִּיא אֶת צְרוּר הַכֶּסֶף הָרַב וְנָתַן אוֹתוֹ לָרַב. אוֹ אֵז אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים: כַּעַת אֲנִי יָכוֹל לֹמַר לָךְ שֶׁהַכֶּסֶף אֵינוֹ מְזִיף, לֹא מִיָּנִיָּה וְלֹא מִקְצָתִיָּה, זֶהוּ כֶּסֶף כָּשֵׁר וְטוֹב הָעוֹבֵר לְסוֹחֵר, אֲבָל דַּע לָךְ שֶׁאִסּוֹר לְקַחַת דְּבָר שְׂאֵינוֹ שִׁיךְ לָךְ! קִרָּא רַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים לַגּוֹי וְהַחֲזִיר לוֹ אֶת מְרִבֵּית כֶּסֶפוֹ, כָּל אוֹתוֹ הַסָּכּוּם שֶׁהַיְּהוּדִי עָדִין לֹא הִסְפִּיק לְבֻזָּז.

יִשְׁפֹּט צָדֵק

עַל הַפְּסוּק (דְּבָרִים א טז): **וְאֵצִוָה אֶת שְׁפָטֶיכֶם בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר שְׁמַע בֵּין אַחֵיכֶם וּשְׁפָטֶתֶם צָדֵק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ,** מִפְּרֵשׁ רַבֵּנוּ הָאֹר חַיִּים הַקְּדוֹשׁ, שְׂכֻנַּת הַפְּסוּק בְּאִמְרוֹ 'לֵאמֹר' הִיא שִׁישׁ כָּאֵן צוּי לְשׁוֹפְטִים, שִׁישׁ פְּעָמִים שֶׁעָלִיהֶם 'לֵאמֹר' אֶת הַטְּעָנוֹת שִׁישׁ בְּדִין תּוֹרָה שֶׁהוּבָא לִפְנֵיהֶם, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁמִּסְפָּר בַּתְלָמוֹד הִירוֹשְׁלָמִי (סְנֵהדְרִין פ"ג ה"ח), שֶׁרַב הוֹנָא בְּרֵאוֹתוֹ טַעֲנָה שִׁיכּוֹל אֶחָד הַצְּדִדִּים לְטַעֵן, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְטַעֵן זֹאת, הָיָה רַב הוֹנָא עֲצָמוֹ טוֹעֵן זֹאת עֲבוּרוֹ וּמִלְמַד אוֹתוֹ טַעֲנָה זֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלִי לֹא ח) 'פֶּתַח פִּיךָ לְאֵלִים: וְהוּא מֵה שְׂרָמָז בְּתַבַּת 'לֵאמֹר', כִּי עָלִיו לֵאמֹר, לְבַל תִּהְיֶה הָאֵמַת נִעְדֶּרֶת וְיִשְׁפֹּט צָדֵק.

(סִפֵּר סִפִּיר וִיהִלּוּם - לַהֲרַב הַגָּאוֹן רַבִּי מִנַּחֵם מִנְדֵּל פּוֹמֶרֶנֶץ שְׁלִיט"א)

חִידוֹן אֶלְדָּנוֹת - נוֹשֵׂא פִּרְסִים אֵיזָה עִם זֶר מְזַכֵּר בְּפֶרֶשׁה זֶה שְׁתִּים עֶשְׂרֵה פְּעָמִים?

פֶּתַרּוֹן הַחִידָה - פֶּרֶשֶׁת קְדוּשִׁים:

ש. אִיזוֹ מִילָה בִּת 3 אוֹתוֹת מוֹפִיעָה בְּפֶרֶשְׁתּוֹ אַרְבַּע פְּעָמִים בְּפִסּוֹק אֶחָד?
ת. הַמִּילָה צָדֵק מוֹפִיעָה אַרְבַּע פְּעָמִים בְּפִסּוֹק לוֹ, בּוֹיִקְרָא יֵט. בְּפִסּוֹק נֶאֱמַר שְׁעָלֵינוּ לַהֲחֻזֵּק "מֵאֻזֵּי צָדֵק, אֲבִינִי [מִשְׁקָל] צָדֵק, אִיפֹת [מִידָה לְמוֹצָקִים] צָדֵק וְהֵין [מִידָה לְנוֹזִלִים] צָדֵק"

שֵׁם הַזִּכּוּכָה בְּסִידוֹר מִתִּבְתָּא מִנַּחֵם מַעֲרִיב בְּהוֹצָאת "עוֹז וְהֹדֵר":

פֶּרֶשֶׁת קְדוּשִׁים:

הָרַב אֶפְרַיִם גּוֹטְלִיב מוֹדִיעִין עֵילִית.

פֶּתַרּוֹן הַחִידָה וְכֵן שֵׁם הַזִּכּוּכָה, יִפּוֹרְסֵמוֹ אִי"ה בְּגִלְיוֹנוֹת הַבָּאִים

הַפּוֹתֵרִים נִכְוָה יִכְנָסוּ לְהַגְרָלָה אִי"ה

עַל סִידוֹר מִתִּבְתָּא מִנַּחֵם מַעֲרִיב בְּהוֹצָאת "עוֹז וְהֹדֵר".

אֶת הַפְּתוּרוֹנוֹת יֵשׁ לְשַׁלּוֹחַ אֵלָינוּ עַד לַיּוֹם שֶׁנִּי

לְמַסְפֵּר פֶּקֶס: 077-470-26-81

אוֹ לְמִיֵּל: magdenot@gmail.com

נֹא לְכַתּוּב שֵׁם, כְּתוּבַת מְדוּקָה וְטַלְפוֹן.

בְּרֵאשׁ הַדָּף לְצִיּוֹן "עוֹבֵר חִידוֹן לְנוֹעֵר".

כל תורת רבינו הבעל שם טוב זי"ע
מלוקטת מתורת תלמידיו גדולי החסידות
בכל הדורות, עם ביאור נרחב ומשולב,
כולל מקורות והרחבות מעשירים.

לגלות את שורשי החמירות

לגעת בקצה המטה
של תורתו הטהורה של
הרה"ק רבי ישראל דוב בער
מזוילעדניק זיע"א

ה'קלאמקע'

הספר הקדוש 'שארית ישראל' המבואר

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מנורת זהב המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו
במהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמות מובאות
הערות וצייונים • נערך מחדש ועוקר בניקוד מלא עם כותרות משנה
מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

